

Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal

Prognoser basert på konjunkturtendensene fra desember 2024

Håvard Hungnes, Lasse Sigbjørn Stambøl og Julia Skretting

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2025/5

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 13. mars 2025

ISBN 978-82-587-1099-5 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Rapporten gir en oversikt over hovedtrekkene i status og kortsiktige perspektiver for norsk økonomi på nasjonalt nivå, og en noe mer detaljert oversikt over status og kortsiktige perspektiver for befolkning, arbeidsmarked og økonomisk utvikling i Møre og Romsdal.

Tallmaterialet som er lagt til grunn for de regionale beregningene i rapporten er basert på Statistisk sentralbyrås «Konjunkturtendensene for norsk økonomi», publisert 13. desember 2024 i Økonomiske analyser nr. 4/2024. Foreløpige nasjonalregnskapstall publisert 11. februar 2025 er også beskrevet. De foreløpige nasjonalregnskapstallene er innarbeidet i teksten i hele rapporten.

I tillegg er det foretatt regionale virkningsberegninger av de fire scenarioene for USAs tollpolitikk basert på de samme beregningene som ble foretatt for det nasjonale nivået og presentert i Økonomiske analyser nr. 4/2024.

I rapporten er Møre og Romsdal definert ut fra de grenser fylket har hatt siden 1. januar 2020. En kort beskrivelse av modellverktøyet som er benyttet på nasjonalt og regionalt nivå er gitt i vedlegg i rapporten.

Prosjektet er finansiert av Sparebanken Møre.

Statistisk sentralbyrå, 10. mars 2025

Linda Nøstbakken

Sammendrag

Den økonomiske utviklingen i Møre og Romsdal har, som i landet for øvrig, vært moderat de siste par årene. Inflasjonen falt en god del gjennom året som gikk, men rentene ligger fortsatt på et høyt nivå, bl.a. begrunnet med en fortsatt svak krone, stramt arbeidsmarked, relativ høy lønnsutvikling og fortsatt høye rentenivåer internasjonalt, spesielt i USA og Storbritannia. I fjor var det ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall etterspørsel fra stat og kommuner, høye petroleumsinvesteringer med klar vekst i petroleumsrettet leverandørindustri og vekst i fastlandseksporten som trakk opp fastlandsøkonomien. Nedgang i investeringer i boliger og næringsbygg, samt dempet vekst i privat konsum, trakk motsatt vei. Perspektivene for inneværende år tilsier at et høyere reallønnsnivå, lavere renter og videre vekst i offentlig etterspørsel vil trekke aktiviteten i norsk økonomi noe opp. Krona er fortsatt svak etter å ha svekket seg noe gjennom 2024 før den stabiliserte seg mot slutten av året og styrket seg litt inn i 2025, der det anslås en relativt stabil kronkurs i tiden som kommer.

I Møre og Romsdal ventes produksjonsveksten i primærnæringene å bli moderat i år og til neste år. Industriproduksjonen i fylket kan utvikle seg noe sterkere i år enn i fjor, og moderat bedre enn landsgjennomsnittet gitt industristrukturen. Produksjonen i bygge- og anleggsvirksomhet ventes fortsatt å gå litt ned i inneværende år, men klart mindre enn i fjor, og ventet økte boliginvesteringer og rentekutt kan tilsa en økning i produksjonen til neste år. Produksjonen i markedsrettet tjenesteyting ventes fortsatt å gå litt opp, og noe sterkere enn i fjor, mens produksjonen i offentlig forvaltning fortsatt ventes å øke, litt lavere i år enn i fjor, men noe sterkere igjen til neste år. Anslagene viser også produksjonsvekst i næringer som produksjon av elektrisk kraft. Det ventes vekst i bruttoproduktet samlet for alle næringene i fylket i år og til neste år, og litt sterkere enn i de siste årene, omtrent som i landet ellers. Møre og Romsdal hadde oppgang i samlet sysselsetting i 2024, med økt sysselsetting i primærnæringene, industri, markedsrettet og offentlig tjenesteyting, men også i andre næringer, som blant annet tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning. Anslagene tilsier en sysselsettingsvekst i 2025 som i fjor, med fortsatt anslått sysselsettingsvekst i for eksempel primærnæringer, industri og markedsrettet og offentlig tjenesteyting. Sysselsettingsveksten i Møre og Romsdal ventes å bli litt mer moderat til neste år, med en anslått oppgang omtrent som landsgjennomsnittet. Samlet sett anslås produksjonen å øke mer enn sysselsettingen, noe som kan indikerer en gradvis økning i produktiviteten.

Foreløpige tall viste fortsatt klar økning i folketallet i Møre og Romsdal i 2024, om enn noe lavere enn i 2022 og 2023. Dette har fortsatt sammenheng med store flyktningsstrømmer fra Ukraina, men positivt fødselsoverskudd og forholdsvis lav innenlands netto utflytting bidrar også litt. Det var vekst i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket i 2024, og anslagene for inneværende år viser en ytterligere økning, men litt lavere enn i fjor. Flere innvandrere bidrar til vekst i yngre og middelaldrende personer i yrkesaktiv alder, der det inntil 2022 var nedgang. Økt aldring bidrar til å dempe yrkesdeltakelsen noe. Men økt utdanningsnivå i befolkningen og fortsatt vekst i sysselsettingen fører til noe økning i arbeidsstyrken, som ser ut til å øke litt mer enn sysselsettingen i inneværende år, slik at det forventes en moderat økning i arbeidsledigheten. Anslått utvikling i sysselsetting og arbeidsstyrke indikerer en moderat økning i arbeidsledigheten også i 2026.

De økonomiske utsiktene i Møre og Romsdal er også preget av at Norge står overfor usikre økonomiske situasjoner internasjonalt. Etter presidentskiftet i USA er det varslet økt toll på mye av det som eksporteres til USA. Så langt er det innført toll med 25 prosent på stål og aluminium, samt 25 prosent toll på varer fra Mexico og Canada og 10 prosent ekstra toll på varer fra Kina. En 25 prosents toll er også varslet på alle varer som eksporteres fra EU til USA. I rapporten har vi blant annet foretatt regionale virkningsberegninger av fire forskjellige scenarier for toll til USA. Som vi kunne forvente, kan virkningene for Møre og Romsdal bli større enn for landsgjennomsnittet, begrunnet med at fylket har en klart høyere industriandel.

Abstract

The economic development in Møre og Romsdal has been moderate the past couple of years. Inflation fell considerably in the past year, but interest rates are still high, partly due to a continued weak Krone, a tight labor market, relatively high wage growth and continued high interest rates abroad, especially in the USA and the UK. Last year demand from the state and municipalities, high petroleum investments and growth in mainland exports boosted the mainland economy. A decline in investments in housing and commercial buildings, as well as subdued growth in private consumption, pulled in the opposite direction. The prospects for the current year indicate that a higher real wage level, lower interest rates and further growth in public demand will boost activity in the economy somewhat. The Krone is still weak after falling somewhat throughout 2024 but stabilized towards the end of the year and strengthened slightly into 2025, where a relatively stable Krone exchange rate is expected for the time to come.

In Møre og Romsdal, production growth in primary industries is expected to be moderate this year and next year. Manufacturing production may develop somewhat stronger this year than last year, and moderately better than the national average given the industrial structure. Production in construction is expected to decline slightly this year, but expected increased housing investments and decreasing interest rates may increase production next year. Production in market-oriented services is still expected to increase slightly, and somewhat stronger than last year, while production in public administration is still expected to increase, becoming slightly lower this year than last year, but somewhat stronger again next year. The projections also show production growth in industries such as electricity production. Growth in gross product is expected for all industries in Møre og Romsdal this year and next year, and slightly stronger than in the last two years, much like in the rest of the country. Møre og Romsdal had an increase in total employment in 2024, with increased employment in primary industries, manufacturing, market-oriented and public services, but also in services related to oil and gas extraction. The projections indicate employment growth in 2025 as last year, with continued estimated employment growth in, e.g. primary industries, manufacturing and market-oriented and public services. Employment growth in Møre og Romsdal is expected to be slightly more moderate next year. Overall, production is estimated to increase more than employment, which may indicate a gradual increase in productivity.

Preliminary figures show a continued clear increase in the population of Møre og Romsdal in 2024, albeit somewhat lower than in 2022 and 2023. This is still due to large refugee flows from Ukraine, while a birth surplus and relatively low domestic net outmigration also contribute slightly. There was growth in the number of people of working age in the county in 2024, and the estimates for the current year show a further increase, but slightly lower than last year. More immigrants contribute to growth in younger and middle-aged people of working age, where there was a decline until 2022. Increased aging contributes to dampening labor force participation somewhat. However, increased educational levels in the population and continued growth in employment lead to some increase in the labor force, which appears to increase slightly more than employment in the current year, so that a moderate increase in unemployment is expected. Estimated development in employment and labor force indicates a moderate increase in unemployment also in 2026.

The economic perspectives in Møre og Romsdal is also characterized by the fact that Norway is facing uncertain economic situations internationally. After the change of president in the USA, increased tariffs have been announced on much of what is exported to the USA. So far, tariffs of 25 percent have been introduced on steel and aluminum, as well as 25 percent tariffs on goods from Mexico and Canada and an additional 10 percent tariff on goods from China. A tariff of 25 percent has also been announced on all goods exported from the EU to the United States. In the report we have made regional impact calculations of four different scenarios for tariffs to the USA. The effects for Møre og Romsdal may be higher than for the national average due to the county's relatively large manufacturing industry.

Innhold

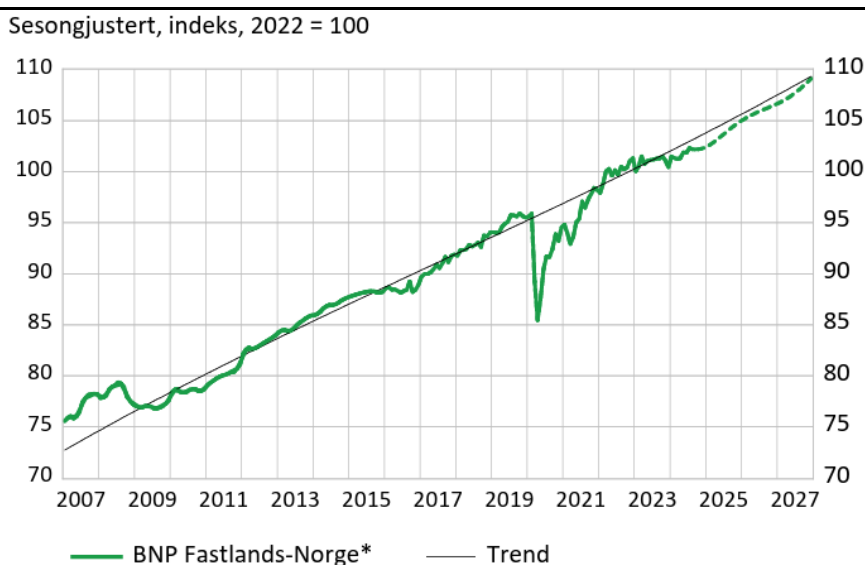
Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Utviklingen i norsk økonomi	7
1.1. Prognoser for norsk økonomi fra desember 2024.....	7
1.2. Ulike scenarier for USAs tollpolitikk	14
2. Petroleumsnæringen	21
3. Nærmere om hovednæringene og utviklingen i Møre og Romsdal	23
3.1. Primærnæringene.....	23
3.2. Industri	28
3.3. Bygge- og anleggsvirksomheten	38
3.4. Markedsrettet tjenesteyting	40
3.5. Offentlig tjenesteyting	44
3.6. Utviklingen i bruttoproduktet og sysselsettingen i Møre og Romsdal samlet.....	50
4. Befolkningsutvikling og arbeidsmarked	53
4.1. Folketallet i Møre og Romsdal fortsetter å øke klart.....	53
4.2. Innvandringen bidrar sterkt til positiv flyttebalanse i Møre og Romsdal	54
4.3. Økt antall personer i yrkesaktiv alder	55
4.4. Moderat økning i arbeidsstyrken i inneværende år	56
4.5. Moderate endringer i sysselsettingen.....	59
4.6. Fortsatt en liten økning i arbeidsledigheten	62
5. Hovedtrekk av situasjonen og utviklingen for Møre og Romsdal	64
Referanser	68
Vedlegg A: KVARTS: Modellen bak makroprognosene på nasjonalt nivå	72
Vedlegg B: «REGARD»: Modell for regionale arbeidsmarkeder og demografi	74
Figurregister	78
Tabellregister	79

1. Utviklingen i norsk økonomi¹

1.1. Prognoser for norsk økonomi fra desember 2024

Den økonomiske veksten i Norge har vært moderat siden midten av 2022. Gjentatte renteøkninger, høy inflasjon og svak etterspørsel fra utlandet har dempet aktiviteten. Samtidig har arbeidsledigheten økt fra et lavt nivå og ligger nå rundt 4 prosent, tilsvarende gjennomsnittet for 2010-tallet. Inflasjonen, som toppet seg på 7,5 prosent i oktober 2022, har mer enn halvert seg, med en 12-månedersvekst på 2,4 prosent i november. Fremover forventes høyere reallønnsvekst, lavere renter og økt offentlig etterspørsel å stimulere økonomisk aktivitet.

Figur 1.1 BNP Fastlands-Norge og beregnet trend

* Kvartalstall før 2016, månedstall deretter. Trenden er beregnet med et HP-filer (lambda = 40 000 på kvartal), men slik at trenden ikke påvirkes direkte av aktivitetsutviklingen i 2020 og 2021.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Selv om kronen fortsatt er svak i et historisk perspektiv, styrket den seg med nesten 1 prosent handelsvektet fra konjunkturrapport i september til konjunkturrapporten i desember. Kronekursens utvikling påvirker inflasjonen, særlig gjennom importpriser målt i norske kroner. I prognosene legges det til grunn at kursen forblir stabil på nivået fra midten av desember i de kommende årene.

Konsumprisveksten (KPI) har vært lavere enn tidligere forventet, og årsveksten i 2024 ble i konjunkturrapporten fra desember anslått til 3,2 prosent (mens KPI-tall som inkluderer desember 2024 viser at årsvekst ble på 3,1 prosent). De siste månedene har særlig prisutviklingen på importerte varer, som utgjør omtrent en tredel av vektgrunnlaget, bidratt til lavere prisvekst. Kronens styrking har også en dempende effekt på inflasjonen, som ventes å nærme seg inflasjonsmålet på 2 prosent fremover. Økt produktivetsvekst trekker i samme retning, mens høy nominell lønnsvekst sannsynligvis vil holde inflasjonen noe over målet.

¹ Avsnitt 1.1 om konjunkturutviklingen i Norge er basert på prognosene publisert i Økonomiske analyser 4/2024, der foreløpige nasjonalregnskapstall for 2024 publisert 11. februar 2025 er innarbeidet i Tabell 1.1. Avsnitt 1.2 med scenarier om USAs tollpolitikk er basert på boks 2.1 i Økonomiske analyser 4/2024, mens avsnitt 1.3 inneholder nye beregninger der vi beregner effektene av disse scenariene for aktiviteten i Møre og Romsdal.

Tabell 1.1 Makroøkonomiske hovedstørrelser 2023-2027. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

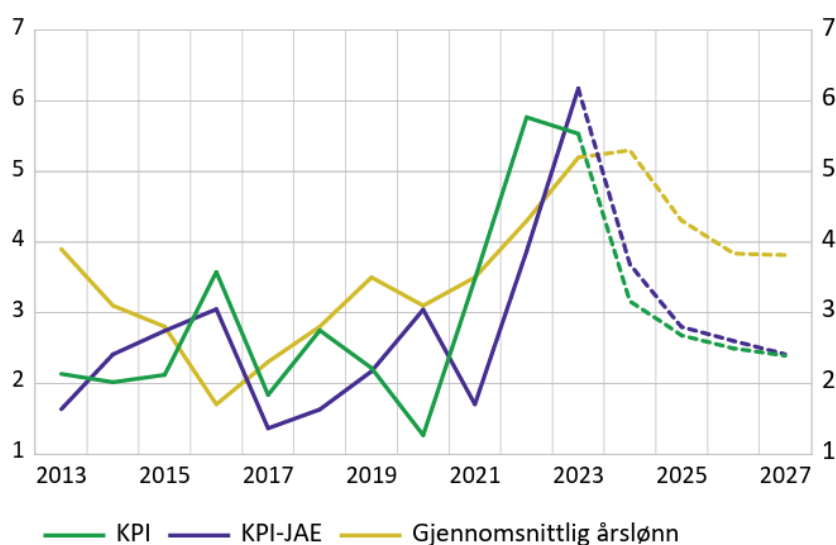
	2023*	2024*	Prognoser		
			2025	2026	2027
Realøkonomi					
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-1,2	1,2	3,1	3,4	3,2
Konsum i offentlig forvaltning	3,4	2,4	1,5	1,8	2,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	-1,5	-1,9	-0,9	1,3	1,6
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	10,2	9,6	2,0	-4,1	-4,7
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	-2,6	-4,9	-2,0	2,9	3,4
Næringer (bruttoinvestering)	2,9	-3,3	-2,6	1,0	0,1
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	-18,3	-19,1	-9,0	7,0	13,2
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	4,1	3,5	2,8	3,3	2,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring) ¹	-0,3	0,2	1,5	2,8	2,9
Eksport i alt	0,4	5,7	0,4	0,2	0,4
Tradisjonelle varer (eksport)	5,3	1,9	2,6	2,3	3,2
Råolje og naturgass (eksport)	-1,8	7,5	-0,8	-1,3	-1,6
Import i alt	-1,5	3,7	1,6	2,5	3,3
Tradisjonelle varer (import)	-6,2	3,6	0,1	2,7	3,2
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi	0,1	2,1	0,9	1,1	1,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi	0,7	0,6	1,8	2,3	2,2
Arbeidsmarked					
Sysselsatte personer	1,3	0,6	0,8	0,4	0,4
Arbeidsstyrke	1,4	0,9	0,8	0,4	0,4
Yrkesandel (nivå)	72,8	72,7	72,9	72,9	72,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,6	4,0	4,1	4,1	4,0
Priser og lønninger					
Årslønn	5,2	5,7	4,3	3,8	3,8
Konsumprisindeksen (KPI)	5,5	3,1	2,7	2,5	2,4
KPI-JAE ²	6,2	3,7	2,8	2,6	2,4
Eksportpris tradisjonelle varer	0,0	-1,5	4,2	2,7	2,7
Importpris tradisjonelle varer	5,5	0,7	2,2	1,3	1,7
Boligpris	-0,5	2,7	4,4	4,6	4,1
Inntekter, renter, valuta og utland					
Husholdningenes disponible realinntekt	-1,8	4,1	3,7	2,9	3,0
Husholdningenes sparerate (nivå)	4,6	7,8	8,4	7,7	7,2
Pengemarkedsrente (nivå)	4,2	4,7	4,2	3,5	3,5
Utlånsrente, rammelån (nivå) ³	5,0	6,0	5,7	5,0	4,8
Realrente etter skatt (nivå)	-1,5	1,5	1,7	1,4	1,7
Importveid kronkurs (44 land) ⁴	8,5	0,8	1,3	0,0	0,0
NOK per euro (nivå)	11,4	11,6	11,7	11,7	11,7
Driftsbalansen (milliarder kr)	914	930	908	784	693
Driftsbalansen i prosent av BNP	17,8	17,9	16,7	14,1	12,2
Eksportmarkedsindikator	1,6	2,2	2,1	2,3	3,4
Konsumpris euro-området	5,4	2,4	1,8	2,0	2,0
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	3,4	3,6	2,5	2,0	2,3
Råoljepris i dollar (nivå) ⁵	82	80	71	70	69
Råoljepris i kroner (nivå) ⁵	867	856	792	774	764

¹Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.²KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.³Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.⁴Positivt fortegn innebærer depresiering.⁵Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Regnskap 11. februar 2025. Prognoser publisert 13. desember 2024.

Figur 1.2 Konsumprisindekser og årslønn

Endring fra året før i prosent

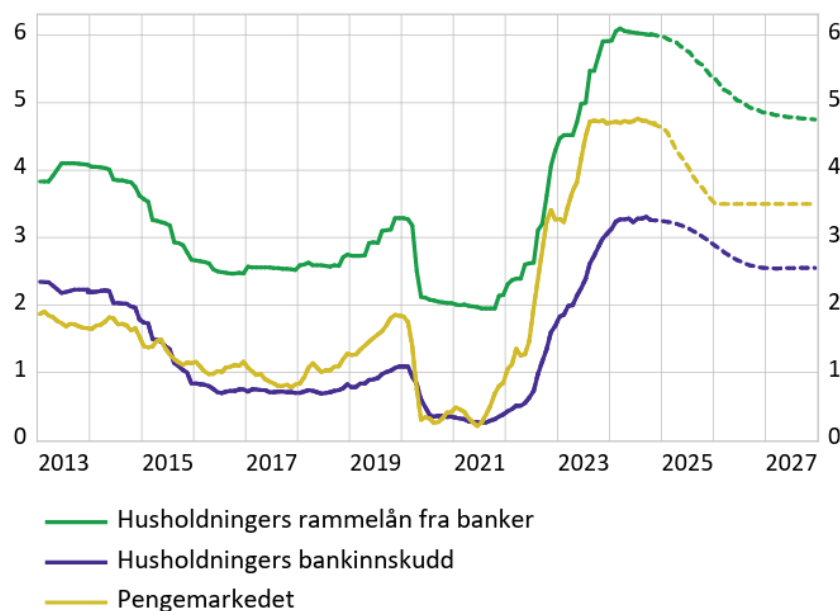

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Siden desember 2023 har styringsrenten vært 4,5 prosent, det høyeste nivået siden desember 2008. Norges Bank fastsetter styringsrenten med mål om å stabilisere inflasjonen rundt 2 prosent og sikre finansiell stabilitet. Sentralbanken har på de siste rentemøtene signalisert at det blir rentekutt i 2025. Nedgangen i inflasjon og kronestyrkingen trekker i retning av lavere renter. I prognosene fra desember 2024 ble det lagt til grunn at det første kuttet i styringsrenta kommer i begynnelsen av neste år og at det blir fem rentekutt på 0,25 prosentpoeng i løpet 2025. Pengemarkedsrenta vil da falle fra dagens nivå på 4,7 prosent til om lag 3,5 prosent i 2026 og 2027.

Figur 1.3 Norske renter

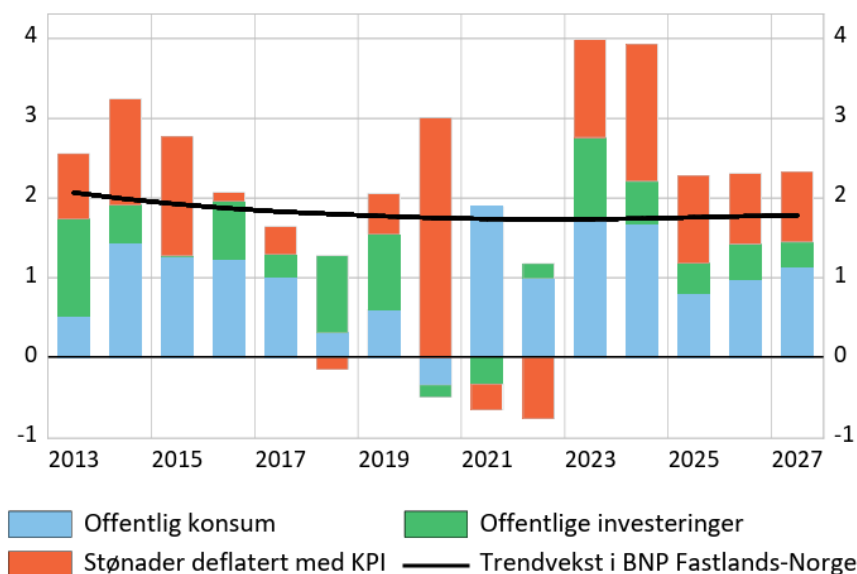
Prosent

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 1.4 Bidrag til vekst i offentlig forvaltning

Endring fra året før i prosent

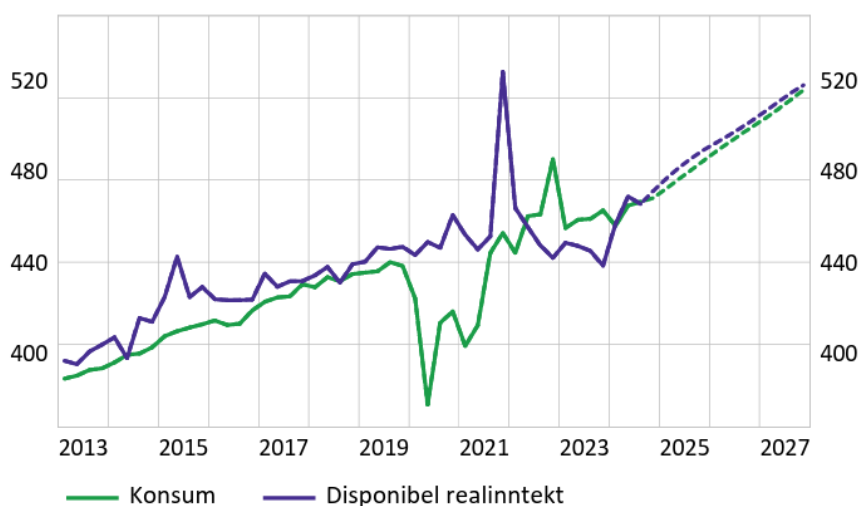

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Finanspolitikken preges av økt handlingsrom. Offentlige investeringer og konsum utgjør over en tredel av fastlandsøkonomien og har vokst raskere enn trendveksten gjennom 2023 inn i 2024. Finanspolitikken påvirker også økonomisk aktivitet gjennom overføringer til husholdninger og bedrifter. Nasjonalbudsjettet for 2025 anslår et strukturelt oljekorrigert budsjettunderskudd på 460 milliarder kroner, men basert på regjeringens budsjettforlik kan det anslås til rundt 490 milliarder kroner. Gitt oljefondets verdistigning ser oljepengebruken ut til å være rundt 2,5 prosent av fondets verdi ved inngangen til 2025. En betydelig satsing på forsvar ventes å bidra til fortsatt økning i offentlige investeringer, mens offentlig konsum ventes å vokse med rundt 2 prosent årlig.

Figur 1.5 Inntekt og konsum i husholdninger mv.

Sesongjustert, mrd 2022-kr, kvartal

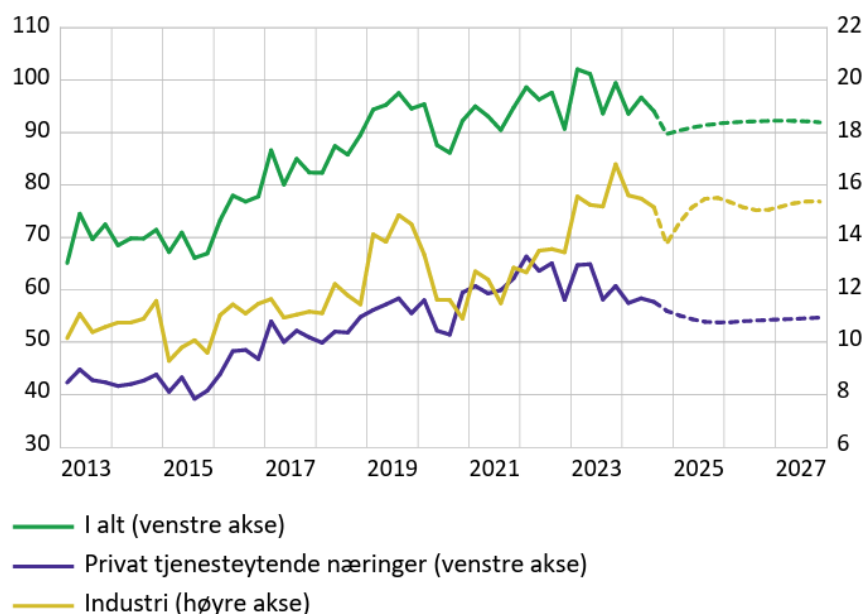
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Husholdningenes konsum, som tilsvarer omtrent halvparten av BNP Fastlands-Norge, har begynt å ta seg opp etter svak utvikling gjennom 2023. Den svake utviklingen skyldtes økte leviekostnader, høyere renter og høy omsetning av varige goder under pandemien. Justert for bilkjøp var konsumet 1,5 prosent høyere i de tre første kvartaler i 2024 sammenlignet med samme periode året før. Med

sterk vekst i både disponibel realinntekt og realformue forventes konsumveksten å øke til mellom 3 og 3,5 prosent de kommende årene. Spareraten uten aksjeutbytte anslås å ligge rundt 4 prosent, ett prosentpoeng høyere enn snittet for periode 2010–2019.

Figur 1.6 Investeringer i fastlandsnæringer

Sesongjustert, mrd 2022-kr, kvartal

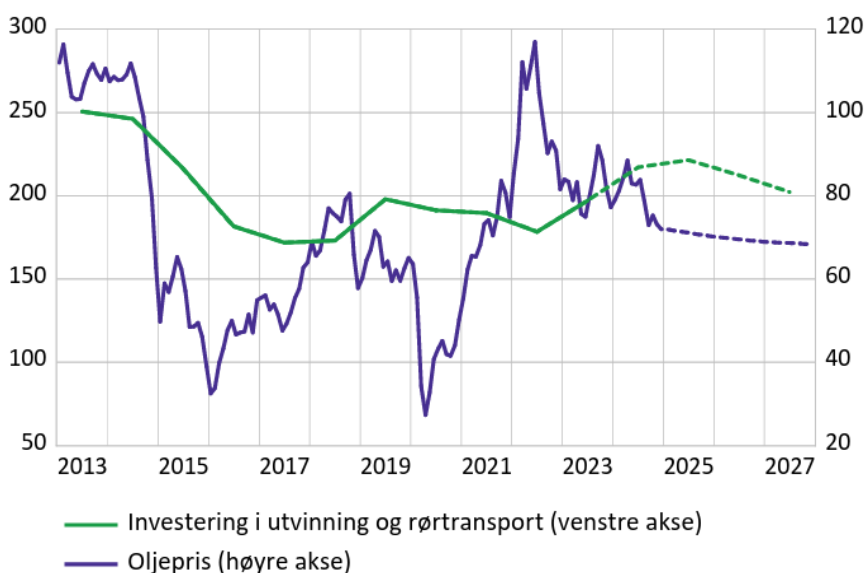

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.7 Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2022-kr, år

Høyre akse: USD per fat

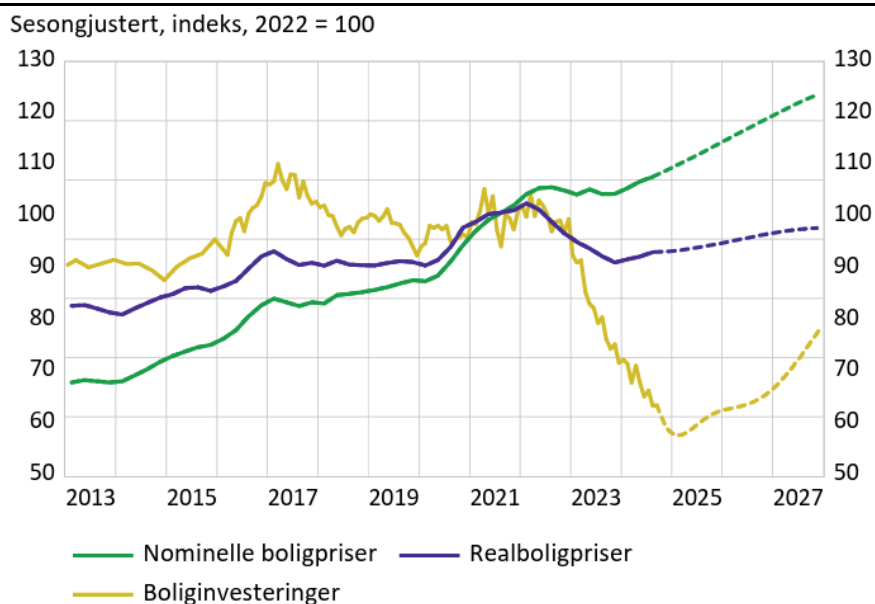

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Næringsinvesteringene utgjør rundt 10 prosent av BNP Fastlands-Norge og er konjunkturfølsomme. I 2023 nådde de et høyt nivå, men ifølge prognosene ventes de å falle i 2024. Bedriftene i både industri og tjenesteyting melder om lavere investeringer, mens kraftforsyning er et unntak med forventet sterk vekst. Reviderte nasjonalregnskapstall viser at næringsinvesteringene har vokst mindre de siste årene enn tidligere antatt. I 2025 ventes investeringene å øke igjen, særlig innen elektrisitetsoverføring og -distribusjon. Usikkerhet rundt internasjonal etterspørsel og innsats-

varepriser kan dempe investeringsaktiviteten, men økt innenlandsk økonomisk aktivitet og lavere renter kan bidra til å holde investeringene stabile frem til 2027.

Figur 1.8 Boligmarkedet

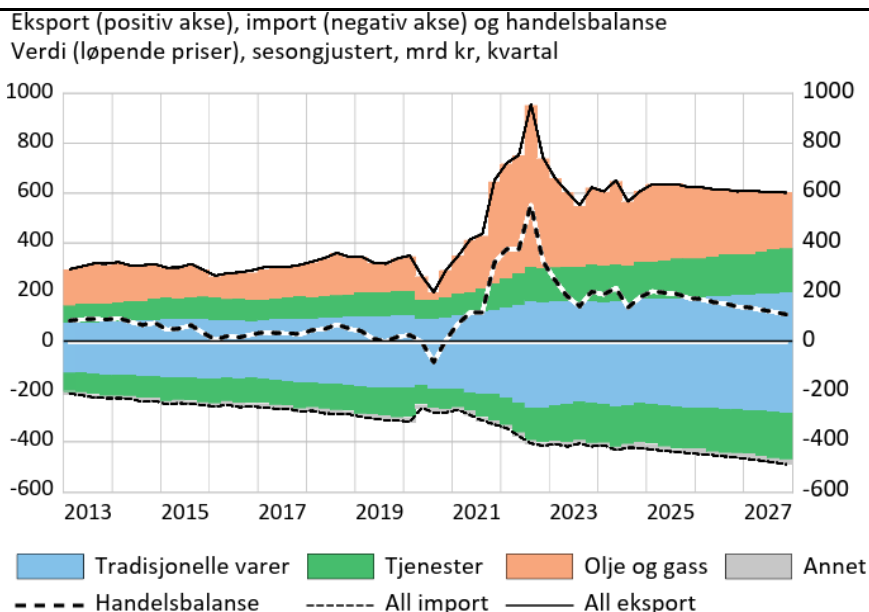

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boliginvesteringene har falt kraftig, med en nedgang på 35 prosent fra fjerde kvartal 2022 til tredje kvartal 2024 – det største fallet siden 1990-tallet. Boliginvesteringene utgjør om lag 20 prosent av fastlandsinvesteringene og har bidratt til lavere økonomisk aktivitet. På årsbasis anslås boliginvesteringene å falle med nesten 20 prosent i 2024. Nyboligsalget, en ledende indikator for igangsetting av boliger, har imidlertid økt med 14 prosent i de ti første månedene av 2024, sammenlignet med året før, noe som kan indikere et kommende vendepunkt. Det forventes at boliginvesteringene øker fra andre halvår 2025, drevet av stigende boligpriser og endringer i utlånsforskriften som øker belåningsgraden. Likevel vil økende realrente dempe boligprisveksten, som anslås å ligge mellom 4 og 5 prosent årlig frem til 2027.

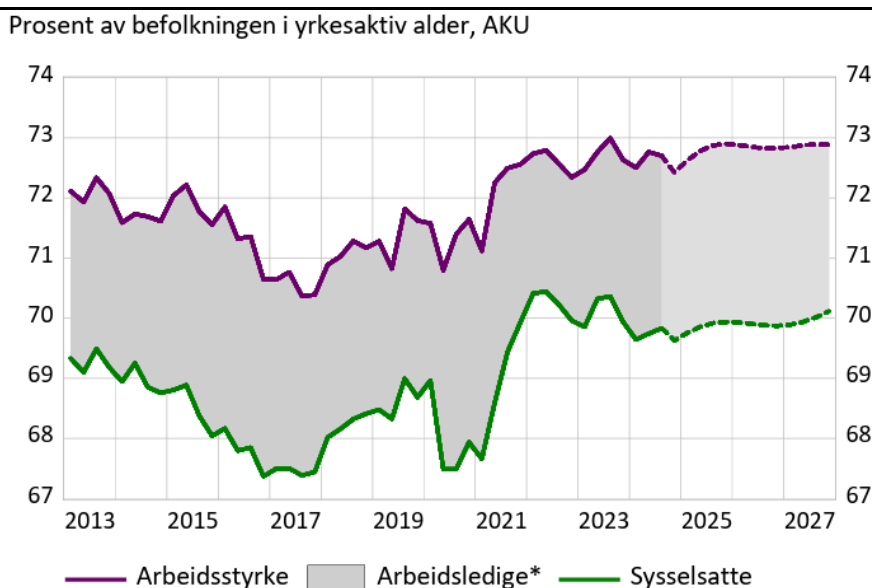
Reallønnsveksten ser ut til å øke etter å ha vært nær uendret mellom 2015 og 2023. Norsk Industri og Fellesforbundet har avtalt en ramme for årslønnsveksten i industrien på 5,2 prosent i 2024. Med en høy lønnsvekst fram til desember 2024 ble årslønnsveksten for året anslått til 5,3 prosent, tilsvarende en reallønnsvekst på rundt 2 prosent. (Foreløpige tall for 2024 tyder på at lønnsveksten ble 5,7 prosent.) Lønnskostnadsandelen i industrien forventes å øke gradvis og nærme seg gjennomsnittet for de siste 20 årene innen 2027. Reallønnsveksten ventes å ligge på rundt 1 prosent årlig fremover.

Figur 1.9 Utenriksøkonomi

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.10 Arbeidsmarkedsstatus

* Arbeidsledigheten er her målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arbeidsledigheten, målt ved Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), har økt fra 3,2 prosent i 2022 til 4 prosent i tredje kvartal 2024. Økningen skyldes blant annet økt arbeidsmarkedsdeltakelse blant unge. Blant ukrainske innvandrere i alderen 20–66 år var 30 prosent i arbeid per september 2024, og flere forventes å søke arbeid fremover. Til tross for økt økonomisk aktivitet vil arbeidsledigheten sannsynligvis holde seg rundt dagens nivå.

Norsk økonomi er i oppgang. Styrket reallønnsvekst, lavere rente og økt offentlig etterspørsel vil løfte BNP Fastlands-Norge til en konjunkturnøytral situasjon innen 2026. Usikkerhet knytter seg særlig til internasjonal økonomi og kronekursen, men prognosene vurderes å ha balanserte risikomomenter.

1.2. Ulike scenarier for USAs tollpolitikk

Effekter på global og norsk økonomi

Ifølge OECD har importrestriktive tiltak i G20-landene tredoblet seg siden 2015. Fra 2025 forventes ytterligere økninger i tollsatser mellom USA og dets handelspartnere, noe som har blitt varslet gjentatte ganger av USAs president, Donald Trump. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til både omfanget og nivået på disse framtidige tolløkningene.

Flere studier har analysert konsekvensene av økte amerikanske tollsatser i 2018–2019. De viser at slike tiltak har økt kostnadene for forbrukere og produsenter, redusert sysselsetting og hatt en negativ innvirkning på global handel (Amiti m.fl., 2019; Flaaen og Pierce, 2025; Fajgelbaum m.fl., 2020). Mens skjermede sektorer opplevde økt innenlandsk produksjon og en forbedret konkurransesituasjon, var den samlede effekten negativ. Ifølge Caldara m.fl. (2020) har økte kostnader og handelsusikkerhet bidratt til å svekke vekstutsiktene både i USA og globalt, noe som har redusert investeringene, særlig innen industrien.

I denne analysen presenterer vi fire scenarier for utviklingen i den globale økonomien basert på ulike antakelser om USAs tollpolitikk. To av scenariene er hentet fra IMF's World Economic Outlook (2024), mens de to andre stammer fra et arbeidsnotat fra Peterson Institute for International Economics (PIIE) av McKibbin m.fl. (2024):

1. En generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere (IMF).
2. En generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere (PIIE).
3. En generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere, samt økt handelsusikkerhet (IMF).
4. En økning på 60 prosentpoeng i tollsatser mellom USA og Kina (PIIE).

Disse scenariene er estimert av IMF og McKibbin m.fl. (2024) ved bruk av G20-modeller, som tar hensyn til effekter av globale varestrømmer og makroøkonomiske endringer på tvers av sektorer og regioner.² Med utgangspunkt i disse scenariene analyserer vi hvordan endringer i aktivitetsnivået hos våre handelspartnere kan påvirke norsk økonomi.³ For å belyse gjennom hvilke kanaler den globale utviklingen kan påvirke norsk økonomi, vurderer vi alternativer med både endogen og eksogen pengepolitikk. Analysen for norsk økonomi er utført ved hjelp av den makroøkonomiske modellen KVARTS.⁴ Denne analysen viser hvordan de enkelte scenariene er ventet å påvirke våre handelspartnere og deretter norsk økonomi, sammenliknet med en situasjon uten tollendringer.

I vår referansebane antar vi imidlertid at Trumps foreslåtte tiltak er en del av en forhandlingsstrategi for å oppnå endringer i handelsavtaler, og at ikke alle tolløkningene derfor vil bli gjennomført.

² McKibbin m.fl. (2024) bruker Cubed-modellen (G20) beskrevet i McKibbin og Wilcoxon (2013), og IMF bruker «Flexible System of Global Models», se Andrieu m.fl. (2015). For scenariene i IMF bruker vi en Taylor-regel fra ECB-arbeidsnotatet til Brand og Mazelis (2019) og som er i tråd med Hartmann og Smets (2018) for å estimere rentene i euroområdet.

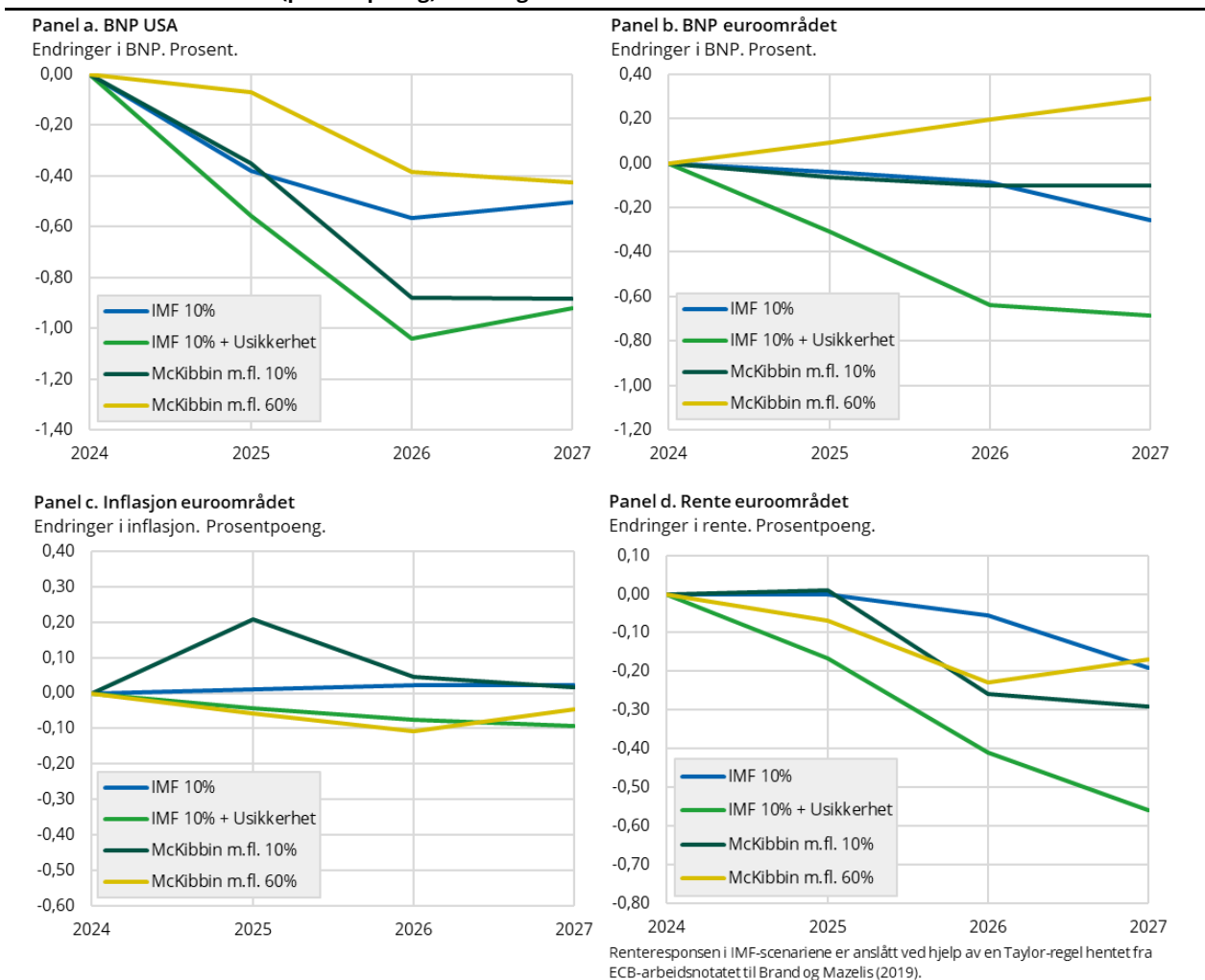
³ I scenariene til IMF har vi antatt at endringer i BNP-veksten i Sverige, Danmark, Storbritannia og Polen følger endringer i euroområdet, mens endringer i BNP-veksten i Korea, Japan og Russland følger utviklingen i gruppa «resten av verden». På samme måte har vi antatt i PIIE-scenariene at endringer i BNP-veksten i Sverige, Danmark og Polen følger endringer i euroområdet, mens endringer i BNP-veksten i Russland følger utviklingen i gruppa «resten av verden».

⁴ Finanspolitikken holdes uendret i beregningene og pengepolitikken følger en Taylor-regel, se Boug m.fl. (2023) for en nærmere beskrivelse av KVARTS.

Effekter på global økonomi

Figur 1.11 viser prosentvise endringer for BNP i USA og i euroområdet, samt endringer i inflasjonen og rentenivået i euroområdet som følge av økte tollsatser i de fire scenariene.

Figur 1.11 Endringer for BNP i USA og i euroområdet (prosent) samt endringer i inflasjonen og rentenivået i euroområdet (prosentpoeng) som følge av:

(1) og (2) scenarier for generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (blå linje) og på McKibbin m.fl. (2024) (mørkegrønn linje); (3) scenariet for en generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere, samt en økning i handelsusikkerhet basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (grønn linje); (4) scenariet for en økning på 60 prosentpoeng i tollsatser mellom USA og Kina basert på McKibbin m.fl. (2024) (gul linje)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I scenariene 1 og 2 (blå og mørkegrønn linje) finner både IMF og McKibbin m.fl. (2024) at en generell tolløkning på 10 prosent vil ha en negativ effekt på BNP-veksten i USA, men med ulik styrke. McKibbin m.fl. (2024) viser at selv om økte tollsatser er ment å beskytte sektorer som jordbruk og produksjon av varige goder, rammes disse sektorene hardest. Årsaken er økte produksjonskostnader, svekket eksport på grunn av en sterkere dollar og lavere etterspørsel. Som helhet resulterer tiltakene i negative effekter for de beskyttede sektorene, stikk i strid med målene for tollpolitikken. Redusert global handel, høyere importkostnader og nedgang i eksport til USA fører også til lavere økonomisk vekst i euroområdet, om enn i mindre grad enn i USA.⁵

⁵ Som vist av McKibbin m.fl. (2024), kan den langsiktige effekten imidlertid bli positiv for euroområdet dersom europeiske produsenter gradvis fyller gapet etter kinesiske leverandører, og dermed gjenoppretter noe av den tapte økonomiske aktiviteten.

I scenario 3 reduseres globale investeringer ytterligere på grunn av økt usikkerhet om handelspolitikken. Dette samsvarer med funnene til Caldara m.fl. (2020), som viste at de amerikanske tolløkningene i 2018–2019 økte usikkerheten om framtidig handelspolitikk og dermed reduserte investeringene, særlig i industrisektoren.⁶ Som vist i panel a i figur 1.11 (grønn linje) fører dette til et større fall i BNP i USA enn i scenario 1.⁷ Også euroområdet opplever en betydelig lavere BNP-vekst, da økt usikkerhet svekker industrisektoren og demper kapitalinvesteringene.

I scenario 4 (gul linje), hvor USA øker tollene med 60 prosentpoeng på kinesiske varer, reduseres BNP og sysselsetting i USA på grunn av høyere importkostnader og svekket handel. Denne nedgangen er imidlertid mindre enn i de andre scenariene. På lengre sikt kan euroområdet dra nytte av at produksjon flyttes fra Kina til Europa og andre mindre berørte regioner, noe som styrker Europas konkurransevne.

Inflasjonen i euroområdet stiger signifikant kun i scenario 2, og da kun på kort sikt. Deretter blir inflasjonen dempet av lavere økonomisk aktivitet.⁸

Ifølge standard Taylor regel (se Taylor, 1993), vil en optimal respons fra sentralbankene i slike scenarier være å føre en ekspansiv pengepolitikk for å motvirke svekkelsen av aktiviteten. Dette er i tråd med en nyere studie av Bergin og Corsetti (2023), som viser at endringer i tollsatser skiller seg fra andre typer forstyrrelser til tilbudssiden i økonomien, som for eksempel endringer i produktiviteten eller prissettingen. Høyere tollsatser fører til økte kostnader for forbrukerne og reduserer etterspørselen etter eksportvarer. Sentralbankene vil derfor redusere renta for å motvirke de negative effektene på produksjonen, selv om dette isolert sett innebærer økt kortsiktig inflasjon.

De fire scenariene illustrerer at økte tollsatser kan ha negative konsekvenser for BNP i både USA og euroområdet, hovedsakelig som følge av redusert global handel og økt usikkerhet rundt handelspolitikken. Videre medfører høyere tollsatser reduserte investeringer, noe som ytterligere forsterker BNP-fallet. Omfordeling av produksjon bidrar kun i begrenset grad til å motvirke disse negative effektene.

Effekter på norsk økonomi

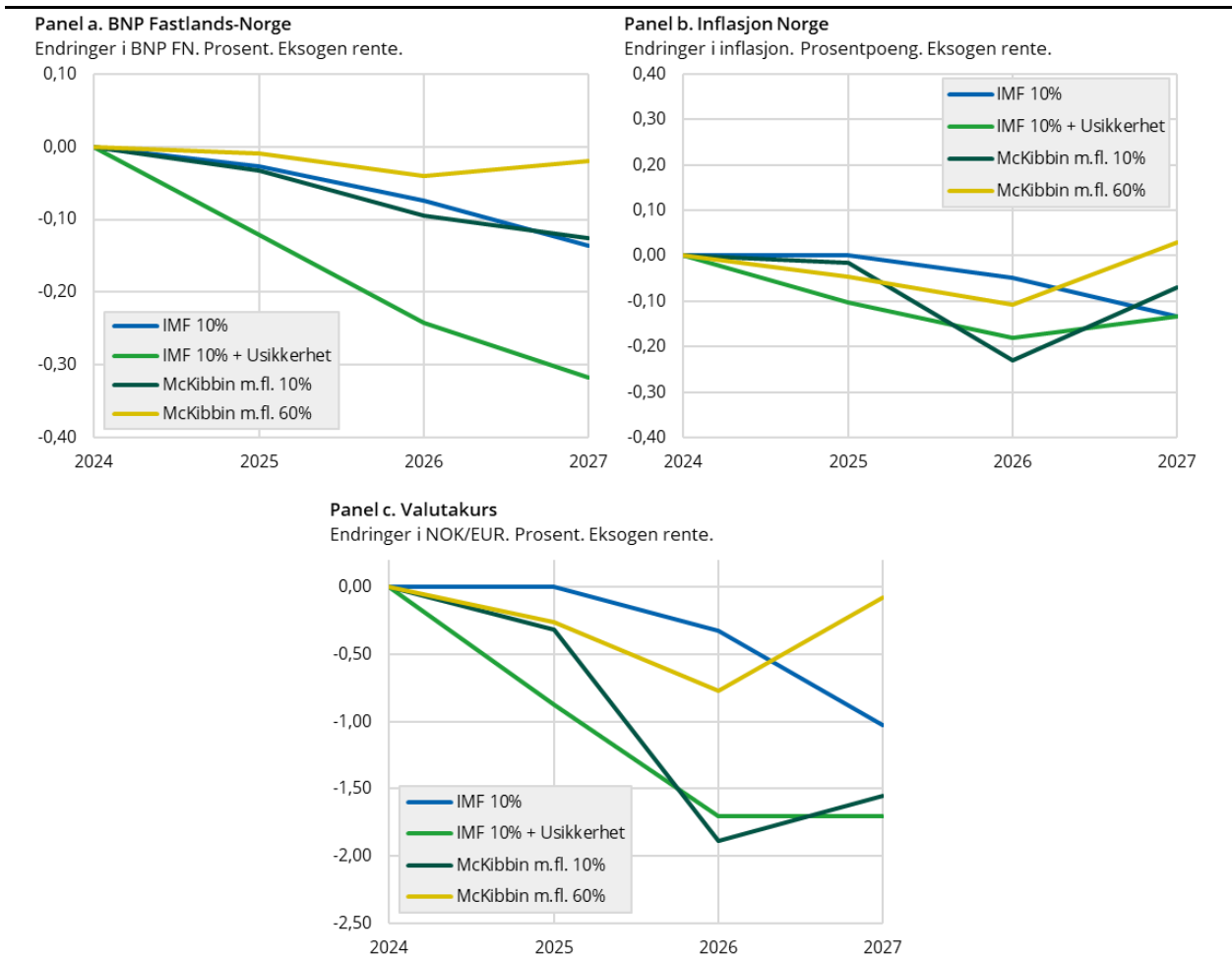
Som en liten og åpen økonomi påvirkes Norge i stor grad av endringer i verdensøkonomien. Endringer i internasjonale handelsforhold, som tolløkninger og geopolitisk usikkerhet, påvirker både etterspørselen etter norsk eksport og kronekursen.

For å illustrere behovet for pengepolitisk respons i Norge, presenterer vi først prosentvise endringer i BNP Fastlands-Norge og kronekurs, samt endringer i inflasjon, for et scenario der renta i Norge holdes uendret (figur 1.12).

⁶ Det antas at de samlede investeringene i USA vil reduseres med omtrent 4 prosent sammenliknet med referansebanen. Dette er omtrent det dobbelte av det som var tilfellet i 2018–2019. Investeringsfallet i euroområdet er på linje med fallet i USA, mens andre regioner, inkludert Kina, opplever en reduksjon som er omtrent halvparten så stor.

⁷ Effektene for den økonomiske veksten i USA ser ut til å være relativt like mellom scenariene 2 og 3. Dette kan skyldes blant annet at investeringsfallet i USA er en del av utfallet i scenario 2 i McKibbin m.fl. (2024).

⁸ Siden scenariene 1 og 2 legger til grunn de samme antakelsene om endringer i tollsatsene, kan ulik respons av inflasjonen skyldes ulike modellforutsetninger, som for eksempel regelen bak pengepolitisk respons.

Figur 1.12 Endringer for BNP Fastlands-Norge og kronkurs (prosent) samt endringer i inflasjonen (prosentpoeng) med eksogen pengepolitikk i Norge

(1) og (2) scenarier for generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (blå linje) og på McKibbin m.fl. (2024) (mørkegrønn linje); (3) scenariet for en generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatser, med gjengjeldelse fra handelspartnere, samt en økning i handelsusikkerhet basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (grønn linje); (4) scenariet for en økning på 60 prosentpoeng i tollsatser mellom USA og Kina basert på McKibbin m.fl. (2024) (gul linje).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Endringer i aktivitetsnivået hos våre handelspartnere vil påvirke norsk økonomi gjennom flere kanaler. Etterspørselen etter norsk eksport vil endres. Eksporten fra Fastlands-Norge utgjør drøye 20 prosent av den totale produksjonen på fastlandet. Tre fjerdedeler av all norsk eksport går til land i Europa, hvor euroområdet er det viktigste markedet og står for halvparten av all eksport. Bare 3-4 prosent av Norges vareeksport i 2023 gikk til USA.⁹ Utviklingen i de europeiske landene vil derfor ha størst innvirkning på norsk økonomi. Ettersom det tar tid for bedriftene å tilpasse produksjonen kommer endringene i BNP Fastlands-Norge gradvis. I tillegg kan økte tollsatser på norske varer som selges til USA påvirke fortjenesten til norske eksportører.¹⁰

I scenario 4, hvor tollsatsene kun økes mellom USA og Kina, er effekten på BNP Fastlands-Norge marginal. Økt aktivitet i euroområdet, Norges viktigste handelspartner, kompensere for nedgangen

⁹ Historisk har andelen av norsk eksport til USA ligget på rundt 4 prosent, men har vært redusert etter pandemien. Samtidig står land i Europa også for rundt 60 prosent av importen, og endringer i inflasjonen hos våre handelspartnere vil kunne påvirke de innenlandske konsumprisene, da omtrent 40 prosent av alle varer og tjenester i Norge er importerte.

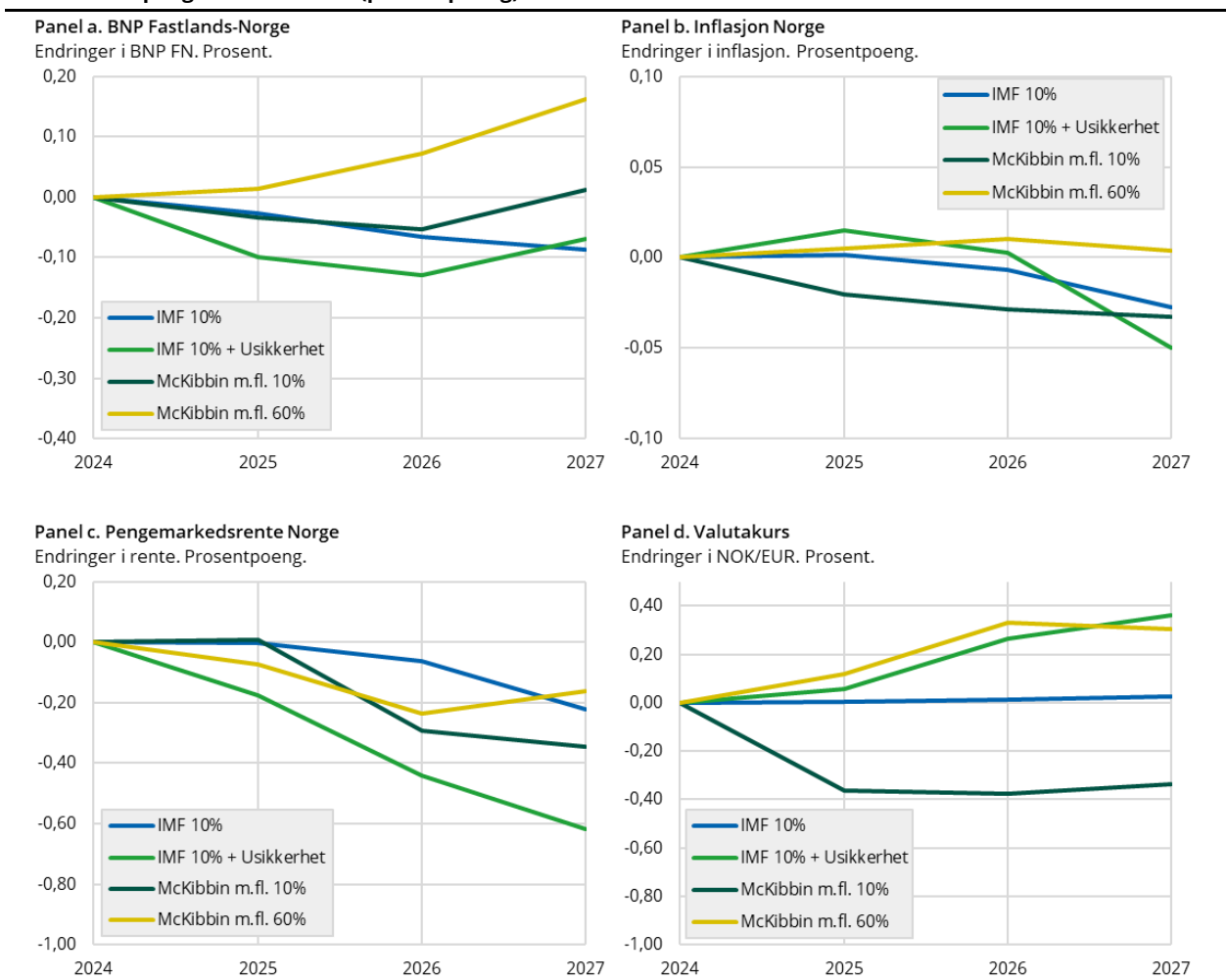
¹⁰ Det er lagt til grunn at norske eksportpriser til USA blir redusert med 10 prosent i scenariene 1, 2 og 3. Imidlertid kan en del av de økte tollsatsene betales av USAs importører. Effektene for norsk BNP vil dermed være noe mindre enn i våre beregninger.

i USA og Kina. I scenariene 1 og 2, der tollsatsene øker generelt med 10 prosentpoeng, ventes BNP Fastlands-Norge å falle med rundt 0,1 prosent i 2027.

Scenario 3 gir den kraftigste reduksjonen i BNP Fastlands-Norge, med en nedgang på nærmere 0,4 prosent. Her antas det at økt usikkerhet om handelspolitikken reduserer både etterspørselen etter norsk eksport og industriinvesteringene.

Norsk økonomi påvirkes også av at krona styrkes. Som vist i figur 1.12, fører en økt rentedifferanse mot utlandet til at kronekursen styrker seg i alle scenarier. En sterkere kronekurs, kombinert med lavere økonomisk aktivitet, bidrar til å holde inflasjonen nede. For en mer detaljert beskrivelse av hvordan endringer i utenlandske forhold påvirker utviklingen i BNP Fastlands-Norge og innenlands prisvekst ifølge vår makroøkonomiske modell KVARTS, se boks 1.2 i Økonomiske analyser 3/2024.

Figur 1.13 Endringer for BNP Fastlands-Norge og kronekurs (prosent) samt endringer i inflasjonen og pengemarkedsrenta (prosentpoeng)

(1) og (2) scenarier for generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatter, med gjengjeldelse fra handelspartnere basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (blå linje) og på McKibbin m.fl. (2024) (mørkegrønn linje); (3) scenariet for en generell økning på 10 prosentpoeng i amerikanske tollsatter, med gjengjeldelse fra handelspartnere, samt en økning i handelsusikkerhet basert på IMF's World Economic Outlook (2024) (grønn linje); (4) scenariet for en økning på 60 prosentpoeng i tollsatter mellom USA og Kina basert på McKibbin m.fl. (2024) (gul linje)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Økte tollsatter skaper et behov for lavere rente i Norge. Figur 1.13 illustrerer effektene på norsk økonomi når pengepolitikken kan tilpasses de ytre sjokkene. En styrket kronekurs, svakere økonomisk vekst, noe lavere inflasjon og lavere renter hos handelspartnerne fører til at også norske renter justeres ned.

Lavere rente demper de negative effektene på BNP Fastlands-Norge. I scenariet der tollsatsene økes kun mellom USA og Kina vil lavere rentenivå og økt aktivitet i eurosonen føre til en positiv utvikling i aktiviteten på fastlandet.

Samlet sett viser analysen at effektene på norsk økonomi er moderate i møte med scenariene for høyere tollsatser utarbeidet av IMF og PIIE. Lavere renter vil bidra til å dempe de negative effektene av tollsatsøkningene, samtidig som inflasjonen ikke endres mye.

Effektene på internasjonal og norsk økonomi av økt toll i USA er usikre. For eksempel viser en analyse fra Dansk Industri (2024) at en handelskrig mellom USA og dets handelspartnere kan redusere dansk BNP med over 2 prosent innen 2028, mens BNP i euroområdet er estimert til å reduseres med mer enn 1,5 prosent i samme periode. Dette representerer en større effekt enn i scenariene til IMF og PIIE. Samtidig antyder den danske analysen at USA, på lengre sikt, kan oppleve en mindre alvorlig svekkelse av BNP sammenliknet med for eksempel euroområdet og Kina, hovedsakelig fordi eksport og import utgjør en mindre andel av BNP.

Høyere importtoll fra USA kan redusere norsk eksport, men effekten vil variere avhengig av tollnivået og konkurransen fra både andre land og amerikanske produsenter. I tillegg kan EU innføre beskyttelsestiltak som respons på amerikanske handelsendringer, noe som øker risikoen for at Norge blir utestengt fra EU-markedet eller ikke vil dra nytte av eventuelle avtaler mellom EU og USA. Norske eksportnæringer er imidlertid relativt spesialiserte, med olje og gass som utgjør nær halvparten av all eksport. Selv om sektorer som stål og aluminium kan være særlig utsatt for økte tollsatser, er energivarer mindre sannsynlige mål for toll.¹¹

Analysen viser at kortidseffekter av økte tollsatser varierer mellom ulike regioner. På lengre sikt vil handelsrestriksjoner ifølge økonomisk teori føre til lavere produktivetsvekst og redusere den globale økonomiske aktiviteten.

Effekter på Møre og Romsdal

Næringssammensetningen i Møre og Romsdal er annerledes enn i landet ellers. Mens 4,5 prosent av verdiskapingen i Fastlands-Norge finner sted i Møre og Romsdal, skjer om lag 10 prosent av verdiskapingen i industrien i fylket. Også primærnæringen er relativt stor i Møre og Romsdal og fylket står for om lag 9 prosent av verdiskapingen i primærnæringene i hele landet, først og fremst på grunn av et stort innslag av fiske, fangst og akvakultur i fylket.

Det er industrinæringene som påvirkes mest av tolløkninger. Dermed kan man vente at utslagene blir større i Møre og Romsdal enn i Norge som helhet. I scenario 1 fra IMF med 10 prosentpoengs økning i amerikanske tollsatser (se panel a i figur 1.14), vil den prosentvise reduksjonen i verdiskapingen være større i fylket enn for landet som helhet i hvert år framover. Siden utslaget i BNP Fastlands-Norge er lite for Norge som helhet i dette scenariet, blir også det prosentvise fallet i fylket lite. Men det prosentvise fallet i verdiskaping i fylket er de to første årene 1,1 ganger fallet i verdiskaping i landet som helhet, og etter 3 år er utslaget 1,2 ganger større enn i landet som helhet. Hvis utslaget på verdiskapingen i Norge blir større enn beregnet, kan fallet i verdiskaping for Møre og Romsdal bli betydelig.

Virkningen av scenario 2 fra McKibbin m.fl., der det også sees på en tolløkning på 10 prosentpoeng i USA, vises i panel c i figur 1.14 for både Møre og Romsdal og Fastlands-Norge som helhet. Også i dette scenariet faller verdiskapingen prosentvis mer i Møre og Romsdal enn i landet som helhet de

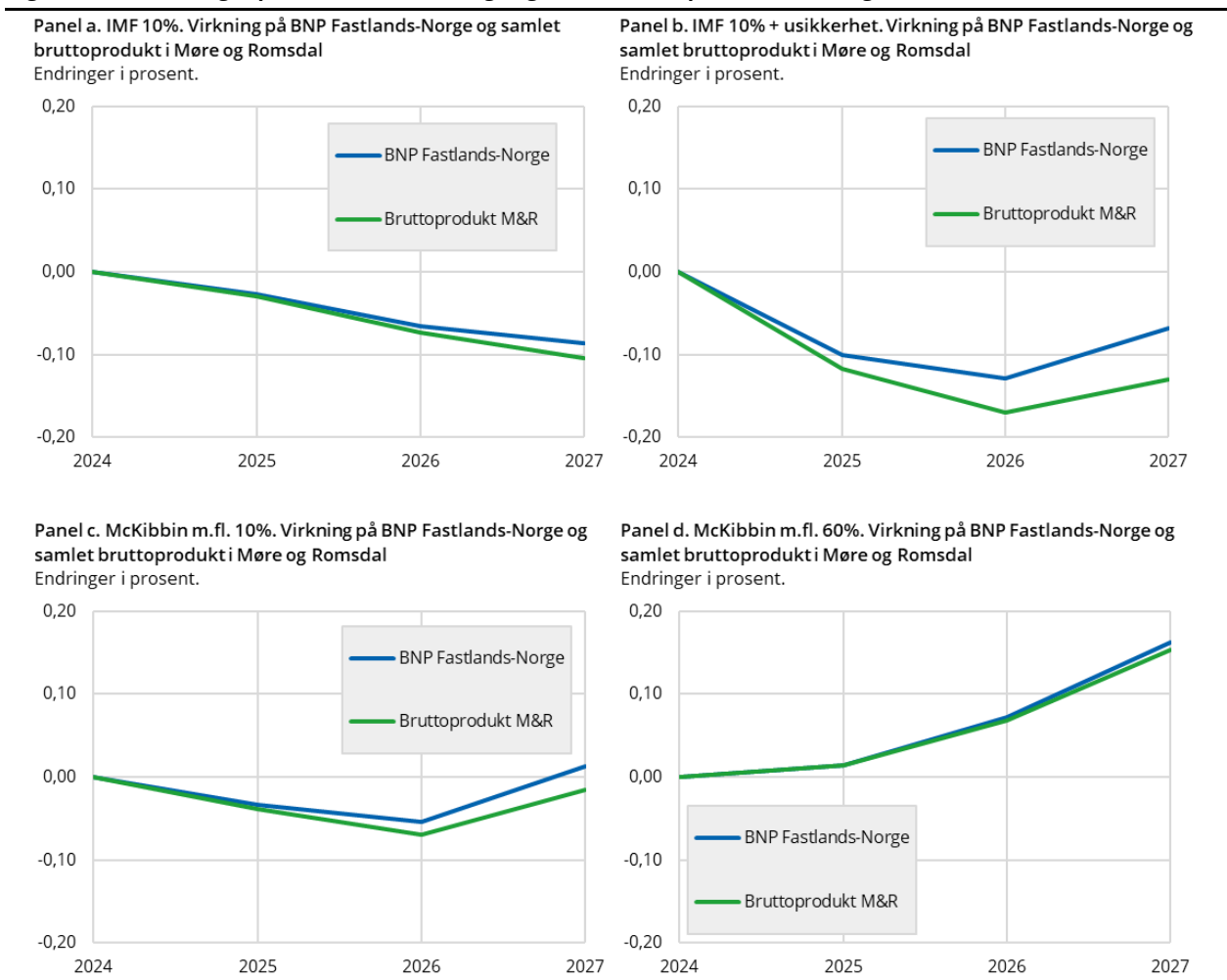
¹¹ Mens olje omsettes i det globale markedet og en tollsats fra noen land vil bare føre til endring av handelsmønster mellom land, er gass og strøm strategisk viktige ressurser for Europa og har vært en mangelvare siden starten av krigen i Ukraina. Store fraktkostnader beskytter i stor grad norsk eksport av energi til kontinentet fra global konkurranse.

to første årene. Og selv om virkningen på verdiskapingen har blitt litt positiv på nasjonalt nivå i 2027, er utslaget fortsatt negativt i Møre og Romsdal.

Scenario 3 er basert på IMF og ser på en 10 prosentpoengs økning i amerikanske tollsatser kombinert med større usikkerhet som fører til reduserte investeringer særlig i industrien. Virkningen for Møre og Romsdal i dette scenariet er vist i panel b i figur 1.14, også her sammenlignet med virkningen for BNP Fastlands-Norge. Også i dette scenariet blir det negative utslaget større for Møre og Romsdal. Og i 2027 er den prosentvise reduksjonen i verdiskapingen nær dobbelt så stor i fylket som for fastlandet som helhet.

Scenario 4 innebærer at bare kinesiske varer blir omfattet av tolløkningene i USA. Det kan dermed gi en økning i verdiskapingen i euroområdet, jf. panel b i figur 1.11. I panel d i figur 1.14 ser vi på virkningen av dette scenariet for Møre og Romsdal. På samme måte som for Fastlands-Norge vil verdiskapingen i fylket øke i dette scenariet. I dette scenariet blir det vekst i både industri- og tjenestenæringene, og virkningen på Møre og Romsdal blir om lag som for fastlandet som helhet.

Figur 1.14 Virkninger på BNP Fastlands-Norge og samlet bruttoprodukt i Møre og Romsdal

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2. Petroleumsnæringen

Fra august 2024 og ut året falt oljeprisen fra over 80 dollar fatet til rundt 75 dollar fatet. I prognosene fra desember 2024 er det antatt at oljeprisen faller videre mot 70 dollar fatet de nærmeste årene. Oljeinvesteringene vil nå en topp i år.

Råolje og naturgass utgjorde 63 prosent av Norges samlede eksport i 2024 målt i løpende priser. Denne andelen falt til like i underkant av 50 prosent i 2023 og 2024. Prisen på olje nådde en topp i 2022, med noteringer over 120 dollar per fat, etter krigsutbruddet i Ukraina. Siden har prisen falt til et nivå som ligger litt over det man så før pandemien. I første halvår 2024 var prisutviklingen relativt stabil, rundt 80 dollar per fat. Fra august 2024 har oljeprisen falt som følge av dempet etterspørsel fra Kina og økt produksjon i Libya, og lå ved utgangen av 2024 nær 75 dollar per fat. Framtidsprisene (i desember 2024) viser en svakt nedadgående utvikling i årene framover.

Gassprisen, som også var svært høy i 2022, har siden falt til mer normale nivåer. I første halvår 2024 var prisen relativt stabile, mens den økte en del i siste halvår av 2024. Framtidsprisene (per desember 2024) fram til utgangen av 2025 ligger på et noe høyere nivå enn ved publiseringen av forrige konjunkturrapport (i september 2024).

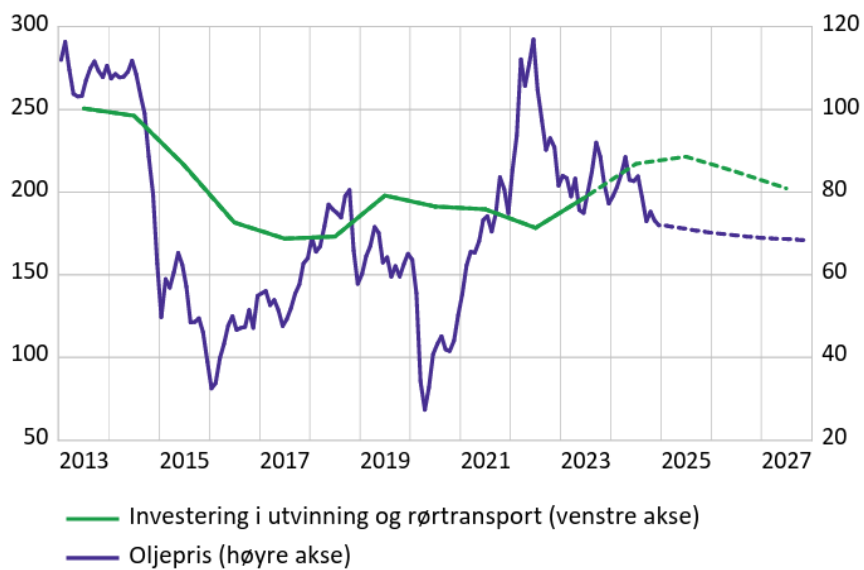
Det internasjonale energibyrået (IEA) sin Oil Market Report fra november 2024 viser at global oljeetterspørsel er ventet å vokse med 1 prosent i 2025. Global produksjon er ventet å vokse med om lag 2 prosent. Veksten drives av land utenfor OPEC+, med antakelsen om at land i OPEC+ opprettholder sine varslede produksjonskutt. På OPEC+-møtet i desember 2024 forpliktet medlemslandene seg til å videreføre sine produksjonskutt. Kuttene vil nå bli holdt minst fram til mars 2025 og deretter fases med full utfasing tidligst i september 2026.

I 1. kvartal 2024 var det stor oppbygging av oljelagre, og på grunn av begrenset kapasitet for lagring på land ble mye plassert på tankskip. Denne lagringsformen er svært kostbar og er også den første som bygges ned. Nivået på globale oljelagre har siden falt og mye av fallet er nettopp reduksjon i lagring i tankskip. Samtidig har lagernivået på land i OECD-land også blitt redusert.

Ifølge prognosene fra Statistisk sentralbyrå fra desember 2024, ventes petroleumsinvesteringene å nå toppen i 2025. Fra 2026 forventes en nedgang i petroleumsinvesteringene, ettersom nye prosjekter ikke fullt ut erstatter de ferdigstilte. Dette vil også dempe veksten i fastlandsøkonomien, da petroleumsnæringen genererer betydelig etterspørsel mot fastlandsindustrien.

Figur 2.1 Petroleumsinvesteringer og oljepris

Sesongjustert. Venstre akse: mrd 2022-kr, år
 Høyre akse: USD per fat

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3. Nærmere om hovednæringer og utviklingen i Møre og Romsdal

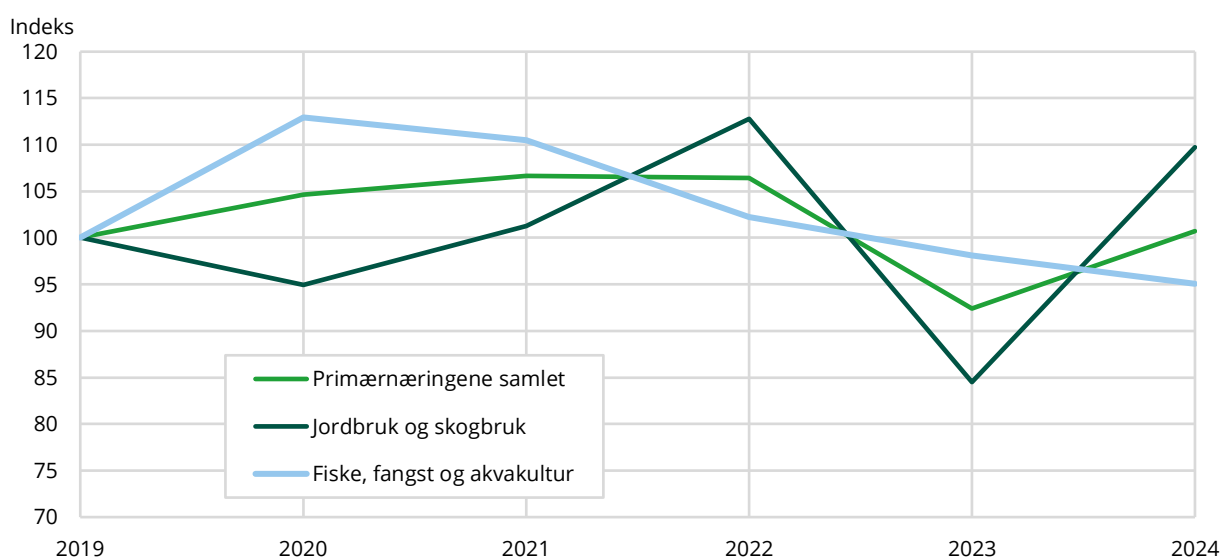
3.1. Primærnæringene

Utviklingen i 2024 viste fortsatt oppgang i eksportverdien av sjømat fra Norge, som endte med en nominell rekord for samlet eksportverdi. Produksjonsutviklingen i primærnæringene peker fortsatt litt opp. Det anslås en moderat vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet i Møre og Romsdal både i år og til neste år, omtrent som for landsgjennomsnittet. Samlet sett ventes antall sysselsatte i primærnæringene å gå moderat opp både i år og til neste år.

Moderat oppgang i produksjonen i 2024

Ifølge tall fra nasjonalregnskapet gikk bruttoproduktet i jordbruk og skogbruk, målt i faste 2022-priser, opp med 12,8 prosent i 2022, men ned med 15,5 prosent i 2023, målt som årsgjennomsnitt på nasjonalt nivå. Brutttoproduktet for jordbruk og skogbruk gikk ifølge sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet ned med 2,2 prosent i 2. kvartal 2024, opp med 19,2 prosent i 3. kvartal, men ned igjen med 14,3 prosent i 4. kvartal 2024. Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet ga dette på årsbasis en oppgang på 9,7 prosent for jordbruk og skogbruk i 2024 på nasjonalt nivå. Brutttoproduktet i fiske, fangst og akvakultur viste tilsvarende en oppgang på 2,3 prosent i 2022, men en nedgang på 1,9 prosent i 2023, målt som årsgjennomsnitt. Ifølge sesongjusterte tall fra nasjonalregnskapet var det en nedgang i bruttoproduktet på 5,8 prosent i 2. kvartal 2024, en oppgang på 11,6 prosent i 3. kvartal, mens det i 4. kvartal 2024 ble en nedgang på 14,5 prosent. På årsbasis ble det en nedgang i bruttoproduktet i 2024 på 4,9 prosent på nasjonalt nivå. Totalt sett bidro dette ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet til en oppgang i bruttoproduktet for primærnæringene samlet på 6,4 prosent for 2022, en nedgang på 7,6 prosent i 2023 og en moderat vekst på 0,7 prosent i 2024 målt som årsgjennomsnitt (se figur 3.1). For Møre og Romsdal viser anslag for tilsvarende tall for bruttoproduktet i primærnæringene samlet en årlig vekst på 5,9 prosent i 2022, en nedgang på 5,9 prosent i 2023 og en moderat oppgang på 1,1 prosent for 2024. Fiske, fangst og akvakultur utgjør en større andel av bruttoproduktet i primærnæringene i Møre og Romsdal enn jordbruk og skogbruk, med en andel på drøyt 86 prosent (jf. fylkesfordelt nasjonalregnskap for 2022). Årsaken til noe svakere produksjon i fiske, fangst og akvakultur i fjor kan i stor grad tillegges lavere fangstkvoter for fiske og fangst i året som gikk.

Figur 3.1 Brutttoprodukt i primærnæringene. Volumindekser for hele landet. Årsgjennomsnitt. 2019 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå per 11. februar 2025

Fortsatt økning i verdien av sjømateksport i 2024

Tall fra Norges sjømatråd viser at Norge eksporterte 2,8 millioner tonn sjømat for til sammen 175,4 milliarder kroner i 2024. Dette er rekord i verdien av sjømateksporten, med en nominell økning på 3,7 milliarder kroner, eller 2 prosent, sammenlignet med rekordåret 2023. Det har vært en klar prisvekst for flere av de viktigste kommersielle arter. Norsk sjømateksport har hatt en eventyrlig vekst de siste årene. Bare i perioden fra 2020 til 2024 økte verdien nominelt med om lag 70 milliarder kroner.

De siste årene har den norske kronen imidlertid svekket seg. Siden en svak krone gir høyere eksportpriser målt i norske kroner, har dette gitt en gunstig valutaeffekt for norsk sjømateksport. Det var store verdisvingninger i løpet av 2024, og utviklingen var spesielt sterk i fjerde kvartal. Det skyldes at laks, ørret, reker, sild og makrell fikk et løft i årets siste måneder. Valutaeffekten som har vært et viktig bidrag til veksten i de siste årene, avtok i 2024, men var likevel den viktigste årsaken til verdiveksten i norske kroner. Målt i euro, som er den viktigste eksportvalutaen for norsk sjømat, er verdien uendret sammenliknet med 2023.

Forholdet mellom havbruk og fiskeri har endret seg lite de siste årene med hensyn til verdi og volum av eksporten, men dog med en bedre utvikling for havbruk i 2024. Verdien fra havbruk utgjorde i 2024 74 prosent. Norge har i 2024 eksportert 1,3 millioner tonn sjømat fra havbruk til en verdi av 130,6 milliarder kroner. Volumet målt i millioner tonn økte med 3,4 prosent, mens verdien har økt med 2,1 milliarder kroner, eller 2 prosent, sammenliknet med 2023. Fiskeri utgjorde 26 prosent av den totale sjømateksporten målt i verdi. For fiskeri var eksportvolumet 1,5 millioner tonn sjømat, til en verdi av 44,9 milliarder kroner. Det var en reduksjon på 3,8 prosent i volum, mens verdien økte med 1,6 milliarder kroner, eller 4 prosent, sammenliknet med 2023.

Laks er den klart viktigste arten for norsk sjømateksport målt både i volum og verdi. Eksporten av laks i 2024 var på 1,26 millioner tonn, mens verdien var på 122,9 milliarder kroner, som er ny verdirekord og utgjorde 70 prosent av den totale norske sjømateksporten. Volumet økte med 2 prosent, mens verdien økte med 1 prosent, sammenliknet med 2023.

Ørret er den andre store oppdrettsarten. Det ble i 2024 eksportert 75 135 tonn ørret til en verdi av 6,8 milliarder kroner. Volumet økte med 32 prosent, mens verdien økte med 1,3 milliarder kroner, eller 23 prosent, sammenliknet med 2023.

For fangstsektoren er torsk den største arten målt i verdi. Eksporten av fersk torsk i 2024 var på 400 tonn, mens verdien var på 2,6 milliarder kroner. Volumet falt med 18 prosent, mens verdien falt med 292 millioner kroner, eller 10 prosent, fra 2023.

For fersk villtorsk falt eksportvolumet 29 prosent, til 28 399 tonn, mens eksportverdien falt 23 prosent, til 1,8 milliarder kroner. Nedgang i kvoter og landinger av fersk torsk, sammen med en norsk landindustri som fortsatt skal ha sitt råstoff til produksjon av saltfisk, klippfisk og tørrfisk, er årsakene til det kraftige volum-fallet for fersk villtorsk i 2024, der eksportvolumet ifølge Norsk Sjømatråd ble det laveste siden 2011.

For fersk oppdrettstorsk økte derimot eksportvolumet 37 prosent, til 11 971 tonn, mens eksportverdien økte med 55 prosent, til 722 millioner kroner. Oppdrettstorsken utgjorde med det 28 prosent av eksportverdien av fersk torsk i 2024. Oppdrettstorsk fortsetter å øke i volum gjennom året og i utgjorde i fjerde kvartal over halvparten av eksporten av fersk torsk.

Makrell er den nest største arten innenfor fangstsektoren. Volumet for eksport av makrell i 2024 endte på 313 200 tonn til en verdi av 8,3 milliarder kroner. Volumet økte med 2 prosent fra 2023, mens verdien økte med 1,6 milliarder kroner, eller 24 prosent.

Reker er Norges viktigste art innenfor skalldyr. Eksporten av reker i 2024 var på 34 400 tonn, mens verdien var på 1,6 milliard kroner. Volumet økte med 68 prosent, mens verdien økte med 383 millioner kroner, eller 30 prosent, sammenliknet med 2023.

Av mer bearbejdede produkter, var eksporten av klippfisk i 2024 på 81 300 tonn, mens verdien var på 5,9 milliarder kroner. Volumet falt med 4 prosent fra 2023, mens verdien falt med 160 millioner kroner, eller 3 prosent, fra 2023. Eksporten av saltfisk i 2024 var på 24 200 tonn, mens verdien var på 2,2 milliarder kroner. Volumet falt med 12 prosent, mens verdien falt med 32 millioner kroner, eller 1 prosent, fra 2023. For tørrfisk var 2024 et noe bedre år, der eksporten var på 3 531 tonn, mens verdien var på 897 millioner kroner. Volumet falt med 4 prosent, mens verdien økte med 1 prosent fra 2023.

Med hensyn til markedene, er Polen vårt største marked for sjømat målt i eksportverdi. I 2024 ble det eksportert sjømat til en verdi av 18,1 milliarder kroner til Polen, som er opp 3 prosent fra 2023. Danmark er nå det nest største markedet for norsk sjømat, målt i eksportverdi. Norge eksporterte sjømat for 13,8 milliarder kroner til Danmark i 2024, 5 prosent mer enn i 2023. Deretter kommer USA, med en eksportverdi på 13,3 milliarder kroner, opp 3 prosent fra 2023. Av markedene var det Kina som hadde høyest vekst i eksportverdi i 2024 med en økning på 10 prosent fra 2023. Med dette endte Kina som det sjettede viktigste markedet for norsk sjømateksport i 2024, med en eksportverdi på 9,4 milliarder kroner. Målt i prosent var imidlertid de høyeste vekstratene i eksportverdi å finne i Canada og Vietnam med henholdsvis 33 og 20 prosent fra 2023 til 2024.

Fortsatt målsetting om høyere bearbejdingsgrad av sjømat

Sett over tid har bearbejdingsgraden falt for norsk sjømat. I 2010 utgjorde ifølge Norges sjømatråd andelen av ubearbejdet fisk til eksport fra hvitfisk-, pelagisk- og havbruksnæringen 66 prosent. I 2017 var andelen ubearbejdet fisk økt til 69 prosent. Kun 17 prosent av lakseeksporten var bearbejdet før den ble eksportert, mens resten ble eksportert som fersk eller fryst hel fisk. Selv om bearbejdingsandelen har gått ned de siste årene, ble til sammenlikning 53 prosent av all torsk bearbejdet til produkter som saltfisk, klippfisk, tørrfisk eller filet før eksport. Tall fra Norges sjømatråd i 2022 viser at noe mer laks videreforedles nå enn tidligere.

Ifølge bearbejdingsutvalget (se St. Meld 7 (2023-2024)) har det store volumet fisk som produseres i havbruksnæringen stor betydning for aktiviteten i sjømatindustrien. Andelen laks og ørret som blir bearbejdet i Norge før eksport har sakte, men sikkert, økt fra 15 prosent i 1996 til 22 prosent i 2020. Andelen fersk filet har doblet seg i samme periode. Slakting og bearbejding av laks står i dag for den største andelen av sysselsettingen i sjømatindustrien. Utvalget skriver at lav bearbejdingsgrad i norsk sjømatindustri har flere årsaker, blant annet:

- a. ujevn tilgang på nok råstoff av god kvalitet,
- b. høye lønns- og produksjonskostnader sammenlignet med konkurrentland, og
- c. utfordringer med markedsadgang for bearbejdede produkter, blant annet på grunn av høy toll i viktige markeder.

Å jobbe i sjømatindustri er dessuten lite attraktivt for mange nordmenn på grunn av sesongvariasjonene, arbeidsoppgavene og lønnen som tilbys. Dette har siden 1960-tallet vært løst gjennom å ansette en stor andel utenlandske arbeidstakere. De siste ti årene har andelen norske fast ansatte i sjømatindustrien blitt kraftig redusert. Disse har blitt erstattet av utenlandsk arbeidskraft som er enten fast ansatt, ansatt på korttidskontrakt eller innleid.

Møre og Romsdals posisjon innen akvakultur

Møre og Romsdal var i 2023 det femte største oppdrettsfylke i Norge med hensyn til både produksjonsmengde og -verdi. Dette var den samme posisjonen som året før. Med hensyn til

produksjon av regnbueørret er fylket landets nest største. Fylkets andel av landets samlede produksjonsmengde og verdi av slaktet fisk utgjorde i 2023 drøyt 13 prosent. Målt i antall sysselsatte i oppdrettsnæringen er Møre og Romsdal landets fjerde største fylke.

Ifølge tall fra Utenrikshandelen er fylket det nest største eksportfylke av fisk nest etter Vestland, med snaut 19,7 prosent av verdien av landets fiskeeksport i 2024. Dette representerer en oppgang i eksportverdien av fisk fra fylket på 8,3 prosent fra året før, mens tilsvarende økning i eksportverdien for landet som helhet ble på 1,7 prosent.

Landbruk

Fra 2023 til 2024 gikk tallet på husdyrprodusenter ned med 1,5 prosent på landsbasis, fra 25 388 jordbruksbedrifter til 25 000, mens tallet på landbrukseiendommer samlet endret seg lite. Størst prosentvis nedgang var det i tallet på jordbruksbedrifter med svin og melkekuer, med en nedgang på henholdsvis 3,8 og 3,4 prosent, etterfulgt av jordbruksbedrifter med storfe med en nedgang på 2,9 prosent.

Det totale tallet på antall storfe, andre storfe og alssvin gikk ned med henholdsvis 3,4, 4,8 og 3,7 prosent fra 2023 til 2024. Tilsvarende endringer for melkekuer og verpehøner viste en nedgang på 0,1 prosent for begge, som med det var de husdyrslag som opprettholdt sitt antall mest fra 2023 til 2024.

For Møre og Romsdal gikk tallet på husdyrprodusenter ned fra 2023 til 2024 med 1,9 prosent, mens tallet på landbrukseiendommer samlet også her endret seg lite. Størst prosentvis nedgang var det i antall gårdsbruk med vinterfåret sau og svin, mens antall gårdsbruk med melkekuer og ammekuer gikk mest opp. Med hensyn til antall husdyr gikk antall alssvin og storfe mest ned, med henholdsvis 12,6 og 4,4 prosent fra 2023 til 2024. Verpehøner var det eneste husdyrslaget som viste økt antall med en vekst på 3,9 prosent fra 2023 til 2024. Ellers indikerer tallene små endringer i størrelsen på bruksenhetene, da antall husdyr stort sett går ned i samme takt som antall jordbrukseiendommer med husdyr.

Videre utsikter for primærnæringene

Anslagene viser en økning i bruttoproduktet i primærnæringene i Møre og Romsdal også i 2025, med noe høyere vekst enn i fjor og som for landsgjennomsnittet. På landsbasis anslås det at bruttoproduktet for primærnæringene samlet kan gå litt opp også i 2026, målt som årsgjennomsnitt, noe som indikerer en anslått vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet også for Møre og Romsdal, om enn litt lavere økning enn for inneværende år, men som i landet som helhet. Produksjonen ventes å utvikle seg moderat positivt både innen fiske, fangst og akvakultur og innen jordbruk og skogbruk.

Små endringer i sysselsettingen i primærnæringene i 2024

Sysselsettingen i primærnæringene inkludert fiske, fangst og oppdrett har vist en moderat oppgang de siste årene for hele landet. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet var det moderate endringer i sysselsettingen i primærnæringene samlet i 2022, med en oppgang på 1,5 prosent, mens oppgangen i 2023 ble på 1,8 prosent, der sysselsettingen i fiske, fangst og akvakultur var høyere enn i jordbruk og skogbruk både i 2022 og 2023. Mens jordbruk og skogbruk viste en liten oppgang i sysselsettingen i 2024, viste fiske, fangst og akvakultur små endringer i sysselsettingen i fjor, slik at det var landbruket som bidro til sysselsettingsvekst for primærnæringene samlet på landsbasis i 2024.

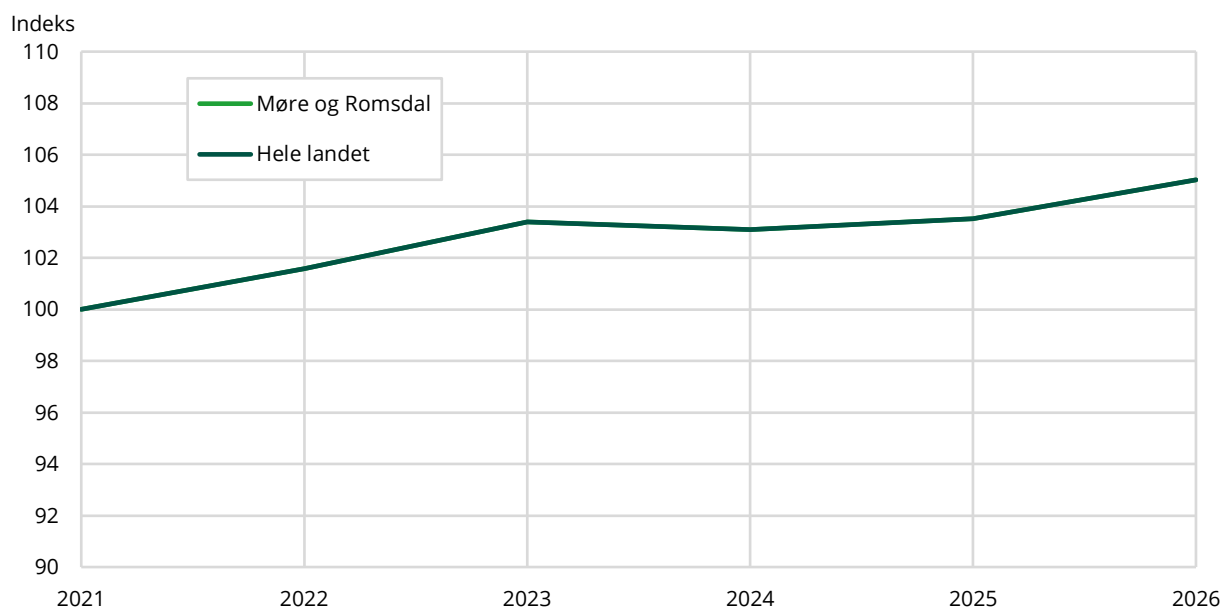
Fylkesfordelt nasjonalregnskap viser at nesten 16 prosent av landets sysselsatte innen fiske, fangst og akvakultur er sysselsatte i Møre og Romsdal. Mens nesten dobbelt så mange personer er sysselsatte i jordbruk og skogbruk enn i fiske, fangst og akvakultur på landsbasis, så er forholdet

nær omvendt i Møre og Romsdal, der drøyt 60 prosent av de sysselsatte i primærnæringene er å finne i fiske, fangst og akvakultur. Sånn sett betyr den sistnevnte næringen mer for primærnæringene i Møre og Romsdal enn på landsbasis også sysselsettingsmessig. Tall fra register-basert sysselsettingsstatistikk i Statistisk sentralbyrå ga en moderat sterkere vekst i sysselsettingen i primærnæringene i Møre og Romsdal enn for landsgjennomsnittet for perioden 2021-2023, mens situasjonen ble omvendt for 2024, da foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser en moderat økning i sysselsettingen i jordbruk og skogbruk på nasjonalt nivå, men relativt svakere utvikling for sysselsettingen i fiske, fangst og akvakultur. Vi kunne ha justert tilsvarende for Møre og Romsdal i de historiske tallene for primærnæringene i figur 3.2, men da utslagene ikke ble store, lar vi sysselsettingsutviklingen for Møre og Romsdal følge anslagene på landsbasis for hele perioden 2021-2026 i figur 3.2. For fylket ble det imidlertid en liten nedgang i sysselsettingen i jordbruket i 2024, mens det var små endringer i fiske, fangst og akvakultur, slik at primærnæringene samlet endte opp med en liten sysselsettingsnedgang.

Som vi ser av nevnte figur, er det ventet en økning i sysselsettingen i primærnæringene i år for Møre og Romsdal lik veksten for landsgjennomsnittet, og litt i overkant av veksten i fjor. Sysselsettingen i primærnæringene i Norge anslås å gå litt opp også til neste år, om enn litt mer moderat enn i anslagene for i år.

I prognosene fra Konjunkturtendensene fra desember 2024 skiller det ikke mellom de ulike primærnæringene, men her legger vi til grunn en moderat utvikling i sysselsettingen i jordbruk og skogbruk, mens vi venter en liten vekst i sysselsettingen i fiske, fangst og akvakultur, slik at sysselsettingen i primærnæringene i Møre og Romsdal kan utvikle seg som anslått for landet sett under ett for næringen også i 2026 (se figur 3.2). Nå må det påpekes at fiske, fangst og akvakultur er mindre skjermet enn landbruket med tanke på den store usikkerheten som knytter seg til internasjonal handel og toll. Så uansett er anslagene her beheftet med stor usikkerhet, og da med større usikkerhet knyttet til fiske, fangst og akvakultur enn for jordbruk og skogbruk.

Figur 3.2 Sysselsatte personer i primærnæringene. Møre og Romsdal og landsgjennomsnitt. Volumindekser, årgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet gikk investeringene i primærnæringene samlet ned med 16,5 prosent på landsbasis i 2024, etter en nedgang på 14,5 prosent i 2022 og en oppgang på 16,9 prosent i 2023. Nedgangen fordelte seg i fjor med en nedgang på 6,7 prosent i jordbruk og skogbruk

og en nedgang på 23 prosent i fiske, fangst og akvakultur. Dette kom etter en nedgang i investeringene i jordbruk og skogbruk på 10,5 prosent i 2023 og en oppgang på hele 47,4 prosent i fiske, fangst og akvakultur i 2023. I år ventes investeringene i primærnæringene igjen å øke noe. Til neste år anslås også en liten vekst i investeringene, men moderat lavere enn i inneværende år. For Møre og Romsdal har utviklingen i investeringer i primærnæringene stort sett fulgt utviklingen på nasjonalt nivå for hver av delnæringene jordbruk og skogbruk og fiske, fangst og akvakultur.

3.2. Industri

Det anslås oppgang i industriproduksjonen i landet som helhet både i år og til neste år. For Møre og Romsdal anslås oppgangen å bli moderat i overkant av landsgjennomsnittet. Etter en moderat oppgang i industrisysselettingen de to siste årene, ventes en noe sterkere oppgang i industrisysselettingen i inneværende år. I Møre og Romsdal anslås utviklingen i produksjon og sysselsetting i industrien å bli moderat bedre enn i landet som helhet. Industriinvesteringene i Møre og Romsdal ventes å gå svakt opp i år og til neste år.

Positiv utvikling i industriproduksjonen i 2024

Etter en sterk økning i bruttoproduktet i industrien i 2021 og en mer moderat økning på 1,3 prosent i 2022, var det små endringer i produksjonen for landet som helhet i 2023. Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser at bruttoproduktet i industrien, målt som årsgjennomsnitt, gikk opp med 1,7 prosent i 2024, målt i faste 2022-kroner.

Det var imidlertid store forskjeller i utviklingen for de forskjellige industrinæringene. Som årsgjennomsnitt var det i 2022 og 2023 klar økning i bruttoproduktet i verftsindustri og annen transportmiddelindustri, reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr og produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner. Det var meget sterk vekst i bearbeiding og konservering av fisk i 2022, men et lite fall i 2023 som trakk svakt opp igjen i 2024. I industrinæring som produksjon av metaller, papir og papirvarer samt i produksjon av møbler og annen industriproduksjon var det etter et fall i bruttoproduktet i 2023 en økning i 2024. Det var fortsatt verftsindustri og annen transportmiddelindustri samt reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr som viste sterkest produksjonsvekst i 2024. På grunn av sammensetningen av industrinæringene lå produksjonsutviklingen i Møre og Romsdal svakt under landsgjennomsnittet i 2022 etter en sterk oppgang i 2021, mens produksjonen i 2023 og 2024 har utviklet seg omtrent som for landsgjennomsnittet.

Konjunkturbarometeret viser uendret produksjon og positive utsikter for industrien

Statistisk sentralbyrås konjunkturbarometer for industri og bergverk kartlegger industriledernes vurderinger av konjunktursituasjonen og utsiktene fremover (se Statistisk sentralbyrå, 2025).

Norske industriledere meldte i desember 2024 og begynnelsen av 2025 om uendret samlet produksjon i industrien i 4. kvartal 2024 sammenliknet med kvartalet før, men det er bransjmessige forskjeller. Ordretilgangen fra både hjemme- og eksportmarkedet var uendret. Den generelle bedømmelsen av utsiktene for 1. kvartal 2025 er positiv.

Majoriteten av produsenter av innsatsvarer melder om lavere produksjon mens produsenter av konsumvarer rapporterer om uendret produksjon. Produsentene av investeringsvarer melder om produksjonsoppgang.

Etter en periode på om lag to år med relativt flat industriproduksjon økte produksjonen moderat gjennom 2. og 3. kvartal i fjor. Nå viser vurderingene fra industrilederne at produksjonsvolumet flatet ut igjen i 4. kvartal.

Bak den relativt flate utviklingen for industrien de siste årene skjuler det seg bransjemessige forskjeller. Produsenter av innsatsvarer har meldt om produksjonsnedgang gjennom hele denne perioden, mens produsenter av konsumvarer har, etter nedgang i 2023, meldt om utflating i produksjonen fra 1. kvartal 2024. Majoriteten av produsenter av investeringsvarer har meldt om klar vekst i de siste årene, men veksten har vært noe avtagende de siste par kvartalene. Veksten innen investeringsvarer de siste årene drives av høy aktivitet innenfor leverandørindustrien som kan knyttes til de høye olje og gass investeringene. Samtidig viser resultatene for næringen bygging av skip og oljeplattformer avtagende produksjonsvekst i 3. kvartal og uendret produksjon i 4. kvartal.

Industrilederne melder om vekst i den samlede sysselsettingen i 4. kvartal, og det er produsentene av investeringsvarer som står for veksten, mens produsenter av konsumvarer og innsatsvarer melder om uendret sysselsetting.

Moderat nedgang i ordrebeholdningen

Industrilederne melder om uendret ordretilgang fra hjemmemarkedet i 4. kvartal. Produsenter av innsatsvarer melder om fallende ordretilgang fra hjemmemarkedet, mens majoriteten av produsentene av konsumvarer rapporterer om en moderat oppgang. For produsenter av investeringsvarer er ordretilgang fra hjemmemarkedet uendret. Det meldes også om uendret ordretilgangen fra eksportmarkedet, samlet sett. Produsenter av konsumvarer og investeringsvarer melder om moderat oppgang, mens det for produsenter av innsatsvarer er en nedgang i ordretilgang fra eksportmarkedet.

For industrien som helhet meldes det om moderat nedgang i samlet ordrebeholdning i 4. kvartal. Produsenter av innsatsvarer melder om fall i samlet ordrebeholdning mens produsenter av investeringsvarer melder om en moderat oppgang. For konsumvarer meldes det om uendret samlet ordrebeholdning.

Mange ledere melder også om fortsatt vekst i prisnivået for både hjemme- og eksportmarkedet for industrien samlet sett i 4. kvartal. Dette gjelder for alle varetyper, men prisveksten er tydeligst for produsentene av konsumvarer. Samtidig var det langt færre som melder om prisvekst enn i perioden 2021 og 2022. Dette indikerer at prisveksten har avtatt gjennom 2024, noe som også bekreftes av produsentprisindeksen.

Svært mange industriledere melder om fortsatt vekst i innsatspriser i 4. kvartal. Det er produsenter av konsumvarer som har den klareste veksten i innsatspriser. På grunn av at veksten i innsatsprisene er mer markant enn for produktprisene, er det også naturlig at det rapporteres om fallende lønnsomhet i industrien samlet i 4. kvartal.

Positive forventninger til 1. kvartal 2025

Den generelle bedømmelsen av utsiktene for 1. kvartal 2025 er positiv for industrien som helhet. Produsentene av alle varetyper er optimistiske, men produsenter av investeringsvarer er mest positive til det kommende kvartalet.

Industrilederne forventer høyere produksjonsvolum og vekst i gjennomsnittlig sysselsetting i 1. kvartal i år, sammenliknet med 4. kvartal i fjor. Det forventes oppgang i ordretilgang fra både hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Samlet ordrebeholdning forventes også å øke i 1. kvartal.

Det er produsentene av investeringsvarer som melder om de beste fremtidsutsiktene. De forventer fortsatt tydelig vekst i produksjon og sysselsetting, samt vekst i ordretilgang fra begge markeder og oppgang i samlet ordrebeholdning.

Produsentene av innsatsvarer og konsumvarer melder om noe svakere fremtidsutsikter. Begge forventer moderat vekst i samlet produksjon og ordretilgang fra begge markeder, og vekst i samlet

ordrebeholdning. For innsatsvarer ventes det moderat økning i sysselsetting i 1. kvartal, mens det for produsentene av konsumvarer forventes lavere gjennomsnittlig sysselsetting sammenlignet med forrige kvartal. Det ventes også at innsatspriser og priser på produkter solgt til både hjemmemarkedet og eksportmarkedet vil fortsette å øke i industrien som helhet 1. kvartal.

Faktorer som begrenser investeringer

Industrilederne rapporterer at investeringsplaner er uendret for industrien som helhet. Andelen industriledere som mener at priser på investeringsvarer og finansieringskostnader er en begrensende faktor på investeringene er fortsatt relativt høy.

Sammensatt konjunkturindikator signaliserer vekst i 1. kvartal

Sammensatt konjunkturindikator for industrien var i 4. kvartal 2024 på 5,5 (Sesongjusterte nettotall) som er opp fra 1,8 i det foregående kvartalet. Produsenter av alle varetyper bidrar til økningen i den sammensatte konjunkturindikatoren fra forrige kvartal. Indikatoren ligger nå over det historiske gjennomsnittet på 2,9. Tallverdier over null antyder at produksjonsvolumet vil øke i kommende kvartal, mens tallverdier under null antyder at produksjonsvolumet vil falle.

Industriledere melder at «etterspørsel og konkurranse» begrenser produksjonen

Andelen som melder at «etterspørsel og konkurranse» begrenser produksjonen er fortsatt relativt høy, og har vært ganske stabil de siste to årene. Samtidig er det fortsatt historisk sett en høy andel industriledere som peker på at mangel på kvalifisert arbeidskraft er en faktor som bidro til å begrense produksjonen i 4. kvartal. Indikator for ressursknapphet som var svært høy i forbindelse med pandemien, har det siste året stabilisert seg på lavere nivåer.

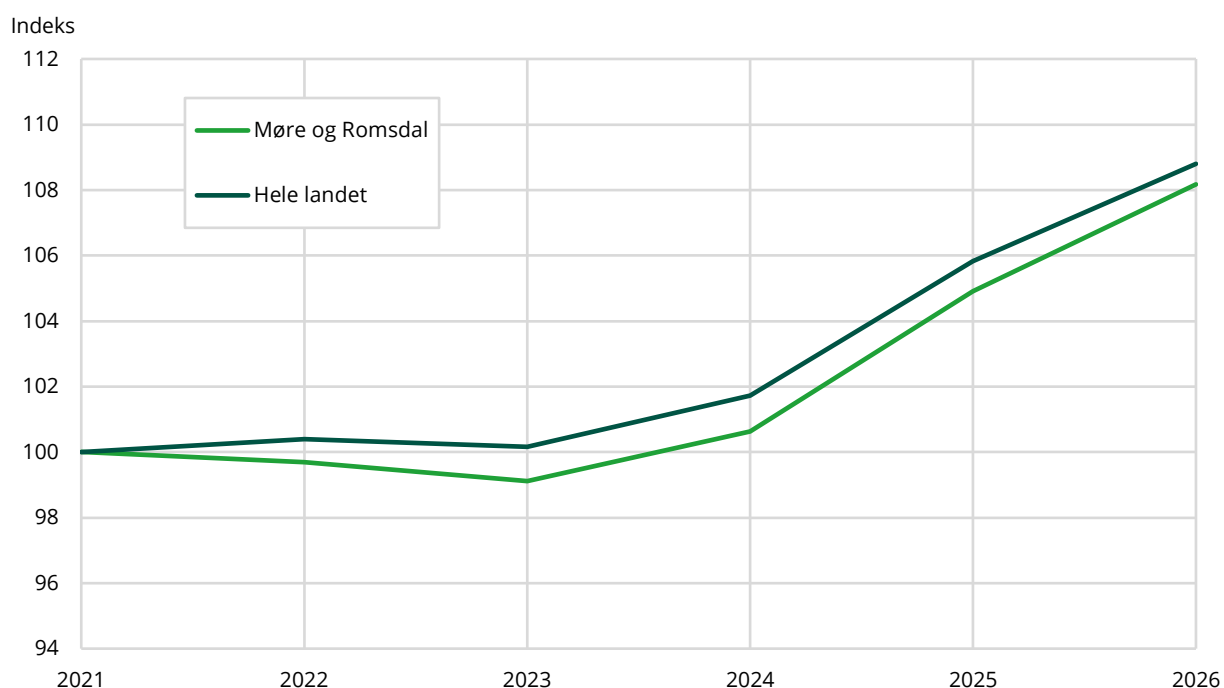
Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttingsgrad i industrien beregnes nå til 78,8 prosent ved utgangen av 4. kvartal. Dette er et marginalt høyere nivå enn ved utgangen av forrige kvartal.

Kapasitetsutnyttingen er fremdeles så vidt under det historiske gjennomsnittet på 80,0 prosent.

Videre utsikter for industriproduksjonen

For inneværende år viser modellbaserte anslag fra desember 2024 at industriproduksjonen samlet kan gå klart opp målt som årsgjennomsnitt. Dette har i de modellbaserte anslagene sammenheng med forventet oppgang i konsumvareindustrien og kraftkrevende industri, men også produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer ventes fortsatt å trekke noe opp. Til neste år ventes veksten i industriproduksjonen samlet fortsatt å øke, om enn litt mer moderat enn i inneværende år. Det anslås at den største veksten vil komme i kraftkrevende industri og i produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer, mens konsumvareindustri ventes å få en noe mer moderat produksjonsøkning. Ellers viser anslagene noe nedgang i oljeinvesteringene i 2026 etter en topp i 2025, noe som også modererer industriproduksjonen noe til neste år.

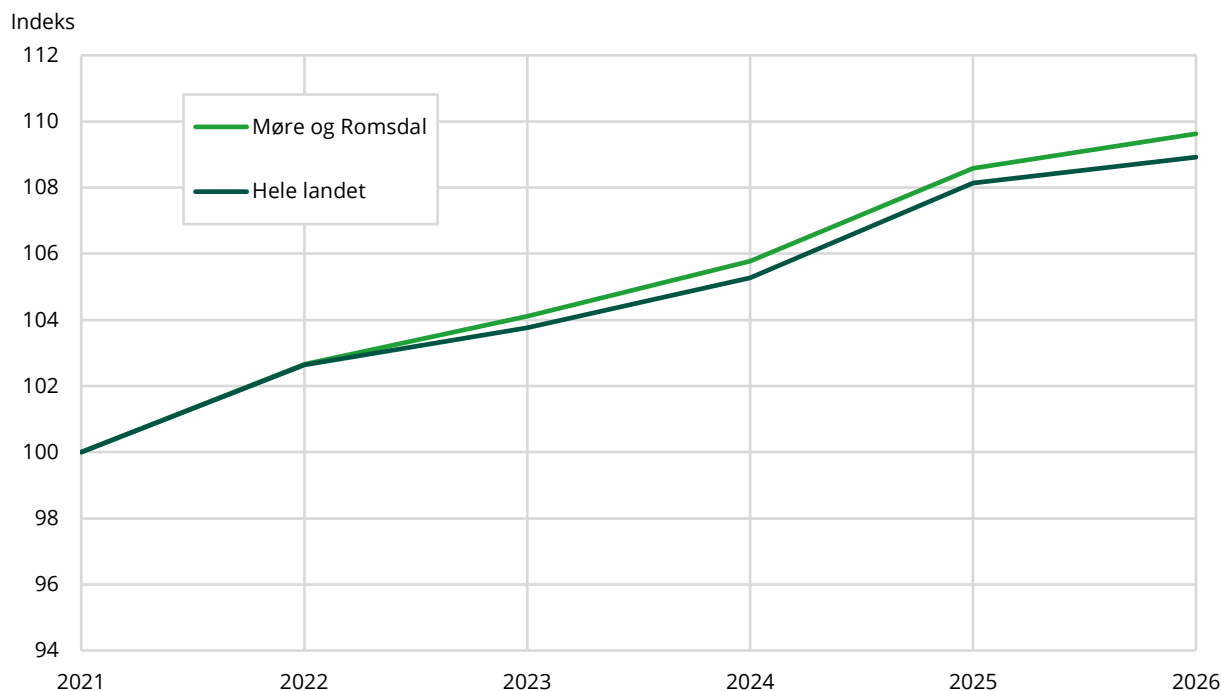
Industriproduksjonen i Møre og Romsdal påvirkes til dels av de samme faktorene som for landet som helhet, men er i noe større grad påvirket av etterspørsel fra petroleums- og gassvirksomheten enn det som er tilfelle for gjennomsnittet for norsk industri. De viktigste industrinæringene for fylket er ved siden av konsumvareindustrien å finne i bygging av skip og plattformer, den øvrige verksstedsindustrien samt produksjon av produktinnsats- og investeringsvarer. Deler av disse næringene ventes å utvikle seg positivt, slik at industriproduksjonen i fylket ventes å utvikle seg litt bedre enn landsgjennomsnittet for industriproduksjonen samlet i år. Anslagene for industriproduksjonen i fylket for 2026 ventes av samme grunn å ligge litt over produksjonsutviklingen for industrinæringene på landsbasis, men dempes noe av anslått lavere investeringer i petroleumsnæringen.

Figur 3.3 Bruttoprodukt i industri i hele landet og Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser at industrisysselettingen i Norge gikk opp med 0,9 prosent i 2024 etter en oppgang på 2,7 prosent i 2022 og 1,1 prosent 2023. I 3. kvartal i 2024 var det ifølge sesongjusterte nasjonalregnskapstall en økning på 0,4 prosent i industrisysselettingen, etter små endringer i kvartalet før. Sesongjusterte tall for 4. kvartal 2024 viste også en oppgang på 0,4 prosent. Anslagene for inneværende år peker klart opp, mens det ventes en noe mer moderat vekst i industrisysselettingen samlet i 2026. Ifølge anslag er det syselettingen i kraftkrevende industri som kan trekke mest opp i år, men også i konsumvareindustri og i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer ventes syselettingen å øke i 2025. Den positive utviklingen ventes å gjøre seg gjeldende i industrisysselettingen også til neste år, om enn noe mer moderat enn i år, med størst tilførsel av sysselsatte i verkstedindustrien og mindre syselettingsendringer i kraftkrevende industri og konsumvareindustri.

På årsbasis var det en klar oppgang i industrisysselettingen også i Møre og Romsdal i 2022, men med en litt mer moderat oppgang i 2023, noe over landsgjennomsnittet. Ifølge anslag gikk industrisysselettingen i Møre og Romsdal opp litt over landsgjennomsnittet også i fjor. For inneværende år ser det ut til å bli en klar oppgang i industrisysselettingen i fylket, men nå omtrent som i landet som helhet. Til neste år ventes en mer moderat syselettingsvekst, men noe sterkere enn i landet som helhet. Dette har blant annet sammenheng med at fylket har relativt mer av sin industrisysseletting knyttet til produksjon av verkstedprodukter, inklusive produksjon av skip og plattformer. Produksjon av konsumvarer ventes, som på landsbasis, å bidra til små endringer i industrisysselettingen til neste år også i Møre og Romsdal.

Figur 3.4 Sysselsetting i industri i hele landet og i Møre og Romsdal. Årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Industriusselsettingen i Møre og Romsdal fordelt etter næringer

I tidligere konjunkturrapporter for Møre og Romsdal (se Bjørnstad, Hungnes og Stambøl (2010), Hungnes, Stambøl og Eika (2012, 2013, 2015) og Hungnes og Stambøl (2011, 2018, 2020, 2023)) har vi vurdert de forskjellige industri-næringenes utvikling og betydning i fylket. Trenden har vært at industrien som helhet har klart å opprettholde sin andel av den totale produksjonen i fylket, mens industriens andel av den totale sysselsettingen i fylket har hatt en tendens til å gå noe ned. I 2024 utgjorde industriusselsettingen om lag 14,3 prosent av den samlede sysselsettingen i Møre og Romsdal, målt etter de sysselsattes bosted. Dette er imidlertid litt høyere enn den andelen industriusselsettingen utgjorde av den totale sysselsettingen i Møre og Romsdal i 2022, da andelen var 14 prosent. Figur 3.5 viser hver av industrinæringenes prosentandel av Møre og Romsdals samlede industriusselsetting i 2024 for sysselsatte registrert bosatte i fylket.

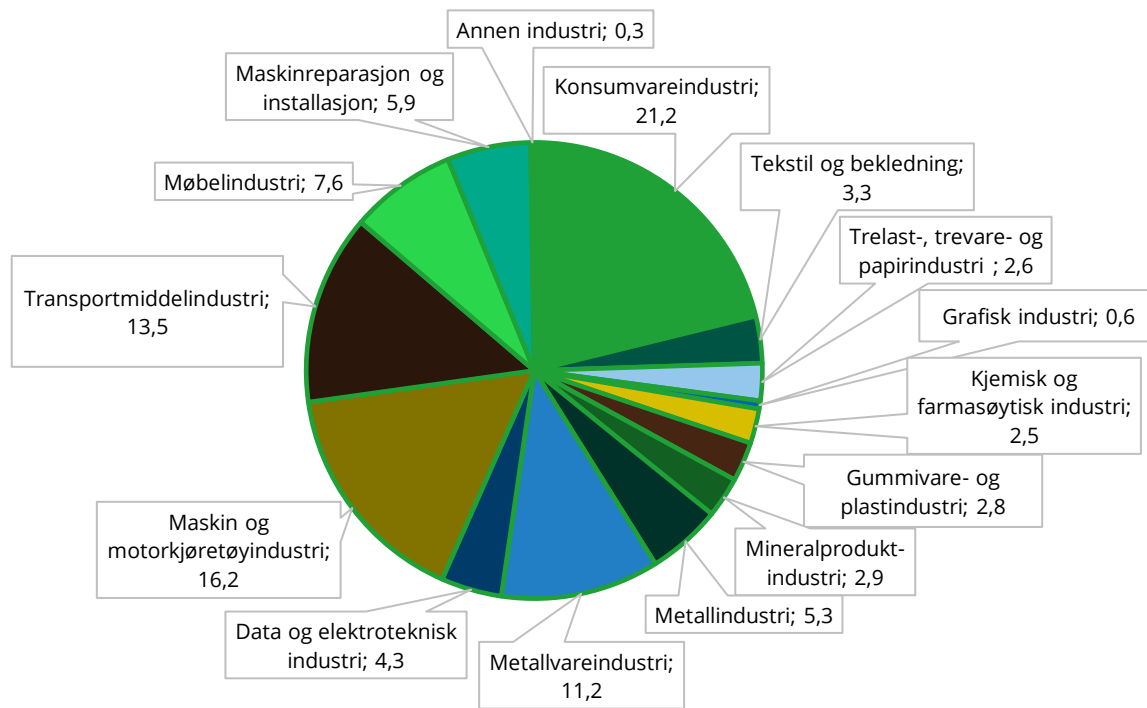
Konsumvareindustrien, som består av produksjon av næringsmidler og drikkevarer, utgjør fortsatt den største enkeltnæringen med 21,2 prosent av den samlede industriusselsettingen i fylket. Deretter følger maskin- og motorkjøretøyindustrien og transportmiddelindustrien med henholdsvis 16,2 og 13,5 prosent av den totale industriusselsettingen. Det er innenfor disse industrinæringene vi finner mye av verkstedindustrien, som også omfatter bygging av skip og oljeplattformer.

Sysselsetting knyttet til produksjon av metaller og metallvarer utgjør i sum også en betydelig del av fylkets industriusselsetting, der metallvareindustrien sysselsetter 11,2 prosent og metallindustrien 5,3 prosent av den samlede industriusselsettingen. Om lag en tredjedel av sysselsettingen i den norske møbelindustrien er bosatt i Møre og Romsdal og utgjør også en betydelig andel av industriusselsettingen i fylket, med 7,6 prosent. Av de øvrige industrinæringene i Møre og Romsdal, er maskinreparasjon og installasjon og data og elektroteknisk industri de største med en sysselsettingsandel på henholdsvis 5,9 og 4,3 prosent av fylkets samlede industriusselsetting.

Det er imidlertid en del endringer å spore når man sammenlikner strukturen i fylkets industriusselsetting i 2024 med situasjonen i 2022, det første normalåret etter at pandemien og nedstengning preget mye av 2020 og 2021 (se Hungnes og Stambøl (2020, 2023)). Siden 2022 er det transportmiddelindustri, konsumvareindustri og maskin og motorkjøretøyindustri som har økt sin

andel av industrisysselettingen mest, med en økning på henholdsvis 1,0, 0,6 og 0,5 prosentpoeng, mens møbelindustri, gummivare- og plastindustri og mineralproduktindustri er de industrinæringene i fylket med størst andelsnedgang i industrisysselettingen.

Figur 3.5 Sysselsettingen i industrien i Møre og Romsdal i 2024 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte bosatte i fylket ved utgangen av året. Total industrisysseletting etter bosted = 100 prosent

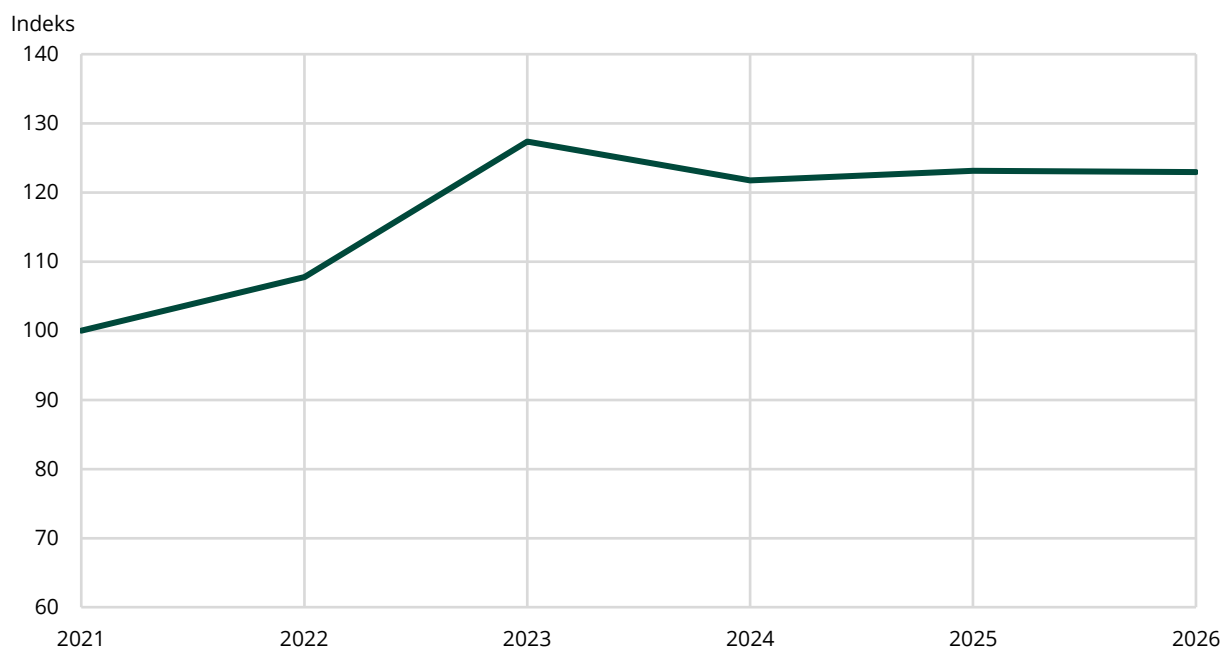

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fra klar oppgang til utfaling og svak nedgang i industriinvesteringene i Møre og Romsdal

Ifølge tall fra nasjonalregnskapet gikk Investeringene i industrien samlet opp fra 2021 til 2022 med 7,3 prosent, men enda sterkere opp i 2023 med 17,2 prosent (se Figur 3.6). Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser en utfaling industriinvesteringene utover i 2024, med nær nullvekst i bruttoinvesteringene i første halvår i forhold til samme periode året før. Industriinvesteringene gikk svakt ned med 2,8 prosent fra 2. kvartal til 3. kvartal 2024 for så å øke med 5,3 prosent i 4. kvartal 2024, men ikke mer enn at på årsbasis falt industriinvesteringene med 1,7 prosent ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet. Ifølge anslag var utviklingen i industriinvesteringene i Møre og Romsdal omtrent på linje med landsgjennomsnittet i denne perioden, men med moderat sterkere vekst både i 2022 og 2023 og litt sterkere nedgang i 2024.

Ifølge modellbaserte anslag fra desember 2024, ventes små endringer med en svak vekst i industriinvesteringene fra 2024 til 2025. Anslagene for investeringer i konsumvareindustri og kraftkrevende industri trekker noe ned, mens investeringer i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer trekker opp. Til neste år anslås industriinvesteringene på landsbasis å endre seg lite, men der investeringene i både konsumvareindustri og kraftkrevende industri fortsatt trekker moderat ned, mens verkstedindustrien anslås å bidra med en liten oppgang. Utviklingen i industriinvesteringene i Møre og Romsdal ventes å bli omtrent som landsgjennomsnittet eller svakt lavere både i år og til neste år. Som for landet, anslås også for Møre og Romsdal en liten vekst i investeringene i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer både i inneværende år og i 2026.

Figur 3.6 Bruttoinvesteringer i industri. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Industriinvesteringer ned i 2024 fra et høyt nivå

Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelser for olje- og gassvirksomhet, industri, bergverk og kraftforsyning kartlegger virksomhetenes vurdering av investeringsutsiktene fremover (se Statistisk sentralbyrå (2025)). Selv om 2024-investeringene i industrien ble anslått noe lavere enn i 2023, ligger nivået fortsatt høyt historisk sett, noe som kan skyldes oljeskattepakken. Samtidig antyder oppdaterte investeringsanslag for 2025 at det kan komme en ny vekst i industriinvesteringene.

Virksomhetenes oppdaterte investeringsanslag for industrien i 2024 var på 42,6 milliarder kroner – målt i løpende verdi. Dette var en nedgang på 7,4 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2023. Det største bidraget til den samlede nedgangen i industriinvesteringene fra 2023 til 2024 kom fra dataindustri og elektrisk utstyrsindustri. Enkelte store prosjekter med høye investeringer i 2023 var i en avsluttende fase og trakk dermed nivået ned i næringen. Også næringsmiddelindustrien bidro til den samlede nedgangen.

For næringsgruppen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri var det imidlertid anslått en kraftig oppgang i investeringene i 2024, og dermed bidra til å dempe den samlede nedgangen. Høye investeringer i enkelte store prosjekter i metallindustrien bidro også til å holde industriinvesteringene på et høyt nivå.

Forventet oppgang i industriinvesteringer i 2025

Virksomhetenes oppdaterte investeringsanslag for 2025 antyder en oppgang for industriinvesteringene på 9,7 prosent sammenlignet med anslag for 2024 gitt på samme tid i fjor. Grunnen til dette er en del oppgang i flere næringer til neste år. De som bidrar mest til oppgangen er oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri og næringsmiddelindustri.

Ferdigstillelse og avsluttende fase for enkelte store prosjekter i metallindustri bidrar på sin side til å dempe den samlede oppgangen.

Høye oljeinvesteringer trekker opp samlede investeringer for 2024 og 2025

I investeringsundersøkelsen gjennomført i tredje kvartal 2024 ble samlede investeringer innenfor olje og gass, industri, bergverksdrift og kraftforsyning i 2024 anslått til 338 milliarder kroner. Dette tilsvarer en oppgang på 16 prosent sammenlignet med anslaget for 2024, gitt på samme tid i 2023. Oppgangen kunne hovedsakelig tilskrives en klar oppgang i investeringer innenfor olje- og gassvirksomhet. Kraftforsyning bidro også til veksten, mens industriinvesteringer ble anslått lavere i 2024 enn i 2023 og var med det med på å dempe den samlede oppgangen.

Virksomhetenes nyeste anslag for samlede investeringer i 2025 antyder en oppgang på 17 prosent sammenlignet med tilsvarende 2024-anslag. Oppgangen i 2025 skyldes hovedsakelig at det anslås en videre oppgang i investeringene både for olje- og gassvirksomhet og for kraftforsyning. Industriinvesteringene bidrar også positivt til denne oppgangen, men her er økningen mer moderat.

Ytterligere noen betraktninger og refleksjoner for industrien

Industriutviklingen i Møre og Romsdal vil, som i andre fylker, være delvis påvirket av hvordan den nasjonale og internasjonale økonomien utvikler seg. Men graden av skjermet og eksportrettet produksjon vil alltid være av betydning, og i 2025 viktigere enn på svært lenge. Andre faktorer som er av stor betydning for industrien er tollsatser og valutakursene. Under har vi tatt med betraktninger og refleksjoner rundt dette.

Varslede økte tollsatser

Vi har i denne rapporten tatt med beregninger av regionale virkninger av toll etter fire spesifiserte alternativer som først ble presentert på nasjonalt nivå i økonomiske analyser 4/2024 fra Statistisk sentralbyrå og med regionale beregninger i denne rapporten. Det ble til slutt i den nasjonale analysen poengtert at virkningene av varslede tollendringer kunne bli større dersom tollsatsene øker ytterligere og spesielt dersom Norge skulle falle utenfor flere viktige tollbarrierer.

Slik vi ser det i skrivende stund, kan Norge i verste fall rammes av tre forskjellige handelsrestriksjoner. Først kan vi bli rammet direkte av tollmurer i USA, som rammer de bedriftene som eksporterer varer fra Norge til USA. Så langt har USA innført 25 prosent toll på stål og aluminium overfor alle verdens land. De innførte også ekstra toll på disse produktene i 2018, men Norge klarte da å forhandle seg fram til akseptable løsninger. USA har nylig også varslet en økning på 25 prosent toll overfor EU. For det andre kan Norge rammes hvis EU iverksetter mottiltak og Norge kommer på utsiden av EUs tollmurer. Norge er ikke medlem av EUs tollunion og må ta høyde for at det kan oppstå situasjoner som krever forhandlinger for å unngå uønskede restriksjoner for en rekke forskjellige eksportprodukter. Det er den andre handelsrestriksjonen som kan få størst betydning for eksporten. USA står i dag som mottaker av drøyt tre prosent av Norges eksport, mens EU-landene i sum mottar godt over 2/3 av Norges eksport. En tredje handelsrestriksjon er at Norge kan rammes av en omfattende internasjonal handelskrig, som kan påvirke veksten i verdensøkonomien i kraft av prisstigninger på grunn av toll og restriksjoner i den vanlige flyten av varer i markedene. Mange mener at dette også vil føre til renteøkninger på grunn av forventet økt inflasjon, men det kan være vel så mange faktorer som kan tilsi at renten kan bli lavere, da en svekket økonomisk utvikling med redusert etterspørsel vanligvis forsøkes løst ved bl.a. å senke rentene. Mye av dette må imidlertid forsøkes løst på det politiske plan gjennom forhandlinger med mange forskjellige parter. Et sentralt argument for norske myndigheter overfor EU er internasjonale virkninger av norsk eksport, der økt tollbelastning på mange produkter også vil øke kostnadene med påfølgende virkninger i mottakerlandene for disse produktene. Av den forholdsvis moderate andelen av eksporten som går til USA, er likevel USA et viktig marked for norsk sjømat og for en del industriprodukter som bl.a. stål og aluminium. På den annen side er verdien av den importen Norge har fra USA i 2024 34 prosent høyere enn verdien av den eksporten Norge har til USA, og Norge vil dermed ikke komme blant de nasjonene som eksporterer varer av høyere samlet verdi til USA enn det de selv kjøper fra USA. Det gjenstår imidlertid å se hvordan USAs varslede likestilling av merverdiavgift

med toll vil påvirke handelsbalansen, men trolig vil USA ha et handelsoverskudd med Norge selv når man holder merverdiavgiften USA må betale på sin eksport til Norge utenfor.

Når det gjelder EU, er mye av verdien Norge eksporterer dit også viktig for mottakere og til dels svært nødvendig for EU. Det gjelder blant annet olje, gass og strøm, men også på den verdien industrien i Norge har som viktige leverandører til mye av produksjonen i EU. Av ferdigprodukter har det blitt et meget stort behov for våpen, noe Norge etter hvert produserer en del av. Her er det også viktig å ta hensyn til de juridiske reglene og hva som er nedfelt i den EØS-avtalen som Norge har inngått. Det er kommet en del uttalelser og påpekninger fra eksperter på feltet (jf. bl.a. Arnesen og Graver (2025))¹², at en særskilt påplussing av toll på norsk eksport til EU vil utgjøre et avtalebrudd ut fra en rekke sentrale punkter i EØS-avtalen. I tillegg har man også inngåtte avtaler fra 1994, basert på WTOs regelverk (World Trade Organization) som regulerer internasjonal handel. Men EØS-avtalen er utformet slik at den går foran andre regler. Nå er det også mulighet for at det kan oppstå delløsninger for forskjellige næringer, der det er mulig å oppnå beskyttelse i form av kvoter og andre reguleringer (jf. bl.a. Haukeland Fredriksen og Melchior (2025))¹³. Men vi skal ikke her utbrodere dette juridiske aspektet ytterligere utenom kun å nevne det. Forhåpentligvis vil dette kunne gå seg til politisk, der EU ikke har interesse av å skape ytterligere interne problemer ut over alle de problemene som allerede er forfektet fra USA, men at det er viktig å være best mulig forberedt både politisk og juridisk sier seg selv.

På den annen side er det også av stor betydning for Norge hva som kommer ut av forhandlinger mellom EU og USA, da en eventuell svekkelse av økonomien i EU vil få negative betydninger for Norge, selv om vi i praksis ikke blir å finne på utsiden av EUs tollmurer. Men uansett er det neppe skadelig å orientere seg i retning også andre handelsforbindelser etter hvert som denne prosessen utvikler seg.

Noen valutakursbetraktninger

I tillegg til perspektivene om toll- og handelskrig, som for øyeblikket representerer de klart viktigste økonomiske usikkerhetsmomentene, står industrien, som resten av samfunnet, fortsatt overfor problemene knyttet til relativt høye renter og en svak norsk krone. Som vi har skrevet om før, representerer ikke en svak krone nødvendigvis bare et problem, da det som eksporteres fra Norge får reduserte relative priser, og med det gjør norske eksportprodukter mer konkurransedyktige internasjonalt (Hungnes og Stambøl (2023)). Men alt som importeres får en økt pris, noe som for industrien øker kostnadene for den delen av produktinnsatsen som importeres.

Valutakursen er alltid av stor betydning for industrien, der en svekket kronekurs isolert sett kan bedre markedssituasjonen for konkurranseutsatt virksomhet, det være seg både med hensyn til internasjonale markeder, men også med hensyn til hjemmemarkedet. Tidligere analyser i Stambøl og Jørgensen (2007) viste at en styrket kroneverdi fikk noe større negative virkninger på samlet produksjon og sysselsetting i Møre og Romsdal enn for landet som helhet, noe som skyldes at fylket har et stort innslag av industri. En analyse av virkningene av lavere oljepris i Eika, Hungnes og Stambøl (2015), viste også at en svekket kronekurs kan ha gunstige virkninger for fylket, fordi Møre og Romsdal har mye av sitt næringsliv knyttet til næringer som konkurrerer med tilsvarende næringer i utlandet. Dette gjelder først og fremst konkurranseutsatt industri, men også deler av andre næringer som for eksempel fiske og akvakultur, markedsrettede tjenesteytende næringer knyttet til turisme og bygge- og anleggsvirksomhet. Møre og Romsdal har en industristruktur som på den ene siden vil kunne oppleve større reduksjon i produksjon og sysselsetting enn landsgjennomsnittet av lavere investeringer i petroleumsnæringen, men på den annen side kunne påvirkes mer

¹²<https://www.nrk.no/ytring/neppe-toll-mellom-eu-og-norge-1.17319941>

¹³<https://www.nrk.no/ytring/hvor-godt-beskytter-eos-avtalen-oss-mot-eu-toll-1.17324739>

positivt enn landsgjennomsnittet av en svekket kroneverdi. Sånn sett vil fortsatt høye petroleumsinvesteringer kunne få positive virkninger for Møre og Romsdal. Krona har svekket seg noe gjennom 2024, men stabiliserte seg mot slutten av fjoråret og har ligget relativt stabil gjennom januar og februar 2025.

Årsakene til en svekket krone er helt klart svært sammensatte. Blant andre har Statistisk sentralbyrå foretatt en del analyser og særlig poengtert betydningen av økt usikkerhet i de globale markedene og den høye og stadig økende geopolitiske usikkerheten. I usikre tider blir en liten valuta som den norske krone i mindre grad foretrukket, sammenlignet med større valutaer.¹⁴ Norges Banks relative rentesetting i forhold til alle viktige handelspartnere er likedan nevnt, der også Norges Banks kronosalg er påpekt av en viss betydning. På litt lengre sikt er viktige faktorer som prisnivå i forhold til utlandet, der bl.a. olje- og gasspriser normalt sett har styrket kroneverdien, samt også virkningene av utenlandske direkteinvesteringer (se Benedictow og Hammersland, 2023). Ytterligere er det fra flere hold påpekt strukturelle endringer i økonomien i kjølvannet av perspektivene om en gradvis reduksjon i andelen av olje og gass i den norske økonomien, og ikke minst utviklingen i det relative internasjonale nivået for produktivitet. (se bl.a. Finansdepartementet (2015), Bjørnland, Brubakk og Maffei-Faccioli (2024)). For Norge henger de to siste faktorene delvis sammen, i det olje- og gassnæringen har hatt, og fortsatt har, stor betydning i kraft av relativt høyere produktivitet enn i de fleste andre næringene i landet.

En ytterligere viktig faktor, men så langt lite nevnt, er virkningen på kronekursen av hvordan norske innbyggere i sum forvalter sin krone sett i forhold til tilsvarende håndtering av kronen blant verdens innbyggere ellers (se f.eks. Østnor M. (2024)). Det relative kostnadsnivået i Norge har økt gjennom mange år sett i forhold til handelspartnerne. Dette har også medført relativt høyere lønnsnivåer i Norge i forhold til handelspartnerne. Et av resultatene har vært en klar økning i arbeidsinnvandringen, der mange har søkt seg til Norge nettopp på grunn av de relativt høyere lønnsnivåene. På den annen side har innbyggere i Norge fått økende kjøpekraft og spesielt økende relativ kjøpekraft når dette sees i sammenheng med kostnadsnivået i de internasjonale markedene. En klar effekt ser man blant annet i to viktige poster i nasjonalregnskapet for (1) norske husholdningers forbruk i utlandet og (2) utlendingers forbruk i Norge. Fra en nær balanse mellom disse to størrelser når vi går tilbake til årene før tusenårsskiftet, har norske husholdningers forbruk i utlandet økt kraftig relativt til utlendingers forbruk i Norge. På sitt høyeste nivå viste denne ubalansen nesten tre ganger høyere tall for norske husholdningers forbruk i utlandet enn utlendingers forbruk i Norge både når tallene måles i løpende norske kroner eller i faste priser. Her må riktignok påpekes at utlendingers forbruk i Norge har økt noe målt i faste priser fra 1990 og fram til pandemien, men det er norske innbyggers kraftige økninger i forbruket i utlandet som er årsaken til den økte divergensen. Denne ubalansen har riktignok dempet seg litt de siste årene, men ikke mer enn at norske husholdningers forbruk i utlandet kom opp i drøyt 176 milliarder kroner i årlig forbruk i 2024, mot utlendingers forbruk i Norge på om lag 80 milliarder kroner, der også det siste tallet har økt en del siden pandemien, mye takket være nettopp en svakere norsk krone. En svekket krone har derimot ikke dempet norske husholdningers forbruk i utlandet, som har økt kraftig etter pandemien.

Andre faktorer som har enda større betydning, er balansene, eller snarere ubalansene, mellom norske innbyggers investeringer i utlandet og utlendingers investeringer i Norge. Ser man på direkteinvesteringene, som også ble nevnt over, har det helt fram til et stykke ut på 2000-tallet vært større investeringer i Norge blant utlendinger enn det norske innbyggere investerer i utlandet. Dette forholdet har imidlertid endret seg til det motsatte gjennom de fleste av de siste 10-12 årene. Ytterligere faktorer er å finne i de såkalte porteføljinvesteringene, der norske innbyggers

¹⁴ <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/konjunkturer/artikler/hva-pavirker-kronekursen>

investeringer i utlandet, riktignok klart lavere enn det offentlige investeringer, i økende grad har divergert relativt til utlendingers investeringer i Norge.

For kronekursen ville ikke norske investeringer og forbruk i utlandet hatt noen nevneverdig effekt dersom verdien av disse hadde blitt kompensert av resten av verdens innbyggers investeringer og forbruk i Norge. Begrunnelsen er at norske innbyggers salg av norske kroner da ville blitt oppveid av utlendingers kjøp av norske kroner. Slik har det lenge vært, men det er ikke lenger tilfelle. De siste 10-15 årene har norske innbyggers salg av norske kroner vært vesentlig større enn utlendingers kjøp, noe som kan ha bidratt til en svakere krone. Utviklingen i denne ubalansen er på mange måter forståelig. Norske innbyggere ønsker best mulig avkastning, mens det høye kostnadsnivået i Norge kan ha gjort det mindre attraktivt for utlendinger å kjøpe norske kroner.

3.3. Bygge- og anleggsvirksomheten

Både bruttoproduktet og produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten falt med nær 4 prosent i 2024, etter et fall på i underkant av 2 prosent året før. Ifølge Statistisk sentralbyrås prognoser fra desember 2024 vil bruttoproduktet i næringen holde seg lav i 2025, før det vokser med rundt 5 prosent årlig de kommende årene.

I Statistisk sentralbyrås makromodell KVARTS stimuleres boligprisene på lang sikt av en økning i husholdningenes disponible realinntekter og av lavere realrenter, og dempes av en økning i tilbudet av nye boliger. Rentene er ventet å falle i 2025. Det vil dermed bidra til å trekke boligprisveksten opp. I desember 2024 anslo derfor Statistisk sentralbyrå at boligprisene ville bli på 4-5 prosent årlig de kommende årene.

Boliginvesteringene falt med nær 20 prosent i 2024, etter et tilsvarende fall også året før. Igangsettingstillatelser for boliger i 2023 var de laveste siden årtusenskiftet, både målt i antall boliger og i kvadratmeter, og tabell 3.1 viser at igangsettingstillatelsene har falt ytterligere i 2024. De lave igangsettingstallene tyder dermed på at boliginvesteringene vil falle også i 2025. I Statistisk sentralbyrås prognoser fra desember 2024 ligger det dermed inne et fall på nær 10 prosent i 2025. Fra 2022 til 2025 vil da i så fall boliginvesteringene ha falt med 40 prosent.

Høyere boligpriser framover vil etter hvert gjøre det mer lønnsomt å bygge nye boliger. Boliginvesteringene var derfor i prognosene fra desember 2024 anslått å vokse med rundt 10 prosent i hvert av årene 2026 og 2027.

Tabell 3.1 Igangsettingstillatelser for byggeprosjekter i 2024. Prosentvis endring fra året før

	Møre og Romsdal	Hele landet
Tallet på boliger	-26,5	-18,0
Bruksareal, boliger	-28,0	-17,9
Bruksareal til annet enn boliger	-1,4	-9,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå, foreløpige tall per 12. februar 2025

I 2024 falt antall igangsettingstillatelser for boliger med 18 prosent, mens fallet målt i bruksareal for boliger var omtrent tilsvarende. Også for Møre og Romsdal viste både antall igangsettingstillatelser og igangsettingstillatelser målt i bruksareal et fall på mellom 25 og 30 prosent for boliger. Antall igangsettelse i fylket var i 2024 på det laveste nivået siden årtusenskiftet, både målt i antall boliger og i bruksareal for boliger.

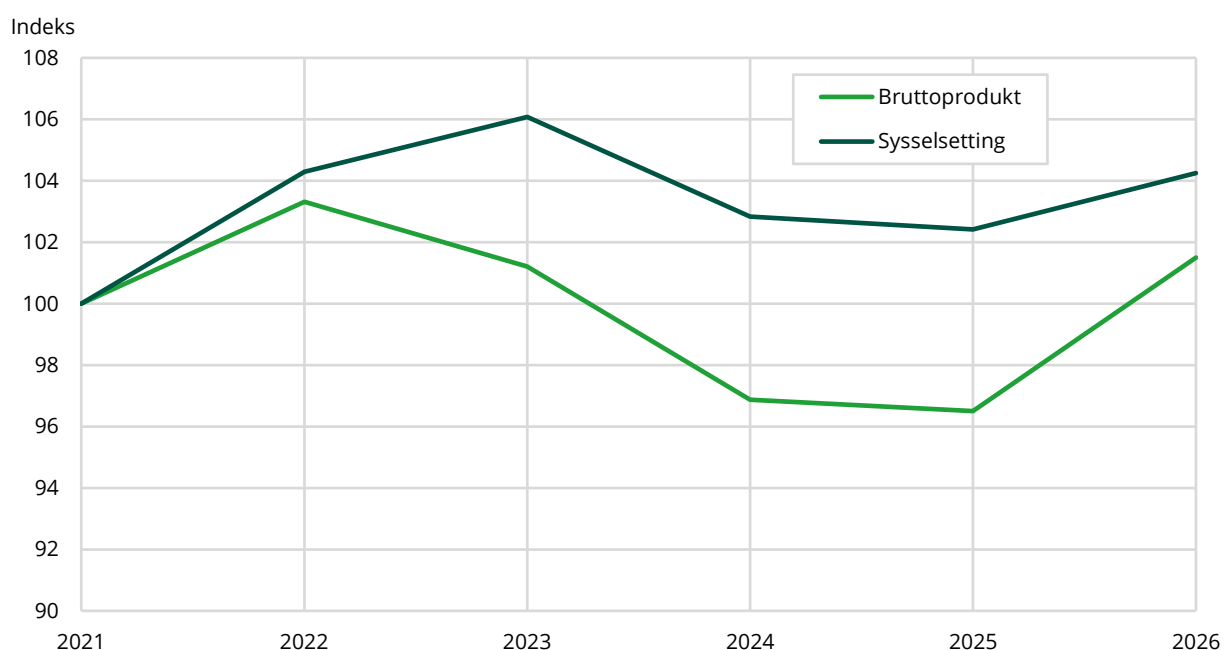
At det gis en igangsettingstillatelse innebærer ikke alltid at bygging settes i gang umiddelbart. Særlig i nedgangstider vil det kunne være en del byggeprosjekter som ikke blir satt i gang, eller blir utsatt etter at tillatelse for bygging er gitt. Når byggeaktiviteten vender fra et lavt til et høyt nivå, eller omvendt, kan dette få betydning for tolkningen av statistikken.

På landsbasis var det en reduksjon i antall igangsettingstillatelser til annet enn boliger på nær 10 prosent i 2024. Tallene for Møre og Romsdal viser også en liten nedgang i disse igangsettingstillatelsene i 2024.

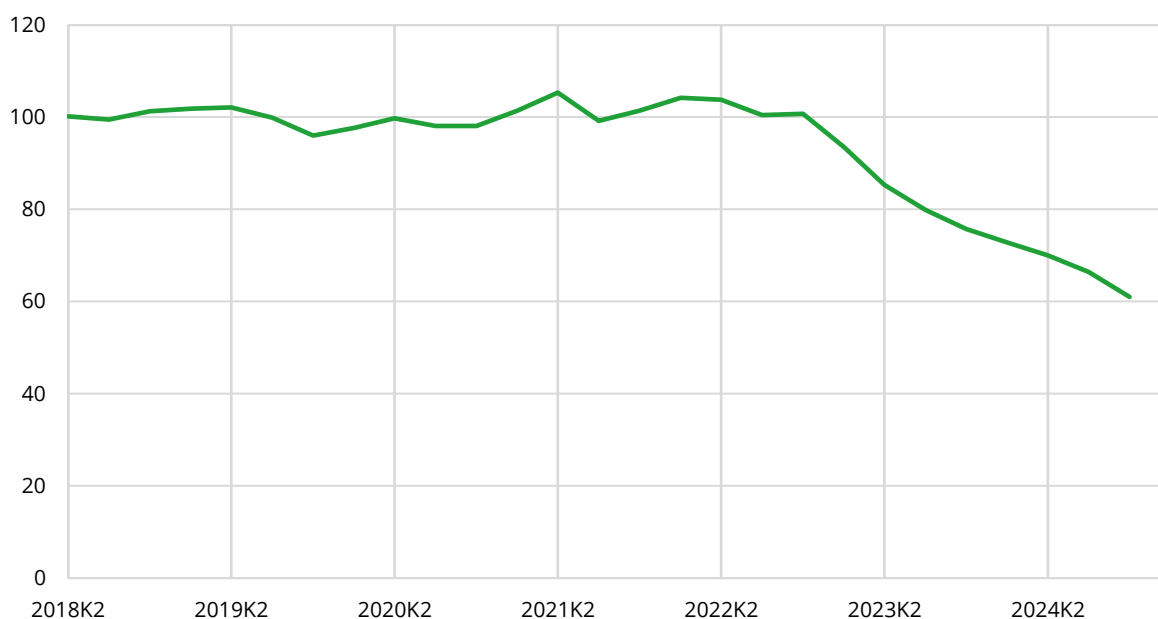
Ifølge nasjonalregnskapstall var det 253 100 ansatte i bygge- og anleggsvirksomheten i 2024. På årsbasis falt sysselsettingen i næringen med 3,0 prosent fra 2023 til 2024. Til sammenligning økte sysselsettingen i hele økonomien med 0,6 prosent i samme periode.

I Konjunkturtendensene fra desember 2024 ble det lagt til grunn et fall i næringsinvesteringene i tillegg til reduksjonen i boliginvesteringer i 2025. Investeringene i offentlig forvaltning er anslått å øke noe. Samlet gir det likevel et ytterligere fall i både sysselsettingen og bruttoproduktet i bygge- og anleggsbransjen i 2025. I 2026 er det antatt at investeringene i Fastlands-Norge igjen vil vokse, noe som trekker både sysselsettingen og bruttoproduktet i bygge- og anleggsbransjen oppover.

Figur 3.7 Bruttoprodukt og sysselsetting i bygge- og anleggsvirksomhet. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Figur 3.8 Bruttoinvesteringer i bolig. Hele landet. Sesongjusterte volumindekser, 2019=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.4. Markedsrettet tjenesteyting

Det er anslått produksjonsoppgang i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal for inneværende år. Til neste år ventes produksjonsveksten å bli omtrent som i år eller moderat lavere. Etter en moderat økning i sysselsettingen i fjor, anslås en tilsvarende oppgang i sysselsettingen i år, men små endringer i sysselsettingen til neste år. Det ventes nedgang i investeringene i år som er litt mer ned enn i fjor, mens anslagene viser en tendens til svak oppgang i investeringene i 2026.

Moderat høyere vekst i produksjonen i Møre og Romsdal i 2025

Markedsrettet tjenesteyting er definert som tjenesteytende næringer på fastlandet, utenom offentlig forvaltning og noen enkelt næringer med innslag av både offentlig og private aktører. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall steg bruttoproduktet i markedsrettet tjenesteyting med 0,6 prosent i 2024, etter en oppgang på 6,6 prosent i 2022 og 1,1 prosent i 2023. Det var klar vekst i transport utenom utenriks sjøfart, overnattings- og serveringsvirksomhet og kultur, underholdning og annen tjenesteyting. Finansiering og forsikringsvirksomhet og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting viser også vekstrater over gjennomsnittet for de markedsrettede tjenesteytende næringer, mens varehandel ender omtrent på gjennomsnittet. Produksjonen falt imidlertid innen næringer som post- og distribusjonsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. Sesongjusterte nasjonalregnskapstall gjennom fjoråret viste at bruttoproduktet i markedsrettet tjenesteyting samlet gikk opp med 0,5 prosent i 2. kvartal og 0,3 prosent i 3. kvartal 2024, mens veksten i 4. kvartal ble på 0,7 prosent.

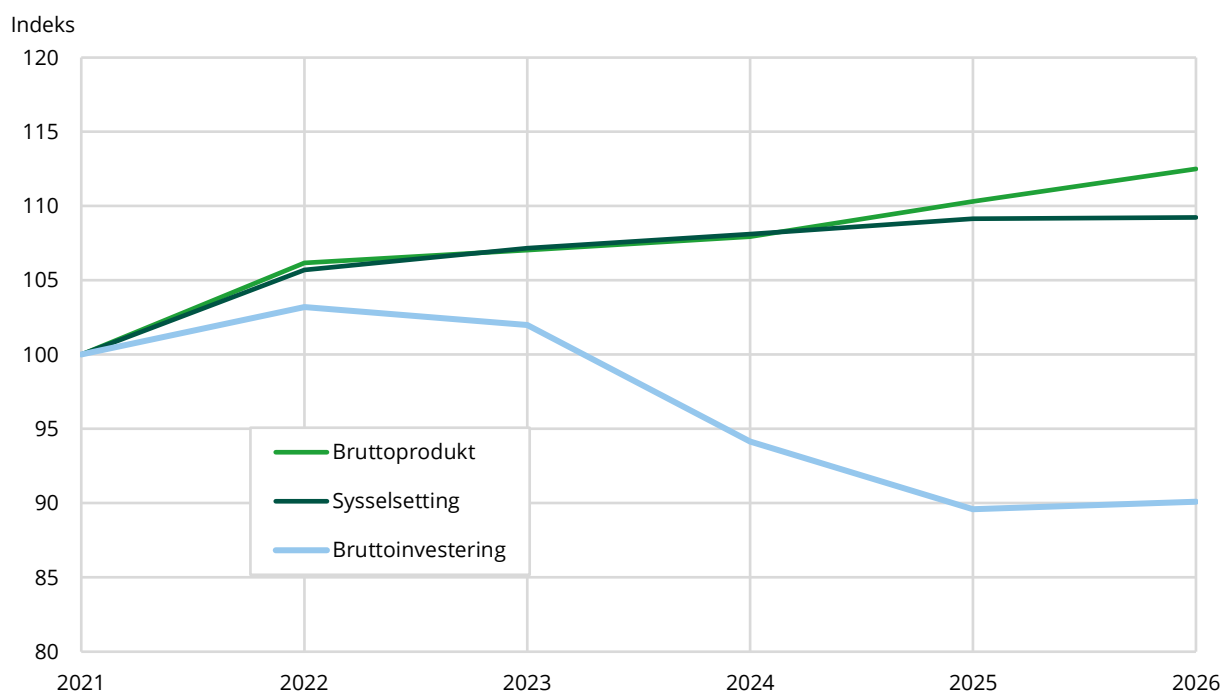
Anslag for hele landet for inneværende år, indikerer en fortsatt oppgang i produksjonen i markedsrettet tjenesteyting, målt som årsgjennomsnitt, og med noe høyere vekstrater enn i fjor. Til neste år ventes produksjonen også å øke, men litt i underkant av anslått vekst for inneværende år. Det anslås klar produksjonsøkning i varehandelen, men også til dels i den store sektoren annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel, samt i boligjenester og produksjon av elektrisk kraft. Anslagene viser derimot en nedgang i produksjonen i andre

hovedsakelig private næringer som tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning og utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom.

Møre og Romsdal hadde en produksjonsøkning i markedsrettet tjenesteyting som lå litt under landsgjennomsnittet i 2022 og 2023, men omtrent på landsgjennomsnittet i fjor. Produksjonsutviklingen i næringen samlet anslås i inneværende år å bli moderat høyere enn i fjor, og litt over veksten i landet som helhet. Til neste år anslås den samlede produksjonen i markedsrettet tjenesteyting også å øke litt, om enn moderat lavere enn i år, men fortsatt litt i overkant av landsgjennomsnittet (se figur 3.9).

Etter at sysselsettingsveksten i markedsrettet tjenesteyting ifølge nasjonalregnskapstall for hele landet ble på 6,4 prosent i 2022, på 1,6 prosent i 2023 og på 0,7 prosent i 2024, ble tilsvarende tall for Møre og Romsdal anslått til henholdsvis 5,7, 1,4 og 0,9 prosent. Det ser ut til at bedriftene innen markedsrettet tjenesteyting i fylket får en moderat oppgang i sysselsettingen også i år, omtrent på linje med anslagene for landsgjennomsnittet eller svakt lavere (se figur 3.9). Det er både i år og neste år ventet fortsatt sysselsettingsvekst i den store sektoren; annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter næringer som forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel. Til tross for forventet produksjonsøkning i varehandelen, anslås en liten nedgang i sysselsettingen her både i år og til neste år. Nasjonalregnskapstall viser også sysselsettingsvekst fram til og med 2024 i andre næringer med innslag av private tjenester, som tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, vannforsyning, avløp og renovasjon og elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning. Anslagene for i år og neste år viser imidlertid en moderat sysselsettingsnedgang i næringer som produksjon av elektrisk kraft og utleie av forretningsbygg og omsetning og drift av fast eiendom. Det er anslått at sysselsettingsutviklingen i markedsrettede tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal vil bli som i landet som helhet til neste år, der det etter anslått moderat sysselsettingsvekst i år ventes små endringer i sysselsettingen til neste år.

Figur 3.9 Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Etter en oppgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i 2022 på 3,8 prosent, var det en nedgang i bruttoinvesteringene på landsbasis både i 2023 og 2024 på henholdsvis 3,2 og 5,7 prosent. Anslagene for 2025 indikerer en fortsatt nedgang i investeringene, mens det ventes en moderat oppgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i 2026 (se figur 3.9). Investeringene gikk i fjor ned i de fleste av næringene innenfor markedsrettet tjenesteyting, men spesielt innenfor omsetning og drift av fast eiendom, transport, forretningsmessig tjenesteyting, post- og distribusjonsvirksomhet og kultur, underholdning og annen tjenestevirksomhet trakk investeringene ned. Minst endringer i fjor var det i bruttoinvesteringene i faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting og i informasjon og kommunikasjon.

Investeringene i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal ventes å gå ned i inneværende år, omtrent på linje med utviklingen i landet som helhet. Ifølge anslagene er det investeringene i den store næringen annen markedsrettet tjenesteproduksjon og utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom som trekker mest ned, mens bruttoinvesteringene i varehandelen ventes å øke i år. Til neste år ventes derimot en moderat oppgang i bruttoinvesteringene i markedsrettet tjenesteyting i fylket, tilsvarende som i landet som helhet. Ifølge anslagene har dette sammenheng med en fortsatt ventet vekst i investeringene i varehandel, men også i en del av næringene innen annen markedsrettet tjenesteproduksjon ventes økning i bruttoinvesteringene, mens investeringene i de øvrige næringene innen markedsrettet tjenesteyting fortsatt trekker litt ned.

Noen utvalgte korttidsindikatorer viser hovedsakelig positiv utvikling i Møre og Romsdal i 2024 sett i forhold til året før, men som varierer noe i styrke sammenliknet med tilsvarende utvikling i landet sett under ett (se tabell 3.2). Hotellovernattingene, målt i antall overnattinger i hele 2024 sammenliknet med tilsvarende periode året før, viste en oppgang i Møre og Romsdal på 3,3 prosent. Utviklingen var noe lavere enn tilsvarende tall på landsbasis, som i samme periode økte med 5,3 prosent.

Omsetningsstatistikken for varehandelen viser en vekst på 5,3 prosent for Møre og Romsdal de første 10 månedene i 2024 sett i forhold til tilsvarende periode året før. Tilsvarende tall for landet som helhet viser en moderat lavere vekst på 4,4 prosent. Tilsvarende tall i 2023 sett i forhold til 2022, viste en vekst på 2,8 prosent for Møre og Romsdal og 2,7 prosent for landsgjennomsnittet.

Tallet på salg av nye personbiler i fylket gikk ifølge Opplysningsrådet for vegtrafikk ned med 5,8 prosent i 2024 sett i forhold til tilsvarende tall fra 2023, mens landsgjennomsnittet viste en oppgang på 1,4 prosent. Dette var en klar endring fra 2023, da tallene viste en nedgang i salget av nye personbiler i Møre og Romsdal i 2023 på 31,6 prosent sett i forhold til 2022, mens nedgangen for landsgjennomsnittet ble på 27,2 prosent.

Når det gjelder utviklingen i åpnede konkurser totalt, som berører flere næringer enn kun markedsrettet tjenesteyting, ligger fylket svakere an enn landsgjennomsnittet. Totalt sett var det i Møre og Romsdal en oppgang i samlet antall åpnede konkurser i 2024 på 7,9 prosent i forhold til året før, mot en oppgang på 0,6 prosent på landsbasis. Når beregningene avgrenses kun til virksomheter innen markedsrettet tjenesteyting, var det en oppgang i antall åpnede konkurser i fylket på 14,9 prosent i 2024 sett i forhold til 2023. Landstallene viste noe større endringer i antall åpnede konkurser i markedsrettet tjenesteyting enn i antall konkurser totalt, med en økning på 3,5 prosent i 2024 sett i forhold til året før. Både for landet som helhet og for Møre og Romsdal var dog tallene bedre enn i 2023 sett i forhold til 2022, da hele landet hadde en økning i antall konkurser i markedsrettet tjenesteyting på 20,3 prosent, mens tilsvarende tall for Møre og Romsdal ga en økning på 20,8 prosent.

Veksten i skatteinnbetalingen i fylket var i 2024 høyere enn året før, med en økning på 6,1 prosent i 2024 i forhold til skatteinnbetalingen 2023, mot 3,7 prosent opp for fylket i 2023 i forhold til 2022.

Dette er noe høyere enn veksten i skatteinnbetalingen for landsgjennomsnittet i 2024 sett i forhold til 2023 på 3,7 prosent når skatteinntekter fra kontinentalsokkelen holdes utenfor.

Tabell 3.2 Endring i noen korttidsindikatorer i prosent fra samme periode året før

	Møre- og Romsdal	Hele landet
Omsetningsstatistikk for varehandel (Januar–oktober 2024)	5,3	4,4
Salg av nye personbiler ¹ (Januar–desember 2024)	-5,8	1,4
Hotellstatistikk, antall overnattinger (Januar–desember 2024)	3,3	5,3
Skatteregnskapsstatistikk. Innbetaling og fordelt skatt (Januar–desember 2024)	6,1	3,7
I alt inkl. Kontinentalsokkelen		-9,5
Åpnede konkurser i markedsrettet tjenesteyting (Januar–desember 2024)	14,9	3,5

¹ Kilde OFV – Opplysningsrådet for vegtrafikk. Øvrige fra Statistisk sentralbyrå

Sysselsettingen i tjenesteytende virksomhet i Møre og Romsdal fordelt etter næringer

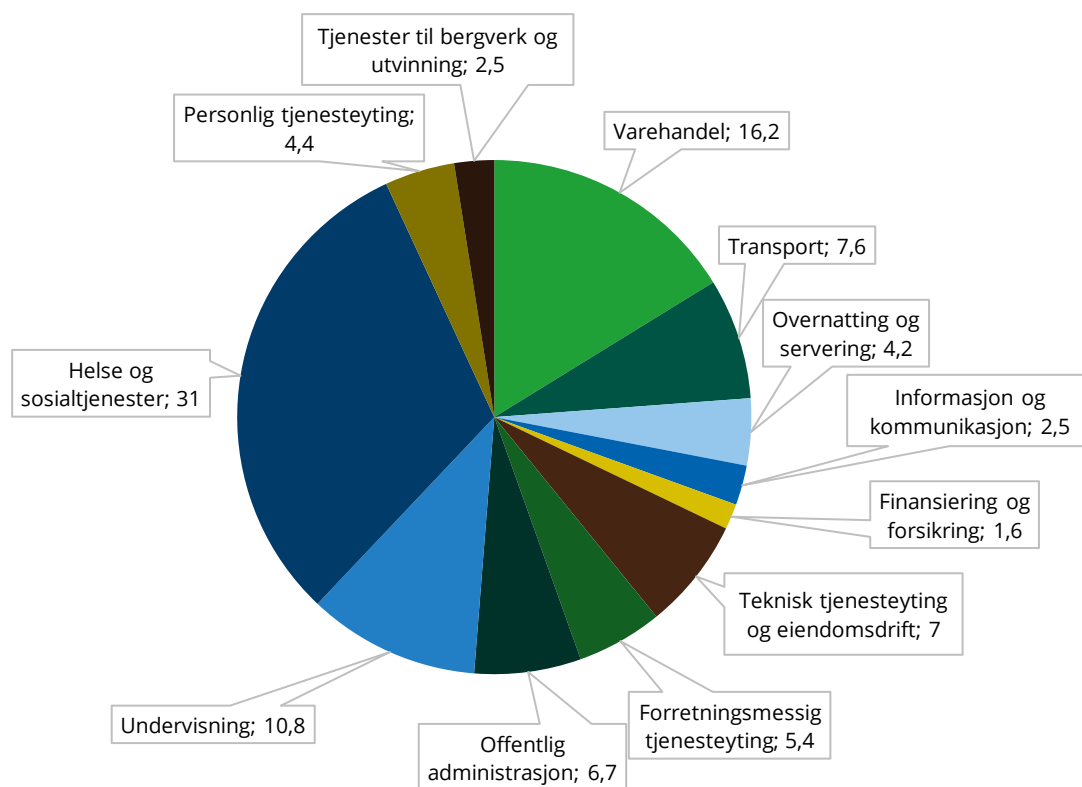
I tidligere konjunkturrapporter har vi drøftet de forskjellige tjenesteytende næringenes utvikling og betydning i Møre og Romsdal (se Bjørnstad, Hungnes og Stambøl (2010), Hungnes, Stambøl og Eika (2012, 2013, 2015) og Hungnes og Stambøl (2011, 2018, 2020, 2023)). Trenden har vært at de tjenesteytende næringene utgjør en økende andel av produksjonen, og i enda større grad andelen av sysselsettingen. I 2024 stod de tjenesteytende næringene for 71,1 prosent av den samlede sysselsettingen etter bosted i fylket Møre og Romsdal når vi holder næringer som vann- og kraftforsyning og avfallshåndtering utenfor den tjenesteytende virksomheten. Noe av forklaringen av den økte andelen ligger i at en del virksomhetsrettede tjenester, som tidligere er blitt utført internt i industribedriftene, er skilt ut som egne enheter, og deretter blir definert som markedsrettet tjenesteyting. I tillegg kommer utvidelser av eksisterende tjenesteytende virksomheter og flere nyetableringer av virksomheter som utfører tjenester både for det øvrige næringslivet, men også for et fortsatt økende folketall i fylket samt for et økende antall tilreisende.

Figur 3.10 gir en oppdatert oversikt over de tjenesteytende næringenes andel av Møre og Romsdals samlede sysselsetting i tjenesteytende næringer i 2024 målt for sysselsatte som er registrert med Møre og Romsdal som sitt bostedsfylke. Det er her tatt med tall for både markedsrettede tjenesteytende næringer og offentlig forvaltning, der den siste er representert gjennom offentlig administrasjon, størstedelen av helse- og sosialtjenestene og undervisning. Helse- og sosialsektoren utgjør, som i 2022 og tidligere, den største enkeltnæringen, med 31,0 prosent av den samlede sysselsettingen i tjenesteytende næringer. Deretter følger varehandelen med 16,2 prosent, mens undervisning og transporttjenester utgjør henholdsvis 10,8 og 7,6 prosent av fylkets totale sysselsetting i de tjenesteytende næringene. Mye av den fremvoksende delen av produsentrettet tjenestevirksomhet er å finne i næringene finansiering og forsikring, teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting og informasjon og kommunikasjon. Samlet sett stod disse næringene for 16,6 prosent av fylkets sysselsetting i de tjenesteytende næringene i 2024. Tjenester tilknyttet oljeutvinning er også tatt med, og utgjør 2,5 prosent av sysselsettingen i de tjenesteytende næringene i fylket.

Det er noen endringer å spore når man sammenlikner strukturen i sysselsettingen i fylkets tjenesteytende næringer med situasjonen i 2022 (se Hungnes og Stambøl (2023)). På grunn av omfattende nedstengninger under pandemien i 2020 og 2021, med negativ virkning på en rekke personrettede markedsrettede tjenester, falt de tjenesteytende næringers andel av total sysselsetting ned til en andel på litt under 71 prosent, men har etter hvert tatt seg opp igjen og utgjorde i 2024 71,1 prosent av den totale sysselsettingen målt etter bosted i fylket. Av enkelt-næringer er det helse- og sosialtjenester og teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift som viser den største økningen i andel av fylkets tjenesteytende sysselsetting, med henholdsvis 0,5 og 0,2 prosentpoeng siden 2022. Videre har tjenester som overnatting og servering og finansiering og forsikring økt sin andel av fylkets tjenesteytende sysselsetting noe siden 2022. Tjenesteytende

næringer som varehandel og undervisning er næringer som har redusert sin andel mest av de totale tjenesteytende næringers sysselsetting fra 2022 til 2024, med henholdsvis 0,5 prosentpoeng nedgang for varehandelen og 0,2 prosentpoeng nedgang for undervisning.

Figur 3.10 Sysselsettingen i tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal i 2024 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte registrert bosatte i fylket ved utgangen av året. Total sysselsetting i tjenesteytende næringer etter bosted = 100 prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.5. Offentlig tjenesteyting

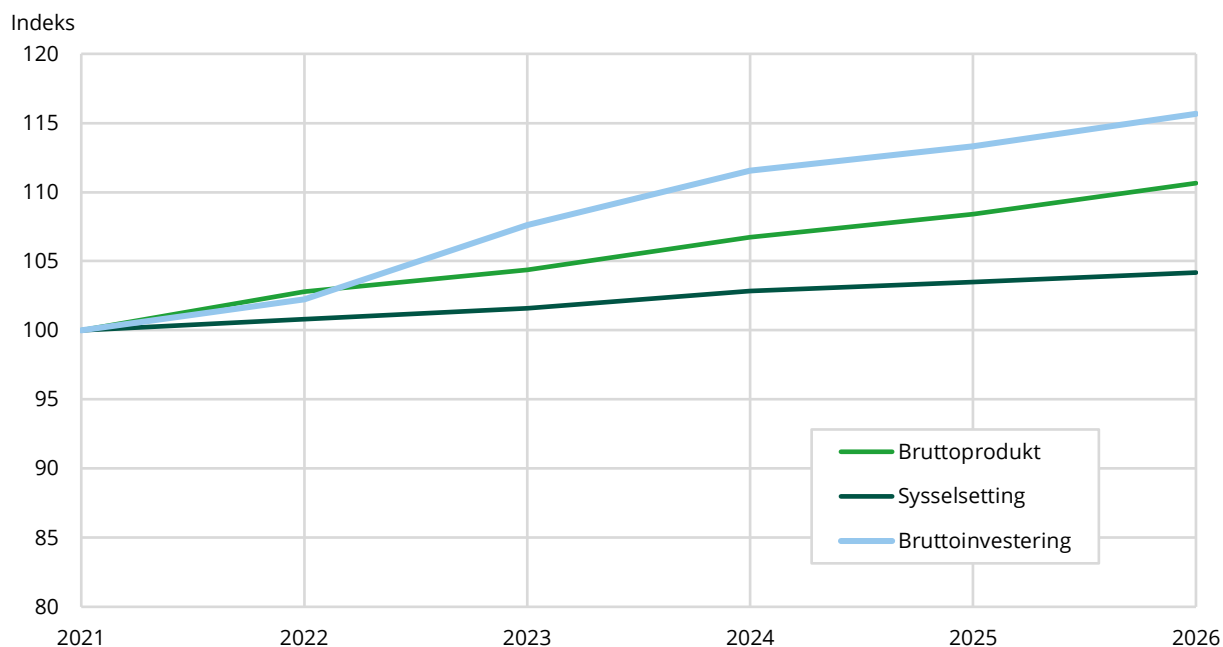
Det ventes vekst i bruttoproduktet i offentlig forvaltning i år, men litt lavere vekst enn i fjor. Veksten i bruttoproduktet ventes å fortsette også til neste år, litt sterkere enn i år, men på linje med eller litt i underkant av utviklingen i landet som helhet. Det ventes fortsatt vekst i sysselsettingen i år og til neste år, men noe mer moderat enn i fjor. Investeringene i fylket ventes å øke moderat i år og noe mer i 2026.

Positiv utvikling i produksjonen for Møre og Romsdal i 2025

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte bruttoproduktet i offentlig forvaltning for hele landet med 2,1 prosent i 2024, etter en oppgang på 2,8 prosent i 2022 og en oppgang på 1,9 prosent i 2023. Dette fordelte seg på 2,5 prosent oppgang i statsforvaltningen og 1,7 prosent økning i kommuneforvaltningen i 2024. Det var en klar økning i 2024 i offentlig administrasjon og forsvar og i helse- og omsorgstjenester, mens veksten var litt mer moderat i undervisning. Sees perioden 2022-2024 under ett, var veksten i statsforvaltningen i forhold til kommuneforvaltningen ytterligere litt sterkere. For inneværende år anslås en litt mer moderat produksjonsøkning i offentlig forvaltning for landet som helhet enn i fjor, mens anslagene gir en litt sterkere vekst igjen til neste år.

Bruttoproduktet i offentlig forvaltning samlet ble anslått å øke svakt lavere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet for 2024. I inneværende år ventes veksten i produksjonen å utvikle seg noe svakere enn i fjor, og litt lavere for Møre og Romsdal enn for landsgjennomsnittet. Til neste år ventes veksten igjen å øke noe mer enn anslagene for inneværende år, men fortsatt noe lavere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet (se figur 3.11).

Figur 3.11 Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i offentlig tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

Sysselsettingen i offentlig forvaltning økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 1,2 prosent på landsbasis i 2024, etter en vekst på 0,9 prosent både i 2022 og 2023. Dette fordelte seg i 2024 på 1,0 prosent oppgang i statsforvaltningen og 1,3 prosent økning i kommuneforvaltningen, etter en sysselsettingsvekst i statsforvaltningen på 1,7 og 1,4 prosent i henholdsvis 2022 og 2023, og en tilsvarende sysselsettingsvekst i kommuneforvaltningen på 0,5 prosent i 2022 og 0,6 prosent i 2023. For inneværende år anslås en moderat lavere økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning enn i fjor. Det er ventet noe sterkere vekst i sysselsettingen i statsforvaltningen enn i kommuneforvaltningen.

Sysselsettingsveksten i offentlig forvaltning i Møre og Romsdal anslås å bli moderat lavere enn sysselsettingsveksten på landsbasis i år. Til neste år er det ventet at sysselsettingen i offentlig forvaltning fortsatt utvikler seg positivt, omtrent som i år og moderat lavere enn i landet som helhet (se figur 3.11). Sysselsettingsveksten i offentlig forvaltning ligger som regel moderat lavere i Møre og Romsdal enn i landsgjennomsnittet når det er statsforvaltningen som øker mest i forhold til kommunal forvaltning.

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte investeringene i offentlig forvaltning samlet med 3,5 prosent på landsbasis i 2024, etter en oppgang på 1,5 og 4,1 prosent i henholdsvis 2022 og 2023. Veksten fordelte seg i fjor med en oppgang på 3,8 prosent i statsforvaltningen og en vekst på 3,0 prosent i kommunal forvaltning, der en investeringsvekst i forsvaret på 23,3 prosent trakk investeringene i statlig virksomhet ytterligere opp. I år ventes veksten i investeringene i statsforvaltningen og holde seg oppe omtrent på samme nivå som i fjor, og med klart høyere vekst enn i kommunal forvaltning. Til neste år viser anslagene ytterligere litt høyere investeringsvekst i statsforvaltningen

og fortsatt en del over investeringsveksten i kommunal forvaltning. Mye av dette forklares også med høyere investeringsvekst i forsvaret.

Investeringene i offentlig forvaltning ventes å gå litt opp i Møre og Romsdal i inneværende år, om enn noe lavere enn i fjor. Til neste år ventes utviklingen i de samlede investeringene i offentlig forvaltning i Møre og Romsdal å bli litt høyere enn i inneværende år, men svakere enn veksten for landsgjennomsnittet på grunn av noe sterkere anslått investeringsvekst i statlig enn i kommunal forvaltning på grunn av høye investeringer i forsvaret (se figur 3.11).

Noen økonomiske indikatorer – kommunene

Ifølge opprinnelig forslag til statsbudsjett for 2025 var den nominelle veksten i kommunesektorens frie inntekter fra 2024 til 2025 på landsbasis anslått til 5,8 prosent, eller 5,2 milliarder kroner, regnet fra anslag på regnskap for 2024. Kommunene i Møre og Romsdal anslås samlet sett å få en nominell vekst i de frie inntektene på 6,4 prosent. Veksten er regnet fra anslag på regnskap for 2024.

I Møre og Romsdal ventes 19 av 27 kommuner å få en vekst som er høyere enn eller lik veksten på landsbasis. Størst vekst ventes for Sande kommune med 9,5 prosent, mens Fjord kommune ventes å få den laveste veksten med 3,9 prosent. Veksten er også her regnet fra anslag på regnskap for 2024.

Regjeringen foreslo senere på høsten 2024 å øke de frie inntektene til kommunene med ytterligere 4,3 milliarder kroner på landsbasis både for året 2024 og for året 2025. Altså til sammen en økning på ytterligere 8,6 milliarder kroner for disse to årene til sammen. Dette forslaget ble vedtatt i det endelige statsbudsjettet for 2025 i desember 2024.

Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med av driftsinntekter når alle driftsutgifter inkludert netto renteutgifter og låneavdrag er trukket fra. Netto driftsresultat kan enten brukes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk. Ifølge Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi bør netto driftsresultat over tid ligge på om lag 1,75 prosent av driftsinntektene for kommunene samlet.

Kommunene i Møre og Romsdal hadde i gjennomsnitt et netto driftsresultat av totale driftsinntekter på 0,3 prosent i 2023. Tilsvarende gjennomsnittstall for landets kommuner utenom Oslo var 1,0 prosent i 2023, og for alle landets kommuner på 0,8 prosent.

Netto lånegjeld viser kommunenes langsiktige gjeld fratrukket totale utlån (videreformidling av lån) og ubrukte lånemidler og er et uttrykk for den gjelden som må dekkes av kommunenes ordinære inntekter. Kommunene i Møre og Romsdal hadde i gjennomsnitt 125 720 kroner per innbygger i netto lånegjeld i 2023. Landsgjennomsnittet var 96 359 kroner per innbygger.

Noen økonomiske indikatorer – fylkeskommunen

Ifølge opprinnelig forslag til statsbudsjett for 2025 var den nominelle veksten i fylkeskommunenes frie inntekter fra 2024 til 2025 på landsbasis anslått til 6,5 prosent, eller 1,7 milliarder kroner, regnet fra anslag på regnskap for 2024. Møre og Romsdal fylkeskommune anslås å få en nominell vekst i de frie inntektene på 8,1 prosent regnet fra anslag på regnskap for 2024.

Regjeringen foreslo senere på høsten 2024 å øke de frie inntektene til fylkeskommunene med ytterligere 700 millioner kroner på landsbasis både for 2024 og for 2025. Altså til sammen en økning på ytterligere 1,4 milliarder kroner for disse to årene til sammen. Dette forslaget ble vedtatt i det endelige statsbudsjettet for 2025 i desember 2024.

Ifølge Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi bør netto driftsresultat over tid ligge på om lag 4 prosent av driftsinntektene for fylkeskommunene samlet.

Møre og Romsdal fylkeskommune hadde i 2023 et netto driftsresultat på 0,8 prosent av driftsinntektene. Landsgjennomsnittet for fylkeskommunene var 2,0 prosent i 2023 (og 4,2 prosent for landsgjennomsnittet for fylkeskommunene utenom Oslo).

Netto lånegjeld for fylkeskommunen Møre og Romsdal var i 2023 på 35 387 kroner per innbygger. Landsgjennomsnittet for fylkeskommunene i 2023 var på 24 889 kroner per innbygger (og 19 146 kroner per innbygger for landsgjennomsnittet for fylkeskommunene utenom Oslo).

Noen foreslåtte prosjekter og bevilgninger over statsbudsjettet rettet mot Møre og Romsdal

Til slutt i dette delkapitlet tar vi med en oversikt over noen prosjekter i fylket som mottar bevilgninger og planlagte bevilgninger av offentlige midler over statsbudsjettet, som helt eller delvis er tiltenkt anvendt i Møre og Romsdal. Dette er offentlige midler som ikke inngår i det vi definerer som offentlige tjenester i kommunene og fylkeskommunen, men som berører og vil berøre viktige prosjekter i kommuner og fylkeskommunen Møre og Romsdal.

Av tidligere varslede store prosjektarbeider i Møre og Romsdal, er det største utbyggingen av nytt sykehus for Nordmøre og Romsdal, som etter en del utsettelse var planlagt ferdigstilt i 2025. En del avdelinger er gradvis blitt åpnet, og full drift ved hele sykehuset er planlagt i mai 2025.

Samferdsel

Innen samferdsel kan blant annet følgende prosjekter nevnes:

Nye Veier har ansvaret for den 150 kilometer lange strekningen fra Dombås sentrum, via Lesja og gjennom Romsdalen til Åndalsnes, og videre vestover til E39 på Vestnes. Deler av strekningen har dårlig standard med krappe svinger, mange kryss og avkjørsler. Strekningen har dårlig fremkommelighet på vinterstid. Selskapet har jobbet med en helhetlig plan for utbedring av strekningen. Selskapet inngikk i 2023 en veiutbyggingsavtale med Samferdselsdepartementet om utbedringer gjennom Veblungsnes og på strekningen E136 Stuguflåten–Raustøl. Arbeidet starter i 2025.

Et annet prosjekt gjelder strekningen på E136 mellom Breivika og Lerstad. Prosjektet er en del av «Bypakke Ålesund», og omfatter bygging av 3 kilometer ny firefelts vei i tunnel fra Breivika til Lerstad i Ålesund. I tillegg bygges et nytt toplanskryss. Prosjektet skal redusere miljøbelastningen og virkningen veien har som barriere for bydelen Lerstad der eksisterende fv. 534 går, og for bydelen Åse som får redusert trafikkbelastning når E136 legges utenom bydelen. Prosjektet skal fremme miljøvennlig transport ved å frigjøre kapasitet i veinettet for buss og ved å legge til rette for gående og syklende. Det gir bedre fremkommelighet, redusert reisetid og færre ulykker. Den nye veien får også en standard som er tilpasset transportveksten. Anleggsarbeidene startet i 2022, og prosjektet ventes åpnet for trafikk i 2027.

Prosjektet E39 Lønset-Hjelset

Prosjektet åpnet for trafikk sommeren 2024 og midlene i 2025 vil bli brukt til sluttoppgjør og gjennomføring av enkelte restarbeider.

Diverse tiltak

Det er prioritert penger til nye mindre investeringstiltak i 2025. Statens vegvesen beslutter hvilke tiltak som skal starte opp og skal vurdere dette løpende i 2025. Eksempelvis kan det bli aktuelt å starte opp utbedringstiltak på rv. 70 Oppdal–Sunndalsøra, Fale bru, utbedringsarbeider på rv. 70 Elverøy bru i Sunndal kommune og E39 Veibustkrysset i Sula kommune.

Kapitalkostnader Nordøyvegen

I statsbudsjettet for 2024 ble det varslet 160 millioner kroner til Møre og Romsdal fylkeskommune over to år, for å dekke kapitalkostnader i fylkesveiprojektet Nordøyveien. Det ble prioritert 80 millioner kroner i 2024 og det er satt av 80 millioner kroner i 2025.

Vedlikehold av fylkesvei

Regjeringen legger i ny Nasjonal transportplan 2025–2036 opp til et kraftig løft for fylkesveiene. Regjeringen følger opp Nasjonal transportplan med en økning på 480,5 millioner kroner til fylkesvei i 2025-budsjettet. Størstedelen av økningen går til opprusting og fornying av fylkesveinettet i rammetilskuddet til fylkeskommuner. Av økningen går 50 millioner kroner til Møre og Romsdal. I tillegg til dette kommer ordningen med rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene. Det er en regelstyrt ordning som følger rentenivået. I 2025 utgjør den 28,2 millioner kroner for Møre og Romsdal.

Ferjesamband på riks- og fylkesveinettet

Ordningen med reduserte takster for ferje videreføres. Ordningen med gratis ferje til øyer og andre samfunn uten vegforbindelse til fastlandet med mindre enn 100 000 passasjerer årlig videreføres også.

Nullutslippferjer og hurtigbåter

Regjeringen vil innføre krav til nullutslipp i offentlige anbud for ferjer og ferje-tjenester. Kravet gjelder for anbud som kunngjøres etter 1. januar 2025. Som kompensasjon for kravet blir rammetilskuddet til fylkeskommunene i 2025 økt med 50 millioner kroner. Pengene blir fordelt særskilt. Kompensasjonen vil bli justert hvert år, for å reflektere merkostnadene ved overgang til nullutslippsløsninger. Regjeringen foreslår også å styrke Hurtigbåtprogrammet i Miljødirektoratet. Det skal skje i form av 200 millioner kroner i økt tilsagnsfullmakt i 2025 for å finansiere pilotstrekninger.

Byområder og kollektivtransport

Tilskudd til mindre byområder utenfor ordningen med byvekstavtaler

Regjeringen viderefører en tilskuddsordning som legger til rette for klima- og miljøvennlig byutvikling og god fremkommelighet, gjennom å styrke satsingen på kollektivtransport, sykling og gange. Ordningen er øremerket byområdene Bodø, Ålesund, Haugesund, Arendal/Grimstad og Vestfoldbyen (Tønsberg, Sandefjord og Larvik). I 2025 settes det av 33 millioner kroner. Regjeringen legger samtidig til rette for å innføre en søknadsbasert ordning der de aktuelle byområdene kan søke om fireårige avtaler. Det vil gi økt langsiktighet og forutsigbarhet. Kriteriene for å få tildelt midler er blant annet at byområdene har forpliktet seg til å følge opp nullvekstmålet og har en bypakke som er behandlet i Stortinget.

Jernbane

Vedlikehold og fornying

Regjeringen foreslår å bevilge 6,6 milliarder kroner til drift og vedlikehold i 2025, en økning på 26 prosent fra 2024. Regjeringen foreslår i tillegg å bevilge drøyt 5,5 milliarder kroner til fornying, en økning på 38 prosent. Dette er en markant økning, og i tråd med prioriteringen av vedlikehold og fornying av jernbanen som varslet i Nasjonal transportplan 2025–2036. Større fornyingstiltak i Møre og Romsdal omfatter blant annet IKT/GSM-R (kundeinformasjon, mobil-nett, sikkerhets- og kommunikasjonssystemer med mer).

ERTMS

ERTMS er et felleseuropeisk, digitalt signal- og sikringssystem som etter planen skal innføres på hele det norske jernbanenettet frem til midten av 2030-tallet. Hensikten er blant annet å gjøre

togtrafikken mer punktlig og på sikt øke kapasiteten ved at togene flere steder kan kjøres tettere enn i dag. ERMTS-prosjektet er komplekst, og for å redusere risikoen for forsinkelser har Bane NOR besluttet å revidere prosjektplanen og legge frem en ny plan innen utgangen av 2024. I 2025 er det planlagt å bruke om lag 1 220 millioner kroner på ERTMS.

I henhold til eksisterende plan skal utbygging av ERTMS være ferdig på strekningen Lillehammer–Åndalsnes i 2031.

Kjøp av persontransport med tog

Persontransporttilbudene skal bidra til å realisere viktige transportpolitiske mål, jf. Nasjonal transportplan 2025–2036. Bevilgningen dekker vederlag etter den etablerte ordningen med statlig kjøp av ulønnsomme persontransporttilbud med tog som staten ved Jernbanedirektoratet kjøper fra Vy-gruppen, Go-Ahead Norge AS, SJ Norge AS og Vy Tog AS. Det foreslås bevilget 6 milliarder kroner til dette formålet nasjonalt.

Oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak om NTP

I Stortingets behandling av Nasjonal transportplan 2025–2036 (NTP) ble det fattet flere anmodningsvedtak om endringer i Statens vegvesens og Jernbanedirektoratets prosjektporteføljer. I budsjettet for 2025 omtaler regjeringen hvordan den vil følge opp vedtakene. Oppstart av de enkelte prosjektene vil på vanlig måte avhenge av ressursbruken i det enkelte budsjettår, og forutsetter at Stortinget bevilger tilstrekkelig midler til samferdsel framover.

Rv. 15 Strynefjellet gis høyere prioritet innenfor Statens vegvesens portefølje. Målet er å starte opp prosjektet i første seksårsperiode av NTP.

CO2-kompensasjonsordning for fiskeflåten

Regjeringen øker bevilgningen til kompensasjonsordningen for CO2-avgiften for fiske i nære farvann med 153,6 millioner kroner. Bevilgningen i 2025 kompenserer for fiske som foregår i 2024, og økningen i bevilgningen tilsvarer økningen i CO2-avgift i 2024.

Møre og Romsdal fylkeskommune – regionale utviklingsmidler

Regjeringen foreslår å bevilge 89,8 millioner kroner til Møre og Romsdal fylkeskommune. Regionale utviklingsmidler skal gå til bedriftsutvikling og bedriftsrettet tiltak i regi av Innovasjon Norge, næringshager og inkubatorprogram i regi av Siva - selskapet for industrivekst, omstillings- og utviklingsmidler til kommuner og midler til å stimulere til forskning. Midlene går også til å mobilisere til utdanning og kompetanseheving, samt støtte til studiesenter. Noen fylkeskommuner får også midler til internasjonalt samarbeid.

Kultur

Regjeringen foreslår:

- å styrke tilskuddet til Operaen i Kristiansund med 5,9 millioner kroner til å dekke økte husleieutgifter i forbindelse med innflytting i Normoria.
- å styrke tilskuddet til Nordmøremuseene med 2 millioner kroner til drift av Normoria - fellesbygget for Nordmøremuseene og Operaen i Kristiansund.
- å styrke tilskuddet til Viti med 2 millioner kroner til drift av Anders Svor-museet.
- å bevilge 4,1 millioner kroner til regionale kulturfond.

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK)

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) med 0,3 millioner kroner til 10 millioner kroner. NORSØK bidrar med kunnskap som er relevant både for det konvensjonelle og økologiske landbruket, og som bidrar til utvikling av et mer bærekraftig, miljø- og klimavennlig landbruk. Støtten bidrar blant annet til utvikling og formidling av kunnskap om

økologisk landbruksproduksjon til produsenter, myndigheter og organisasjoner. Stiftelsen har grunnleggende og avansert forskningskompetanse og arbeider med rådgiving og formidling av kunnskap om økologisk landbruk.

Satsing på gründere

Regjeringen styrket Innovasjon Norges innsats for oppstartsbedrifter med 70 millioner kroner i 2024. Det foreslås å styrke denne innsatsen ytterligere i 2025, med 52 millioner kroner. Innsatsen inkluderer finansieringsordninger særlig rettet mot oppstartsbedrifter, arbeid for å videreutvikle økosystemet i hele landet og bygge opp internasjonaliserings- og skaleringskompetanse hos oppstartsbedrifter. Deler av styrkingen skal brukes til å styrke Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og motivere til gründerskap blant kvinner.

Satsing på kysten

Regjeringen styrker bevilgningen til kystområdet med 100 millioner kroner. Midlene vil gå til satsing på vedlikehold og fornying av navigasjonsinstallasjoner, digitalisering i Kystverket og sikring av Kystverkets digitale tjenester, og til investering i mindre tiltak i farvannet.

Universitet og høyskoler

For Høgskolen i Molde, vitenskapelig høyskole i logistikk foreslår Regjeringen 1,5 millioner kroner for å styrke desentralisert og fleksibel utdanning. Regjeringen foreslår samlet sett 363,5 millioner kroner i rammebevilgning til Høgskolen i Molde.

For Høgskolen i Volda foreslår Regjeringen 20 nye studieplasser i arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning og 3,4 millioner kroner for å styrke desentralisert og fleksibel utdanning. Samlet sett foreslår Regjeringen 452,5 millioner kroner i rammebevilgning til Høgskolen i Volda.

For Høgskolesenteret i Kristiansund foreslår Regjeringen 6 millioner kroner i tilskudd til Høgskolesenteret i Kristiansund.

3.6. Utviklingen i bruttoproduktet og sysselsettingen i Møre og Romsdal samlet

Det ventes vekst i bruttoproduktet for næringene i fylket samlet både i år og til neste år, og noe sterkere enn i fjor. Det ventes fortsatt vekst i sysselsettingen, og litt sterkere i år enn i fjor, men noe mer moderat til neste år. Ser man bruttoprodukt og sysselsetting i sammenheng, kan resultatene indikere små endringer i arbeidsproduktiviteten fra 2022 til 2024, mens anslagene for i år og til neste år kan indikere vekst i produktiviteten.

Mot en større vekst i produksjon enn i sysselsetting for næringene i Møre og Romsdal samlet

Her gis en kort oversikt av status og anslag for utviklingen i bruttoproduktet og sysselsettingen for alle næringer i Møre og Romsdal samlet (se figur 3.12). I tillegg til anslagene som er gitt for hovednæringene i delkapitlene 3.1 – 3.5 over, er det også tatt med tall for de resterende næringene i fylket, her kalt 'andre næringer'. Dette gjelder blant annet tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, produksjon av elektrisk kraft, vannforsyning, avløp og renovasjon, utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom samt for produksjon også bruttoprodukt for boligjenester.

Etter en oppgang i samlet bruttoprodukt og sysselsetting i 2022 på henholdsvis 3,9 og 3,4 prosent og en oppgang i 2023 på henholdsvis 0,3 og 1,3 prosent, viser beregningene en vekst i samlet bruttoprodukt og sysselsetting for Møre og Romsdal i 2024 på henholdsvis 1,1 og 0,8 prosent fra året før. Veksten i samlet bruttoprodukt anslås å bli høyere i år og til neste år enn i 2024, med en økning på 2,2 prosent for hvert av årene. Samlet sysselsettingsvekst anslås å bli moderat høyere i år enn i fjor, men litt lavere til neste år, med anslått vekst på henholdsvis 0,9 og 0,4 prosent.

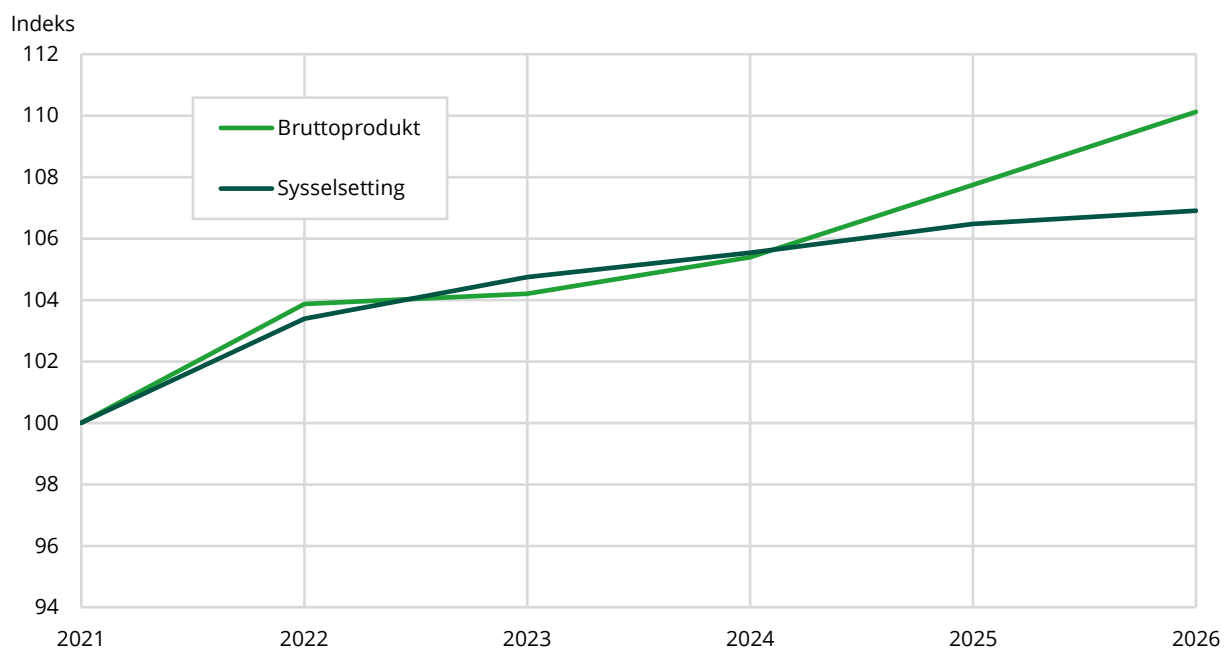
Det er med andre ord sterkere prosentvis vekst i anslått bruttoprodukt enn i anslått sysselsetting både for i år og neste år. I 2023 var samlet sysselsettingsvekst noe sterkere enn samlet vekst i bruttoproduktet. Tallene for 2022 og 2024 gir også moderate forskjeller i endringer mellom samlet bruttoprodukt og samlet sysselsetting, men dog litt sterkere vekst i bruttoproduktet enn i sysselsettingen, men ikke mer enn at perioden 2022-2024 i liten grad indikerer økning i arbeidsproduktiviteten ut fra disse to størrelsene.

Av hovednæringene skiller offentlig forvaltning seg ut med noe større vekst i bruttoproduktet enn i sysselsettingen i samtlige årganger. Forskjellene er imidlertid ikke store, noe som kan indikere en moderat produktivitetseffekt, men dog positiv. Det samme gjelder summen av det vi betegner 'andre næringer', som også bidrar til å trekke veksten i bruttoproduktet mer opp enn i sysselsettingen, og der det er tjenester tilknyttet olje- og gassutvikling som skiller seg ut. Primærnæringene er også relativt produktive, noe som bl.a. skyldes god utvikling i produksjonen i fiske, fangst og akvakultur i begynnelsen av perioden. Industrien kommer noe svakere ut, med til dels sterkere økning i sysselsettingen enn i bruttoproduktet i begynnelsen av perioden, mens bygge- og anleggsvirksomhet ikke overraskende kommer svakest ut, der sysselsettingen har falt noe mindre enn produksjonen. For inneværende år og neste år viser anslagene gjennomgående sterkere vekst i produksjonen enn i sysselsettingen, noe som her kan indikere en mulig produktivitsvekst i samtlige hovednæringer.

I nasjonalregnskapet finnes nasjonale tall som fordeler samlet bruttoprodukt og samlet sysselsetting etter institusjonell sektor, slik at samlet bruttoproduksjon og samlet sysselsetting kan fordeles etter markedsrettet og ikke-markedsrettet virksomhet, eller om man vil skille mellom privat næringsvirksomhet og offentlig virksomhet. Empiriske tall viser at bruttoproduktet for samlet markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge økte med 5,3 prosent i 2022, 0,6 prosent i 2023 og 0,4 prosent i 2024. Tilsvarende tall for ikke-markedsrettet virksomhet viste en økning i bruttoproduktet på 4 prosent i 2022, 2 prosent i 2023 og 1,9 prosent i 2024. Gjennomsnittlig ga dette en litt sterkere økning i produksjonen i ikke-markedsrettet virksomhet enn i markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge i tre-årsperioden 2022-2024. Sysselsettingstallene viser en fallende vekst i sysselsettingen i markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge fra 5,1 prosent vekst i 2022, 1,5 prosent vekst i 2023 og kun 0,3 prosent vekst i 2024. For ikke-markedsrettet virksomhet var tilsvarende sysselsettingsendringer 1,3 prosent vekst i 2022, 1 prosent vekst i 2023 og 1,3 prosent vekst i 2024. Vi har ikke tilsvarende regionalfordelte tall, men det er grunn til å anta at mye av den samme utviklingen også har skjedd på fylkesnivå, dog med noe varierende avvik fra landsgjennomsnittet. Aggregert til samlet bruttoprodukt og sysselsetting for Fastlands-Norge kan disse tallene indikere en produktivitsvekst i 2022, en mulig produktivitsnedgang i 2023 og en liten produktivitsvekst i 2024. Det siste er i bra samsvar med utviklingen vi fant for Møre og Romsdal som vist i figur 3.12.

Som vi skal se i neste hovedkapittel, er det imidlertid en viktig faktor ved sysselsettingsutviklingen som kan trekke produktiviteten i litt mer positiv retning enn endringene i antall sysselsatte isolert sett skulle tilsi, og det er at veksten i antall utførte timeverk har vært litt lavere enn endringene i antall sysselsatte i perioden.

Figur 3.12 Bruttoprodukt og sysselsetting i alle næringer samlet. Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100

Kilde: Basert på nasjonale anslag fra Statistisk sentralbyrå, per 13. desember 2024

4. Befolkningsutvikling og arbeidsmarked

4.1. Folketallet i Møre og Romsdal fortsetter å øke klart

Tall fra Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk viste en økning i folketallet på 2 259 personer for Møre og Romsdal i 2023. Med dette ble befolkningsveksten i 2023 nesten like høy som veksten i folketallet i 2022, da folketallet økte med 2 517 personer. Fylket hadde et fødselsoverskudd (antall levendefødte minus antall døde) i 2023 på 4 personer, mens en innenlandsk nettoutflytting på drøyt 400 personer trakk i motsatt retning for folketallet. Dette var en oppgang fra fødselsunderskuddet i 2022, da det døde 115 personer flere enn de som ble født, og en nær fordobling av innenlandsk netto utflytting, som i 2022 var på om lag 220 personer. I 2023 ble nettoinnvandringen fra utlandet på om lag 2 640 personer, litt ned fra om lag 2 860 personer i 2022, men fortsatt klart mer enn stor nok til å kompensere for det innenlandske flyttetapet. Med dette bidro den samlede flytteprosessen (innenlandsk flytting pluss internasjonal flytting) til en klar oppgang i folketallet i Møre og Romsdal også i 2023, med snaut 2 240 personer mot drøyt 2 860 personer i 2022. Antall ukrainske innvandrere økte med drøyt 2 500 personer i fylket i 2023, noe som var flere enn den totale befolkningsøkningen.

Tall for 2024 viser at det var noe lavere vekst i folketallet enn i året før. Antall innbyggere i fylket kom ifølge foreløpige tall opp i om lag 272 400 personer ved utgangen av 2024, eller snaut 1 800 flere personer enn ved inngangen til året. Fylket hadde et fødselsoverskudd (antall levendefødte minus antall døde) på 111 personer i 2024, noe som altså var høyere enn i 2023. En innenlandsk netto utflytting fra fylket på drøyt 330 personer i 2024, som var litt lavere enn i 2023, trakk nå i motsatt retning av fødselsoverskuddet med tanke på folketallet. Foreløpige tall for 2024 viser at innvandringen til fylket fra utlandet fortsatt ble klart høyere enn utvandringen til utlandet, slik at nettoinnvandringen til fylket i fjor fortsatt ble positiv, men noe lavere enn i 2023. Det var innvandringen til fylket som fortsatt førte til at nettoinnvandringen til fylket fortsatt er høy, da utvandringen fra fylket var moderat lavere i 2024 enn i året før. Anslagene indikerer en relativt høy vekst i folketallet i fylket også i inneværende år, om enn noe lavere enn i fjor.

For landet som helhet har det vært en klar nedgang i nettoinnvandringen etter 2012, fra et til da rekordhøyt nivå på over 47 300 personer i 2012 til en netto innvandring i 2018 på om lag 18 100 personer. I 2019 økte nettoinnvandringen igjen til drøyt 25 000 personer, for så å falle til drøyt 11 000 personer i pandemiåret 2020. Deretter var netto innvandringen til landet økende i 2021 og spesielt i 2022, da en klar økning i sysselsettingen og store flyktningsstrømmer fra Ukraina bidro til en netto innvandring på nesten 58 000 personer. Dette er den høyeste nettoinnvandringen til Norge på 2000-tallet, og skyldes rekordhøy innvandring da utvandringen i 2022 var moderat lavere enn i året før. Netto innvandring til Norge har også vært høy i 2023 og 2024, men lavere enn i 2022, der brutto innvandring har gått ned samtidig som brutto utvandring økte noe i 2023, men for så å gå litt ned igjen i 2024. Fortsatt er det store flyktningsstrømmer fra Ukraina som bidrar til de høye tallene, der Møre og Romsdal synes å ligge over landsgjennomsnittet med hensyn til antall mottak og mottaksplasser. Ved inngangen til 2025 utgjorde ukrainere nesten 2,3 prosent av befolkningen i Møre og Romsdal, eller drøyt 6 200 personer, og var med det fylket i Norge med den tredje høyeste andel ukrainere i befolkningen etter Nordland og Finnmark.

På lokalt nivå viste endelige tall at 21 av 26 kommuner i Møre og Romsdal hadde vekst i folketallet i 2023, mens de øvrige 5 kommunene hadde nedgang i innbyggertallet. Sterkest vekst i folketallet ble observert i Molde, Ålesund, Rauma og Kristiansund, men også kommunene Hareid, Volda, Herøy og Sunndal hadde en klar økning i folketallet i 2023, mens Stranda og Sykkylven var kommunene med størst nedgang i folketallet. Økningen i folketallet i kommunene gjenspeiler blant annet lokaliteten av mottak for ukrainske flyktninger. Ved utgangen av 2023 var det kommunene Sunndal, Hareid og Rauma der ukrainere utgjorde høyest andel av befolkningen, men også kommunene Tingvoll,

Ulstein og Vestnes viste høye andeler. Foreløpige tall viser at ved utgangen av 2024 var det kommunene Sunndal, Gjemnes og Tingvoll der ukrainere utgjør høyest andel, med henholdsvis 6,0, 4,6 og 4,5 prosent av befolkningen.

Foreløpige tall for 2024 viser at 6 av kommunene registrerte nedgang i folketallet, mens de øvrige 21 kommunene viste oppgang i folketallet. Av kommunene var det Ålesund, Molde og Kristiansund som viste sterkest vekst i folketallet, mens Rauma, Sunndal og Aure viste størst nedgang i folketallet. Antall kommuner i Møre og Romsdal økte fra 26 til 27 kommuner fra 1. januar 2024, da Ålesund ble splittet opp i kommunene Ålesund og Haram. Resultatene over er justert for denne endringen.

4.2. Innvandringen bidrar sterkt til positiv flyttebalanse i Møre og Romsdal

Møre og Romsdal har gjennom en årrekke hatt større utflytting til enn innflytting fra andre regioner i Norge, men i alle årene fra 2006 til 2018 har en positiv netto innvandring fra utlandet bidratt med flere personer inn til fylket enn det som ble mistet gjennom den innenlandske nettoutflyttingen. Den samlede netto innflytting (innenlandsk netto innflytting pluss netto innvandring fra utlandet) var stadig økende fram til og med 2012, som var året med den største nettoinnvandringen til fylket på nær 3 100 personer. Møre og Romsdal var ellers det fylket i landet på 2000-tallet som hadde sterkest prosentvis økning i nettoinnvandringen fram til da (se Stambøl, 2013). Etter 2012 har imidlertid nettoinnvandringen til fylket, i likhet med netto innvandring til resten av landet, gått gradvis ned helt fram til og med 2021. Tall for 2022 viser at Møre og Romsdal hadde en samlet netto innflytting på drøyt 2 600 personer, som var en klar oppgang fra året før. Ifølge tallene lå et fortsatt innenlandsk nettoutflyttetap på drøyt 200 personer, som var klart mindre enn i året før, og slik at 2022 så langt er året med den laveste innenlandske netto utflytting fra fylket på 2000-tallet.

Flyttebalansen med utlandet viste et stort overskudd på om lag 2 850 personer i 2022, som var om lag en femdobling av innvandringsoverskuddet i fylket i 2021. Tilsvarende tall for 2023 viste et innvandringsoverskudd på drøyt 2 600 personer, mens foreløpige tall indikerer et innvandringsoverskudd i 2024 på litt i overkant av 2 000 personer.

Den sterke økningen i bidraget av personer fra utlandet må hovedsakelig sees i sammenheng med store flyktningsstrømmer fra Ukraina. Med dette bidro den samlede flytteprosessen (netto innvandring inklusive innenlandsk nettoutflytting) til en oppgang i folketallet i Møre og Romsdal i 2022 på drøyt 2 600 personer, som er det høyeste bidraget fra samlet flytting hittil på 2000-tallet. Tilsvarende tall for 2023 ble på drøyt 2 200 personer, mens foreløpige tall for 2024 indikerer et bidrag fra den totale flytteprosessen til en vekst i folketallet på snaut 1 700 personer.

Tall fra flyttestatistikken viste at på det lokale plan var det kommunene Molde, Kristiansund, Rauma og Ålesund som hadde størst samlet netto innflytting i 2023 (netto innvandring pluss netto innenlandsk flytting), mens Stranda, Giske og Sykkylven hadde størst samlet netto utflytting. Av samtlige 26 kommuner i fylket hadde 22 kommuner positiv samlet flyttebalanse i 2023, mens 4 kommuner viste større samlet utflytting enn samlet innflytting.

Ifølge foreløpige tall for 2024 er det Ålesund, Molde og Kristiansund som viser størst samlet netto innflytting, mens kommunene Rauma, Ulstein og Sunndal var kommunene som viste størst samlet netto utflytting. Det er viktig å se flyttetallene i kommunene i sammenheng med flyktningsstrømmene, der kommuner som har fått mange flyktninger også får et potensial for økt utflytting når flyktingene flytter fra de mottakene der de først blir registrert bosatt, til ordinære bosteder utenfor mottakene.

Tabell 4.1 Befolkningen pr. 1.1 i Møre og Romsdal. 1 000 personer

	2024 ¹	2025 ²	2026 ³
Totalt	270,6	272,4	273,5

¹ Endelige tall. ² Foreløpige tall. ³ Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og anslag per desember 2024

4.3. Økt antall personer i yrkesaktiv alder

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at Møre og Romsdal hadde en økning i antall personer i yrkesaktiv alder i 2022, her definert som personer i alderen 15-74 år.¹⁵ Økningen var på 0,8 prosent, som var klart høyere enn året før da det var en svak nedgang i antall personer i yrkesaktiv alder. I 2023 var det en ytterligere oppgang av antall personer i yrkesaktiv alder på om lag 1 400 personer, eller 0,7 prosent fra året før. Foreløpige tall viser at det fortsatt var en økning i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket også i 2024, med en økning på drøyt 1 400 personer, eller 0,7 prosent fra året før. Anslagene indikerer en økning i antall personer i yrkesaktiv alder for Møre og Romsdal også i 2025, om enn litt mer moderat enn i fjor. Tallene for 2022 og 2023 og foreløpige tall for 2024 viser, i motsetning til årene før 2022, en klar oppgang i antall yngre (15-29 år) og middelaldrende personer (30-49 år) i yrkesaktiv alder. Tallene viser at antall personer i aldersgruppen 50-74 år som vanlig fortsetter å øke, der anslagene tilsier en økning i denne aldersgruppen også i 2025, men ikke sterkere enn i de øvrige aldersgruppene i yrkesaktiv alder. Den viktigste årsaken til at antall yngre og middelaldrende personer har økt de siste årene, skyldes igjen den store innvandringen av ukrainere, som de første par årene har vært dominert av kvinner og barn, der en viss andel av de siste også er å finne i yrkesaktiv alder.

For personer utenfor yrkesaktiv alder var det i 2022 små endringer i antall barn og unge i alderen 0-14 år, mens tall for 2023 og foreløpige tall for 2024 samt anslag for 2025 tilsier en svak nedgang i denne aldersgruppen, om enn mindre nedgang enn det ville ha vært uten innvandring av ukrainere. Som vanlig anslås derimot en klar vekst i antall personer 75 år og eldre både i år og til neste år. Dette er i tråd med den forventede demografiske utviklingen i landet som helhet.

Flyktningestrømmene av ukrainere til Møre og Romsdal er fortsatt store, om enn lavere enn de var i toppårene 2022 og 2023. Den videre utviklingen i denne innvandringen vil i stor grad være bestemt av krigens utvikling i Ukraina, men også av politiske vedtak i Norge med hensyn til blant annet det relative nivået internasjonalt sett på nasjonale støtteordninger overfor innvandrerne og eventuelle andre reguleringer med hensyn til omfanget av innvandringsstrømmene. Ellers er det i skrivende stund varslet og startet opp mye møtevirksomhet med hensyn til situasjonen i Ukraina i kjølvannet av presidentskiftet i USA i januar 2025. Her ble det på forhånd varslet tiltak som skulle føre til en meget rask avvikling av krigen i Ukraina, men som i praksis nok vil ta noe lengere tid å løse. De signalene som så langt er kommet gir usikre grunnlag for løsninger som tilsier at betydelige deler av de ukrainske flyktningestrømmene kan tenkes å vende tilbake til hjemlandet med det første. Selv om man etter hvert klarer å oppnå en våpenhvile, er det stor usikkerhet knyttet til på hvilke grunnlag og på hvilke vilkår dette kan oppnås og ikke minst hvordan avtalene vil bli utformet for dagens Ukraina i fremtiden. En eventuell avtale om våpenhvile vil nok først og fremst få betydning for de pågående flyktningestrømmene, som kan gå klart ned, og med det dempe den betydelige innvandringen av ukrainske flyktninger vi har sett til Norge.

Det er imidlertid observert en litt større innenlandsk nettoutflytting fra Møre og Romsdal i 2023 og 2024 enn i 2022, da den innenlandske nettoutflyttingen fra fylket var på sitt laveste nivå hittil på 2000-tallet. Det er få trekk ved arbeidsmarkedet de siste par årene som skulle tilsa en økning i nettoutflyttingen, skjønt veksten i sysselsettingen var spesielt sterk i 2022 samtidig som arbeidsledigheten falt klart etter to år med pandemi, slik at den innenlandske utflyttingen ble noe dempet

¹⁵ Vanlig pensjonsalder i Norge er 67 år.

dette året. En annen faktor som kan være av interesse i flyttesammenheng, er nettopp den nylig store innvandringen av ukrainere. Denne gruppen har ankommet Møre og Romsdal gjennom innvandring og i liten grad gjennom innenlandsk innflytting til fylket. Først når noen i denne etter hvert store gruppen av registrert bosatte personer i fylket velger å flytte over fylkesgrenser, så kommer de til å bidra i de innenlandske utflyttingstallene fra fylket. De kan dermed komme til å bidra til å øke den innenlandske nettoutflyttingen fra fylket, dersom ikke ukrainere i andre fylker i Norge i like stor grad velger å flytte til Møre og Romsdal.

Ifølge tallene ellers, var veksten i sysselsettingen i fylket klart lavere i 2023 og 2024 enn i 2022, og ledigheten svakt økende, men det var den også i landet som helhet. Anslagene for inneværende år og neste år tilsier en svakt sterkere sysselsettingsvekst i år enn i fjor, men noe mer moderat sysselsettingsvekst til neste år. Det er imidlertid ingen tegn i de relative regionale anslagene for arbeidsmarkedet som tilsier økt innenlandsk nettoutflytting av en viss størrelse fra fylket i år eller neste år.

4.4. Moderat økning i arbeidsstyrken i inneværende år

Arbeidsstyrken, som vil si summen av antall sysselsatte og antall arbeidsledige, økte moderat i Møre og Romsdal i 2023, men litt lavere enn i året før. Våre anslag tilsier at det var en litt lavere økning i arbeidsstyrken i fylket i 2024 enn i 2023, der antall sysselsatte økte mer enn antall arbeidsledige (se tabell 4.2). Når anslått endring i arbeidsstyrken i fjor sees i sammenheng med endringer i antall personer i yrkesaktiv alder, indikerer dette små endringer i yrkesdeltakelsen i fylket i 2024. Anslagene for inneværende år indikerer en liten økning i arbeidsstyrken, omtrent på linje med i fjor og svakt lavere enn framskrevne endringer i antall personer i yrkesaktiv alder skulle tilsi. Det siste har bl.a. sammenheng med at nye ukrainere har lavere yrkesdeltakelse enn det som er gjennomsnittet for de aldersgrupper de går inn i. Det anslås en moderat vekst i arbeidsstyrken også til neste år, men litt lavere enn anslagene for i år. Både i år og til neste år knytter det seg fortsatt stor usikkerhet til omfanget av flyktningestrømmene fra Ukraina og i hvilken grad nye ukrainske flyktninger vil delta i yrkeslivet. Det vi vet er at en høy andel av dem er og vil være i yrkesaktiv alder og at de fortsatt vil bestå av flere kvinner enn menn. Skjønt, forskjellene mellom antall nye ukrainske kvinner og menn i flyktningestrømmene er blitt mindre fjor, samtidig som tilførselen av nye ukrainske flyktninger er i ferd med å gå noe ned. Yrkesdeltakelsen blant ukrainere, ventes, som blant tidligere ankommende flyktninger, å øke noe etter hvert som deres botid i landet øker, samtidig som stadig flere vil ha passert den tiden de har vært deltakere i introduksjonsprogrammene for flyktninger (se f.eks. Kornstad, Skjerpen og Stambøl (2021) og Stambøl, Skjerpen og Kornstad (2023)). En faktor som kan være av litt spesiell interesse, kan være at ukrainske flyktninger fortsatt ventes å ha sympati i den norske befolkningen i kraft av å være offer for en brutal krig som nå har vart i over tre år i forholdsvis nære geografiske områder, noe som relativt sett kan bedre vilkårene noe for å oppnå sysselsetting gitt riktig kvalifikasjonsnivå. Så langt er de høyeste andelene av ukrainske sysselsatte å finne i salgs- og serviceyrker, blant renholdere og hjelpearbeidere, men en betydelig andel er også å finne i akademiske yrker, mens de ellers sprer seg over et bredt spekter av yrkesgrupper. Tall fra register-basert sysselsettingsstatistikk viser at ukrainere med 0-3 års botid i Norge hadde en sysselsettingsdeltakelse på 26,9 prosent per siste kvartal 2024, fordelt på 26,3 prosent for kvinner og 27,8 prosent for menn. Dette omfatter da ukrainske flyktninger som på forskjellige tidspunkt har ankommet Norge etter 24. februar 2022. Det ventes at tilsvarende tall for sysselsettingsdeltakelsen blant ukrainere vil øke en del når man kommer fram til siste del av inneværende år.

Tabell 4.2 Anslått årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet i Møre og Romsdal. Antall personer etter bostedfylke

	2024	2025	2026
Arbeidsstyrke	1 100	1 200	600
Sysselsetting	800	900	500
Arbeidsledighet	200	300	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Anslag per desember 2024

Yrkesdeltakelsen måles som forholdet mellom arbeidsstyrken og antall personer i yrkesaktiv alder. En anslått fortsatt vekst i sysselsettingen kan isolert sett føre til økning i arbeidsstyrken i kraft av at noen flere personer utenfor arbeidsstyrken blir oppmuntret til å søke seg til arbeidsmarkedet. Dette betegnes ofte som det oppmuntrende arbeidsfenomenet (på engelsk: encouraged worker effect). Dette står i motsetning til perioder med nedgang i sysselsettingen, ved at flere da vil ha en tendens til å trekke seg ut av arbeidsstyrken, ofte betegnet som det motløse arbeidsfenomenet (på engelsk: discouraged worker effect). Se bl.a. Dagsvik, Kornstad og Skjerpen (2013). En positiv utvikling i arbeidsmarkedet i 2024, med noe oppgang i sysselsettingen og en liten oppgang i arbeidsledigheten har bidratt til å trekke noen flere aktører utenfor arbeidsstyrken inn i arbeidsstyrken, og dermed bidratt til å øke yrkesdeltakelsen noe. Anslag for fortsatt vekst i sysselsettingen i inneværende år og til neste år skulle isolert sett indikere en moderat vekst i yrkesdeltakelsen i fylket, men der endringer i antall og sammensetning av personer i yrkesaktiv alder kan få en viss betydning (Jf. bl.a. tilførselen av nye ukrainske flyktninger, som øker antall personer i yrkesaktiv alder, men med relativt lavere yrkesdeltakelse som trekker yrkesdeltakelsen litt ned). Nå er det ut fra definisjonen av yrkesdeltakelse slik, at økt antall arbeidsledige også er med å opprettholde yrkesdeltakelsen noe i kraft av at de, sammen med antall sysselsatte, bestemmer yrkesdeltakelsesprosenten. Ukrainere kan dermed gå inn i arbeidsstyrken ved enten å melde seg som arbeidsledige eller gå inn i et arbeidsforhold.

En økning i befolkningens utdanningsnivå fra lavere mot høyere utdanning bidrar også isolert sett til en liten vekst i arbeidsstyrken, i og med at yrkesdeltakelsen er høyere for grupper med høy utdanning enn hos de med lav og middels utdanning. Selv i perioder med små endringer i antall personer i yrkesaktiv alder, kan utdanning bidra til noe økning i yrkesdeltakelsen gitt et høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå i befolkningen i yrkesaktiv alder. Utdanningsnivået i Møre og Romsdal ligger imidlertid noe under landsgjennomsnittet, men denne forskjellen har blitt redusert noe de siste årene med en endring i andelen personer 16 år og over med høy utdanning i Møre og Romsdal fra 28,3 prosent i 2018 til 31,5 prosent i 2023, noe som utgjør en endring i indeks fra 83 til 84,2 for Møre og Romsdal der landsgjennomsnittet for andel personer med høy utdanning blir satt til 100.

Alderssammensetningen i befolkningen er ytterligere en faktor av betydning for yrkesdeltakelsen. Personer i aldersgruppen 50-74 år ventes å øke og med det bidra til en svak økning av gjennomsnittsalderen for personer i yrkesaktiv alder (15-74 år). Det har lenge vært en nedgang av personer i det yngste alderssegmentet, 15-29 år, men nedgangen ble som nevnt snudd til en liten oppgang fra 2022 til 2024 som anslås å fortsette i år og til neste år. Det samme ventes å gjøre seg gjeldende for personer i aldersgruppen 30-49 år, der det etter en nedgang gjennom noen år ble en oppgang fra 2022 til 2024, noe som også anslås å fortsette i inneværende år og til neste år. At stadig større andeler av de små fødselskullene i Norge på slutten av 1970- og 1980-tallet nå blir å finne i denne aldersgruppen trekker isolert sett antall personer ned, mens innvandring og nå især fra Ukraina kompenserer for dette i en aldersgruppe der man finner den høyeste yrkesdeltakelsen. For personer 50 år og over er det en tendens til gradvis lavere yrkesdeltakelse med økende alder.

Innvandrere viser i gjennomsnitt noe lavere yrkesdeltakelse enn personer uten innvandrerbakgrunn, men det er betydelige forskjeller mellom innvandrergruppene. Så sammensetningen av innvandrere i befolkningen er av stor betydning for yrkesdeltakelsen. Mens europeiske arbeidsinnvandrere og innvandrere fra andre nordiske land viser noe høyere yrkesdeltakelse enn personer

født i Norge, er yrkesdeltakelsen klart lavere blant innvandrere med flukt og familie som innvandringsgrunn fra land utenfor Europa, og da spesielt blant kvinner (se bl.a. Stambøl, 2017, Kornstad, Skjerpen og Stambøl, 2021). I nåværende situasjon er det flyktninger fra Ukraina som bidrar mest til endringer i antall personer, og da først blant kvinner, men nå også i økende grad blant menn. Vi har for øyeblikket lite informasjon om disse flyktingenes utdanningsnivå og i hvilken grad de kan tenkes å søke seg til arbeidsmarkedet. Ukrainere er fortsatt en spesiell gruppe flyktninger, som kan ha noe mindre insentiv om fast bosetting i Norge dersom situasjonen i hjemlandet skulle endre seg til det bedre. Normalt sett viser innvandrere med fluktbakgrunn relativt lav sannsynlighet for å utvandre fra Norge, men større sannsynlighet for å flytte til mer sentrale regioner i landet (se bl.a. Kornstad, Skjerpen og Stambøl, 2016, 2017). Det som imidlertid skiller nye ukrainske flyktninger fra øvrige flyktninger, er at de initialt i Norge er dominert av kvinner og barn mens mennene i større grad fortsatt er i hjemlandet, mens det vanlige er det omvendte blant flyktninger der mennene ankommer før øvrige familie. Dette er viktige faktorer som ikke gjør det umiddelbart enkelt å sammenlikne forventet atferd med andre fluktgrupper som har vært bosatte i Norge en stund. Men det er grunn til å vente at både antall utvandrere og antall innenlandske utflyttere av ukrainere vil øke noe i de nærmeste årene, noe som kan bidra til at netto innvandring til fylket kan gå noe ned, samtidig som at bidraget til innenlandsk utflytting kan øke noe.

Samlet sett har andelen innvandrere i Møre og Romsdals befolkning økt fra om lag 2,5 prosent ved inngangen til 2000-tallet til 11,8 prosent ved inngangen til 2022. Ifølge nye tall økte denne andelen til 12,7 prosent i fylket ved inngangen til 2023, da nye flyktninger fra Ukraina sto for drøyt 75 prosent av denne økningen, og ytterligere til 13,6 prosent ved inngangen til 2024 og 14,3 prosent ved inngangen til 2025. Innvandrernes andel av personer i yrkesaktiv alder, 15-74 år, har økt enda litt mer, fra drøyt 3 prosent ved inngangen av 2000-tallet til 14,4 prosent ved inngangen til 2022, 15,4 prosent ved inngangen til 2023, 16,5 prosent ved inngangen til 2024 og 17,2 prosent ved inngangen til 2025.

Andelen europeere blant fylkets innvandrere falt fra nær 60 prosent rundt årtusenskiftet til nær 50 prosent i 2004. Deretter førte den sterke økningen av arbeidsinnvandrere fra især Øst-Europa til at andelen europeere økte til nær 68 prosent til 2014, for deretter å falle til snaut 62 prosent ved inngangen til 2022. Hovedsakelig på grunn av store flyktingestrømmer fra Ukraina, har denne andelen økt igjen til 63,7 prosent ved inngangen til 2023, 66,2 prosent ved inngangen til 2024 og 67,5 prosent ved inngangen til 2025. For nærmere betraktninger og drøftinger rundt slike spørsmål om sammensetning vises bl.a. til Stambøl (2016, 2017) og Cappelen, Langørgen, Lian og Stambøl (2017a,b).

I prosjektet som referansene over viser til, benyttet vi i tillegg også et annet mål for å måle deltakelsen på arbeidsmarkedet, ved å se på sysselsettingsdeltakelsen i befolkningen målt som antall sysselsatte i en gruppe sett i forhold til registrert antall bosatte i befolkningen i den samme gruppe og region. Når vi ser på dette målet for antall personer i alderen 15-74 år i Møre og Romsdal i register-basert statistikk fra Statistisk sentralbyrå, finner vi at sysselsettingsdeltakelsen i Møre og Romsdal ligger litt i over landsgjennomsnittet. I de siste årene har sysselsettingsdeltakelsen for hele gruppen 15-74 år ifølge kilden ligget 0,4 prosentpoeng høyere i Møre og Romsdal enn i landet som helhet. Ser vi noe mer detaljert på tallene, er det personer i aldersgruppen 55-66 år som bidrar mest til å trekke Møre og Romsdals sysselsettingsdeltakelse over landsgjennomsnittet, mens yngre personer i aldersgruppen 25-29 år viser svakt lavere sysselsettingsdeltakelse enn landsgjennomsnittet.

I nyere tid er det i tillegg til det som beskrives over, også blitt fokusert en del på utenlandske lønnsstakere som er midlertidig sysselsatte i Norge, men ikke registrert bosatte i landet. Det betyr at de ikke er å finne blant gruppen innvandrere, som først må bli registrert bosatte i Norge før de får denne statusen. På landsbasis har denne gruppen variert fra om lag 77 000 til snaut 97 000

sysselsatte per år i perioden 2012-2024, med høyest innslag i 2014 og 2019. I Møre og Romsdal utgjorde denne gruppen lønnstakere nesten 5 700 sysselsatte i 2014 for så å falle til drøyt 3 100 sysselsatte året etter, mens tallet gikk opp til over 6 200 sysselsatte for denne gruppen i rekordåret 2019. Med andre ord utgjorde denne økningen av sysselsatte en betydelig andel av fylkets sysselsettingsvekst dette året, samtidig som fylket også økte sin andel av denne type arbeidskraft i Norge. I 2022 var tallet i Møre og Romsdal på drøyt 4 800 sysselsatte og i 2023 på nesten 5 000 sysselsatte. I 2024 økte tallet ytterligere til snaut 5 200 sysselsatte, mens tallene på landsbasis falt fra 91 900 til 85 600 sysselsatte fra 2022 til 2024. Med dette utgjorde Møre og Romsdals andel av denne type arbeidskraft i Norge om lag 6 prosent i 2024. Næringsmessig er det først og fremst industrien som sysselsetter denne type arbeidskraft, der andelen var 46 prosent for industrien i Møre og Romsdal i 2023. Ellers er en betydelig andel å finne i bygge- og anleggsvirksomhet samtidig som mange er registrert innen formidling og utleie av arbeidskraft.

Denne gruppen lønnstakere er litt spesiell i flere sammenhenger, blant annet ved at den ikke er med i statistikkgrunnlaget for den vanlige registerbaserte sysselsettingsstatistikken eller i utvalgsgrunnlaget i arbeidskraftsundersøkelsene (AKU), der det betinges at man må være registrert bosatt i Norge. Det er viktig å nevne at denne gruppen sysselsatte inngår i nasjonalregnskapets definisjon av antall sysselsatte, og er dermed med i Statistisk sentralbyrås modellbaserte anslag for sysselsettingen. Tilførselen av denne type arbeidskraft synes å være klart konjunkturbetinget, men når den først øker representerer den en tilførsel av personer som per definisjon har nær 100 prosent yrkes- og sysselsettingsdeltakelse. Perspektivene for videre økning av denne type arbeidskraft, så vel som også for mulige arbeidsinnvandrere, kan tenkes å dempes noe da de relative forskjellene i lønnsnivået mellom Norge og flere av landene denne arbeidskraften kommer fra har konvertert en del i tiden fra pandemien på grunn av kronesvekkelsen. I Norge har riktignok lønningene økt bra målt i norske kroner, men målt i euro har de falt de siste årene.

4.5. Moderate endringer i sysselsettingen

Etter en betydelig økning i sysselsettingen i 2022 endret dette seg til en klart mer moderat økning for landet som helhet i 2023. Oppgangen i antall sysselsatte i 2022 ble ifølge tall fra nasjonalregnskapet på 3,8 prosent for Fastlands-Norge sett i forhold til året før. Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet økte sysselsettingen ytterligere med 1,3 prosent fra 2022 til 2023, målt som årgjennomsnitt. I Statistisk sentralbyrås konjunkturtendenser fra desember 2024 ble sysselsettingen på landsbasis anslått å øke med 0,6 prosent i 2024, målt som årgjennomsnitt for Fastlands-Norge, mens anslagene tilsa en tilsvarende sysselsettingsvekst på 0,8 prosent for inneværende år og 0,4 prosent vekst for neste år. Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet i februar 2025 ga også som resultat en sysselsettingsvekst på 0,6 prosent for Fastlands-Norge i 2024.

Ifølge nasjonalregnskapstall ble økningen i antall utførte timeverk på 3,5 prosent i 2022, noe som var litt lavere enn økningen i antall sysselsatte, slik at gjennomsnittlig arbeidstid per sysselsatt gikk svakt ned. I 2023 og 2024 ble også veksten i antall utførte timeverk noe lavere enn veksten i antall sysselsatte, med en vekst på 0,6 prosent i 2023 og 0,2 prosent i 2024. Ifølge anslagene ventes antall utførte timeverk å øke litt sterkere enn antall sysselsatte både i inneværende år og til neste år.

Regionale anslag basert på fordeling etter fylkesfordelt nasjonalregnskap, indikerte en oppgang i sysselsettingen i Møre og Romsdal i 2024 på nær 0,8 prosent, målt som årgjennomsnitt etter de sysselsattes arbeidssted i forhold til tilsvarende gjennomsnitt året før. Dette er litt over oppgangen i anslått sysselsetting for landet som helhet og bekreftet av årstall i nasjonalregnskapet. Anslagene for Møre og Romsdal for inneværende år indikerer en økning i sysselsettingen på nær 0,9 prosent i forhold til i fjor, målt som årgjennomsnitt. Dette er svakt over anslaget gitt for landsgjennomsnittet i desember 2024. Anslagene for 2026 antyder en litt lavere oppgang i sysselsettingen som ventes å ligge omtrent som anslått for utvikling i landet som helhet (se tabell 4.3).

Det er i de regionale anslagene først og fremst nærings sammensetningen som er grunnen til at Møre og Romsdal kan få en samlet sysselsettingsendring som kan avvike fra landsgjennomsnittet. Når de regionale anslagene viser moderate avvik i endringer i forhold til landsgjennomsnittet totalt, betyr det at de næringsvise endringene i fylket i sum balanseres mot en endring i samlet sysselsetting som ikke avviker nevneverdig fra landsgjennomsnittet. Men noen forskjeller er det, der blant annet industrien er ventet å trekke sysselsettingsutviklingen i fylket moderat over landsgjennomsnittet i år.

En faktor som også har betydning for potensial og endringer i sysselsettingen er beholdningen av ledige stillinger. Antallet og endringene indikerer som regel noe om stramheten i arbeidsmarkedet, der det kan forventes økninger i antall ledige stillinger når stramheten på arbeidsmarkedet er høy, og det motsatte når arbeidsmarkedet utvikler seg svakere. En annen mulighet er imidlertid at antall ledige stillinger øker fordi det er vanskelig å finne personer med de rette kvalifikasjoner som til enhver tid etterspørres. Både på landsbasis og i Møre og Romsdal var det historisk sett svært høye tall for antall ledige stillinger i 2021 og spesielt i 2022. Ifølge tall fra NAV falt gjennomsnittlig antall ledige stillinger med 18,6 prosent på landsbasis i 2023, mot en tilsvarende nedgang i Møre og Romsdal på 15,5 prosent. I 2024 var det igjen en vekst i antall ledige stillinger, med 5 prosent økning på landsbasis og en vekst på 8,5 prosent i Møre og Romsdal. Nyere tall indikerer imidlertid en fallende tendens i antall ledige stillinger i siste halvdel av 2024 og i begynnelsen av inneværende år.

Primærnæringene i Møre og Romsdal hadde ifølge registerbasert statistikk fra Statistisk sentralbyrå en liten nedgang i sysselsettingen i 2024, mens foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viste en moderat oppgang fra året før. Anslagene tilsa imidlertid en liten nedgang for primærnæringene samlet, men der sysselsettingen jordbruket trakk litt opp på nasjonalt nivå, trakk sysselsettingen i jordbruket litt ned i Møre og Romsdal, mens det både i fylket og på landsbasis var små endringer i sysselsettingen i fiske, fangst og akvakultur. Det er anslått en liten vekst i sysselsettingen i primærnæringene for inneværende år både på nasjonalt nivå og for fylket, målt som årsgjennomsnitt. Sysselsettingen i primærnæringene i Møre og Romsdal vil trolig utvikle seg positivt også i 2026, omtrent som anslått for landsgjennomsnittet for primærnæringene samlet.

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet gikk industrisysselsettingen i Norge opp med 0,9 prosent i 2024, etter en oppgang på 2,7 prosent i 2022 og 1,1 prosent 2023. Anslagene for inneværende år peker klart opp, mens det ventes en noe mer moderat vekst i industrisysselsettingen samlet i 2026. Den positive utviklingen ventes å gjøre seg gjeldende i industrisysselsettingen også til neste år, om enn noe mer moderat enn i år. På årsbasis var det også en klar oppgang i industrisysselsettingen i Møre og Romsdal i 2022, men med en litt mer moderat oppgang i 2023, men noe over landsgjennomsnittet. Ifølge anslag gikk industrisysselsettingen i Møre og Romsdal opp litt over landsgjennomsnittet også i fjor. For inneværende år ser det ut til å bli en klar oppgang i industrisysselsettingen i fylket, men nå omtrent som i landet som helhet. Ifølge anslagene er det sysselsettingen i kraftkrevende industri som kan trekke mest opp i år, men også i konsumvareindustri og i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer ventes sysselsettingen å øke i 2025. Til neste år ventes en mer moderat sysselsettingsvekst, men noe sterkere enn i landet som helhet. Dette har blant annet sammenheng med at fylket har relativt mer av sin industrisysselsetting knyttet til produksjon av verkstedprodukter, inklusive produksjon av skip og plattformer, men vil også bli påvirket av noe lavere anslag for investeringer i petroleumsnæringen til neste år.

Etter en klar oppgang i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten i Møre og Romsdal i 2022, ble dette redusert til en moderat oppgang i 2023. Anslagene for 2024 viste på landsbasis en klar sysselsettingsnedgang i næringen som ble bekreftet av foreløpige tall fra nasjonalregnskapet. Tall fra register-basert sysselsettingsstatistikk viser også en klar nedgang i sysselsettingen, om enn litt mer moderat enn nedgangen vist i nasjonalregnskapet, men med små forskjeller i tallene mellom

Møre og Romsdal og landet som helhet, noe som teknisk sett er litt viktig da modellapparatet anslår felles utviklingsprosent for bygge- og anleggsvirksomhet for fylket og landet som helhet.

Den viktigste årsaken til fallet i sysselsettingen var den kraftige nedgangen i boliginvesteringene som startet allerede i 2023. I 2024 falt antall igangsettingstillatelser for boliger med 18 prosent på landsbasis, mens fallet målt i bruksareal for boliger var omtrent tilsvarende. I Møre og Romsdal viste både antall igangsettingstillatelser og igangsettingstillatelser målt i bruksareal et fall på mellom 25 og 30 prosent for boliger. Antall igangsettelse i fylket var i 2024 på det laveste nivået siden årtusenskiftet, både målt i antall boliger og i bruksareal for boliger. Det var også et fall i igangsettingstillatelser til annet enn boliger, men her var fallet i Møre og Romsdal lavere enn på landbasis.

Her må nevnes at de regionale anslagene i stor grad følger den anslåtte sysselsettingsutviklingen på landsbasis. Anslagene gir et ytterligere fall i sysselsettingen i bygge- anleggsbransjen også i 2025, men klart mindre enn i fjor. I 2026 er det antatt at investeringene i Fastlands-Norge igjen vil vokse, noe som trekker sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten oppover. Høyere forventede boligpriser fremover vil etter hvert gjøre det mer lønnsomt å bygge nye boliger. Boliginvesteringene var derfor i prognosene fra desember 2024 anslått å vokse med rundt 10 prosent i 2026.

Etter at sysselsettingsveksten i markedsrettet tjenesteyting ifølge nasjonalregnskapstall for hele landet ble på 6,4 prosent i 2022, på 1,6 prosent i 2023 og på 0,7 prosent i 2024, ble tilsvarende tall for Møre og Romsdal anslått til henholdsvis 5,7, 1,4 og 0,9 prosent. Det ser ut til at bedriftene innen markedsrettet tjenesteyting i fylket får en moderat oppgang i sysselsettingen også i år, omtrent på linje med anslagene for landsgjennomsnittet eller svakt lavere. Det er både i år og neste år ventet fortsatt sysselsettingsvekst i den store sektoren; annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter næringer som forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel. I varehandelen anslås derimot en liten sysselsettingsnedgang både i år og til neste år.

Det er anslått at sysselsettingsutviklingen i markedsrettede tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal vil bli omtrent som i landet som helhet til neste år, der det etter anslått moderat sysselsettingsvekst i år ventes små endringer i sysselsettingen til neste år.

Nasjonalregnskapstall viser også sysselsettingsvekst fram til og med 2024 i andre næringer med innslag av private tjenester, som tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, vannforsyning, avløp og renovasjon og elektrisitets-, gass- og varmtvannsforsyning. Anslagene for i år og neste år viser imidlertid en moderat sysselsettingsnedgang i næringer som produksjon av elektrisk kraft og utleie av forretningsbygg og omsetning og drift av fast eiendom.

Sysselsettingen i offentlig forvaltning økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 1,2 prosent på landsbasis i 2024, etter en vekst på 0,9 prosent både i 2022 og 2023. Dette fordelte seg i 2024 på 1,0 prosent oppgang i statsforvaltningen og 1,3 prosent økning i kommuneforvaltningen. For innværende år anslås en moderat lavere økning i sysselsettingen i offentlig forvaltning enn i fjor. Det er ventet noe sterkere vekst i sysselsettingen i statsforvaltningen enn i kommuneforvaltningen.

Sysselsettingsveksten i offentlig forvaltning i Møre og Romsdal anslås å bli moderat lavere enn sysselsettingsveksten på landsbasis i år. Til neste år er det ventet at sysselsettingen i offentlig forvaltning fortsatt utvikler seg positivt, omtrent som i år og moderat lavere enn i landet som helhet. Sysselsettingsveksten i offentlig forvaltning ligger som regel moderat lavere i Møre og Romsdal enn i landsgjennomsnittet når sysselsettingen i statsforvaltningen øker mer enn i kommunal forvaltning.

Tabell 4.3 Anslått sysselsetting etter næring i Møre og Romsdal, etter arbeidsstedsfylke. Endring i prosent fra året før

	2024	2025	2026
Primærnæringer	-0,3	0,4	1,4
Industri	1,6	2,7	1,0
Bygg og anlegg	-3,1	-0,4	1,8
Markedsrettet tjenesteyting	0,9	1,0	0,1
Offentlig forvaltning	1,2	0,6	0,6
Andre næringer ¹	1,4	-5,2	-8,0
Totalt	0,8	0,9	0,4

¹ Gruppen 'andre næringer' består her av: Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass, rørtransport, elektrisitetsproduksjon, vannforsyning, avløp og renovasjon og utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, anslag per desember 2024

4.6. Fortsatt en liten økning i arbeidsledigheten

I årene etter oljeprisfallet i 2014 opplevde Møre og Romsdal en klar økning i arbeidsledigheten fram til 2016, da det gjennomsnittlige nivået på registrert antall helt arbeidsledige gikk fra 2,2 prosent av arbeidsstyrken i 2014 til 3,2 prosent av arbeidsstyrken i 2016. Deretter falt ledigheten gradvis ned til et nivå på 2,1 prosent av arbeidsstyrken i 2019. Pandemien førte til en klar økning i arbeidsledigheten, der registrert antall helt ledige i fylket kom opp i et nivå på 4,3 prosent av arbeidsstyrken, målt som årsgjennomsnitt, før ledigheten igjen begynte å falle til 2,6 prosent i 2021, og helt ned til 1,7 prosent som et årsgjennomsnitt i 2022, videre til 1,6 prosent i 2023 og moderat opp til et foreløpig årsgjennomsnitt på drøyt 1,7 prosent i 2024. Det gjennomsnittlige nivået på helt ledige har stort sett ligget lavere i Møre og Romsdal enn tilsvarende gjennomsnitt for hele landet, med unntak av årene 2016 og 2017, da den registrerte ledigheten i fylket kom over landsgjennomsnittet, før den igjen lå under landsgjennomsnittet i årene 2019-2024.

I 2024 har arbeidsledigheten i Møre og Romsdal gått svakt opp omtrent som i landet som helhet, der den registrerte arbeidsledigheten i fylket har variert mellom 1,6 og 1,9 prosent av arbeidsstyrken i løpet av fjoråret, med de høyeste ledighetsprosentene i begynnelsen og slutten av året. Tilsvarende tall for registrert arbeidsledige på landsbasis har variert mellom 1,9 og 2,1 prosent av arbeidsstyrken. Tallene for 2024 viser en svak oppgang i registrert arbeidsledighet i fylket som ifølge foreløpige beregninger utgjør mellom 1,7 og 1,8 prosent av arbeidsstyrken i Møre og Romsdal beregnet som årsgjennomsnitt for 2024. Tilsvarende tall for landsgjennomsnittet er foreløpig beregnet til om lag 2 prosent av arbeidsstyrken.

Ifølge våre anslag ble det om lag 200 flere arbeidsledige i Møre og Romsdal i 2024 enn i 2023, målt som årsgjennomsnitt (se tabell 4.2). Det ser ut til at sysselsettingen vil gå noe opp også i inneværende år, omtrent på linje med veksten i fjor eller moderat høyere. Anslagene indikerer også en økning i arbeidsstyrken, basert blant annet på et svakt høyere utdanningsnivå i befolkningen i yrkesaktiv alder samtidig som folketallet ventes å øke noe både totalt og i aldersgrupper der yrkesdeltakelsen er høy. Ifølge anslagene ventes det litt lavere vekst i antall sysselsatte enn i antall personer i arbeidsstyrken i inneværende år, slik at arbeidsledigheten kan gå litt opp i år, målt som årsgjennomsnitt. Ifølge anslagene ventes sysselsettingen å øke litt mer moderat til neste år enn i år, men en anslått moderat høyere økning i antall personer i arbeidsstyrken gir forventninger om små endringer i arbeidsledigheten til neste år, dog med en anslått moderat økning. En anslått positiv utvikling for bygge- og anleggsvirksomheten til neste år bidrar isolert sett til å dempe utviklingen i arbeidsledigheten.

Ukrainere utgjør også her et usikkerhetsmoment. Vi har allerede nevnt at som relativt nyankommende flyktninger så bidrar de klart til økningen av personer i yrkesaktiv alder, men der både yrkesdeltakelsen og sysselsettingsdeltakelsen er relativt lav de første par årene, da også mange er opptatt med introduksjonsprogrammet for flyktninger i den første perioden. Yrkesdeltakelsen ventes å øke med botiden, men spørsmålet er om sysselsettingsdeltakelsen vil øke tilsvarende. Går

de først inn i arbeidsstyrken som arbeidsledige før de oppnår et arbeidsforhold så kan dette gi et potensial for noe høyere arbeidsledighet enn anslått. Skulle derimot økningen i yrkesdeltakelse og sysselsettingsdeltakelse bli forholdsvis lik, så blir også bidragene til arbeidsledighet tilsvarende mindre. Skjønt, allerede ankommende ukrainere er med i beregningsgrunnlaget, og da stort sett klassifisert i gruppen som står utenfor arbeidsstyrken. Sånn sett vil de være med på å øke både yrkesdeltakelsen og eventuelt sysselsettingsdeltakelsen når de går inn i arbeidsstyrken, men altså fortsatt med et viktig spørsmål om hvor mange som går inn i arbeidsstyrken som arbeidsledige eller som sysselsatte.

5. Hovedtrekk av situasjonen og utviklingen for Møre og Romsdal

Som i mange andre fylker og regioner i Norge ble det også i Møre og Romsdal en meget sterk vekst i både produksjon og sysselsetting etter gjenåpningen av samfunnet i 2022. Krigen i Ukraina med påfølgende sanksjoner og ikke minst store flyktningestrømmer fra og med 2022 har også berørt Møre og Romsdal. Fylket er det tredje største i landet med hensyn til mottak av antall ukrainske flyktninger sett i forhold til innbyggertallet. Den høye inflasjonen med påfølgende høyt rentenivå har vært like tydelig i Møre og Romsdal som i resten av landet, men der inflasjonen har falt en god del siden toppen i oktober 2022, har rentenivået fortsatt holdt seg høyt, noe det i skrivende stund fortsatt gjør. På tilsvarende måte som 24. februar 2022 ble starten på en rekke påfølgende konsekvenser av Ukraina-krigen, synes 20. januar 2025 å kunne representere en dato med en rekke påfølgende endringer og stor usikkerhet i kjølvannet av presidentskiftet i USA.

SSBs anslag basert på situasjonen i desember 2024 viser en moderat økning i bruttoproduktet i primærnæringene i Møre og Romsdal i 2024, litt over landsgjennomsnittet, der det var svak utvikling i fiske og fangst og akvakultur, spesielt på grunn av lavere fangstkvoter for fiske og fangst, men der produksjonen i jordbruk og skogbruk trakk litt opp. For inneværende år er det anslått en fortsatt vekst i bruttoproduktet i primærnæringene samlet, med en noe høyere økning enn i fjor, men omtrent på linje med veksten i landet som helhet. Det er ventet at bruttoproduktet for primærnæringene kan øke litt også til neste år, om enn litt lavere vekst enn i inneværende år, men omtrent som landsgjennomsnittet.

Anslag for bruttoproduktet i industrien for 2024 i fylket, viser en klar oppgang, og omtrent som i landet som helhet. For inneværende år venter vi at industriproduksjonen samlet kan gå klart opp målt som årsgjennomsnitt, og med noe høyere vekst enn i fjor og noe høyere enn landsgjennomsnittet. Dette har i de modellbaserte anslagene sammenheng med forventet oppgang i konsumvareindustrien og kraftkrevende industri, men også produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer ventes fortsatt å trekke noe opp.

Industriproduksjonen i Møre og Romsdal påvirkes til dels av de samme faktorene som for landet som helhet, men er i litt større grad påvirket av etterspørsel fra petroleums- og gassvirksomheten enn det som er tilfelle for gjennomsnittet for norsk industri. De viktigste industrinæringene for fylket er ved siden av konsumvareindustrien, bygging av skip og plattformer, den øvrige verksstedsindustrien samt produksjon av produktinnsats- og investeringsvarer. Til neste år ventes veksten i industriproduksjonen samlet fortsatt å øke, om enn litt mer moderat enn i inneværende år. Det anslås at den største veksten vil komme i kraftkrevende industri og i produksjon av verkstedprodukter inklusive bygging av skip og plattformer. I Møre og Romsdal ventes industriproduksjonen å utvikle seg litt bedre enn landsgjennomsnittet også i 2026, men dempes noe av anslått lavere investeringer i petroleumsnæringen etter en topp i 2025.

Ifølge modellbaserte anslag fra desember 2024, ventes små endringer med svak vekst i industriinvesteringene fra 2024 til 2025. Anslagene for investeringer i konsumvareindustri og kraftkrevende industri trekker noe ned, mens investeringer i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer trekker opp. Til neste år anslås industriinvesteringene på landsbasis å endre seg lite, men der investeringene i både konsumvareindustri og kraftkrevende industri fortsatt trekker moderat ned, anslås verkstedindustrien å bidra med en liten oppgang. Utviklingen i industriinvesteringene i Møre og Romsdal ventes å bli omtrent som landsgjennomsnittet eller svakt lavere både i år og til neste år. Som for landet, anslås også for Møre og Romsdal en liten vekst i investeringene i verkstedindustri, inklusive bygging av skip og plattformer både i inneværende år og i 2026.

Både bruttoproduktet og produksjonen i bygge- og anleggsnæringen falt med nær 4 prosent i 2024, etter et fall på i underkant av 2 prosent året før. Boliginvesteringene falt med nær 20 prosent i 2024, etter et tilsvarende fall også året før. I 2024 falt antall igangsettingstillatelser for boliger med 18 prosent på landsbasis, mens fallet målt i bruksareal for boliger var omtrent tilsvarende. For Møre og Romsdal viste både antall igangsettingstillatelser og igangsettingstillatelser målt i bruksareal et fall på mellom 25 og 30 prosent for boliger. Antall igangsettelse i fylket var i 2024 på det laveste nivået siden årtusenskiftet, både målt i antall boliger og i bruksareal for boliger. De lave igangsettelse-tallene tyder dermed på at boliginvesteringene vil falle også i 2025. Det ventes derfor en fortsatt nedgang i bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomheten i Møre og Romsdal i inneværende år, men klart lavere nedgang enn i fjor. Økte boligpriser fremover og forventet lavere rente vil etter hvert gjøre det mer lønnsomt å bygge nye boliger. Boliginvesteringene var derfor i prognosene fra desember 2024 anslått å vokse med rundt 10 prosent i 2026. Til neste år er det antatt at investeringene i Fastlands-Norge igjen vil vokse, noe som trekker både sysselsettingen og bruttoproduktet i bygge- og anleggsbransjen oppover.

Møre og Romsdal hadde en produksjonsøkning i markedsrettet tjenesteyting som lå litt under landsgjennomsnittet i 2022 og 2023, men omtrent på landsgjennomsnittet i fjor. Det var klar vekst i transport, overnattings- og serveringsvirksomhet og kultur, underholdning og annen tjenesteyting. Finansiering og forsikringsvirksomhet og faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting viser også vekstrater over gjennomsnittet for de markedsrettede tjenesteytende næringer, mens varehandel ender omtrent på gjennomsnittet. Produksjonen falt imidlertid innen næringer som post- og distribusjonsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. Produksjonsutviklingen i næringen samlet anslås i inneværende år å bli moderat høyere enn i fjor, og litt over veksten i landet som helhet. Til neste år anslås den samlede produksjonen i markedsrettet tjenesteyting også å øke litt, om enn moderat lavere enn i år, men fortsatt litt i overkant av landsgjennomsnittet. Det anslås klar produksjonsøkning i varehandelen, men også til dels i den store sektoren annen markedsrettet tjenesteproduksjon, som blant annet omfatter forretningsmessig tjenesteyting, finansiell tjenesteyting, informasjonstjenester og innenriks samferdsel. I tillegg ventes produksjonsvekst i noen andre næringer med privat aktører som i boligjenester og produksjon av elektrisk kraft.

Bruttoproduktet i offentlig forvaltning samlet ble anslått å øke svakt lavere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet for 2024. Det var noe større oppgang i statsforvaltningen enn i kommune-forvaltningen i 2024, noe som bidrar til å forklare en relativt lavere vekst i Møre og Romsdal. Det var en klar økning i offentlig administrasjon og forsvar og i helse- og omsorgstjenester, mens veksten var litt mer moderat i undervisning. I inneværende år ventes veksten i produksjonen å utvikle seg noe svakere enn i fjor, og litt lavere for Møre og Romsdal enn for landsgjennomsnittet. Til neste år ventes veksten igjen å øke noe mer enn anslagene for inneværende år, men fortsatt noe lavere for Møre og Romsdal enn for landet som helhet, der det fortsatt er statsforvaltningen som anslås å øke mest.

Veksten i samlet bruttoprodukt for alle næringer i fylket anslås å bli høyere i år og til neste år enn i 2024, med en økning på 2,2 prosent for hvert av årene.

I Møre og Romsdal var det en oppgang i antall sysselsatte i fjor, svakt lavere prosentvis vekst enn landsgjennomsnittet. Regionale anslag indikerer en oppgang i sysselsettingen i Møre og Romsdal også i inneværende år, målt som årsgjennomsnitt, med omtrent samme vekst som i fjor eller litt høyere, og omtrent på linje med eller svakt høyere enn på landsbasis. Til neste år anslås en litt mer moderat sysselsettingsvekst omtrent som for landsgjennomsnittet.

Sysselsettingen ventes å utvikle seg litt mer moderat enn produksjonen, slik at anslagene indikerer en viss produktivitetsvekst både i inneværende år og til neste år. Sysselsettingen i primærnæringene anslås fortsatt å trekke litt opp, mens det er vente en klar oppgang i industrisysselsettingen i år, men

litt mer moderat vekst til neste år. Det ventes en moderat oppgang i sysselsettingen i markedsrettede tjenesteytende næringer samlet i inneværende år og til neste år, mens sysselsettingsutviklingen i bygge- og anleggsvirksomheten ventes fortsatt å trekke litt ned i år, men med en liten vekst til neste år. Sysselsettingen i offentlig forvaltning ventes fortsatt å trekke litt opp i år og til neste år, men svakt under landsgjennomsnittet da det anslås moderat høyere sysselsettingsvekst i statlig forvaltning enn i kommunal forvaltning.

I det som defineres som andre næringer, ventes sysselsettingen samlet å kunne gå litt ned i år og til neste år etter en vekst i fjor. Her finnes blant annet næringer som tjenester tilknyttet utvinning av olje- og naturgass, produksjon av elektrisk kraft og utleie av forretningsbygg, omsetning og drift av fast eiendom.

Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrås befolkningsstatistikk, var det en klar økning i folketallet i Møre og Romsdal gjennom 2023, om enn litt lavere enn veksten i folketallet året før. Foreløpige tall viser en klar økning i folketallet i fylket gjennom 2024 på snaut 1 800, slik at innbyggertallet kom opp i om lag 272 400 personer ved utgangen av 2024. Dette er fortsatt en sterk årlig økning i folketallet i fylket historisk sett, selv om veksten ble lavere enn i de to foregående årene. Årsaken til en fortsatt sterk vekst i folketallet har blant annet sammenheng med en relativt bra økonomisk utvikling med relativt lav arbeidsledighet og god sysselsettingsdeltakelse, men spesielt fortsatt tilførsel av betydelige flyktningestrømmer fra Ukraina. Ifølge foreløpige tall bidro ukrainere alene med å øke folketallet med over 1 300 personer fra inngangen av 2024 til inngangen av 2025, eller nesten tre fjerdedeler av Møre og Romsdals befolkningsøkning i 2024.

Fylket hadde ifølge foreløpige tall et fødselsoverskudd (antall levendefødte minus antall døde) på drøyt 100 personer i 2024, noe som var høyere enn i 2023. En vanlig innenlandsk netto utflytting fra fylket ble på drøyt 330 personer i 2024, som var litt lavere enn i 2023, men historisk sett på et relativt lavt nivå. Foreløpige tall for 2024 viser at innvandringen til fylket fra utlandet fortsatt ble klart høyere enn utvandringen til utlandet, slik at nettoinnvandringen til fylket i fjor fortsatt ble positiv, men noe lavere enn i 2022 og 2023. Det var innvandringen til fylket som fortsatt førte til at nettoinnvandringen til fylket fortsatt er høy, mens utvandringen fra fylket var moderat lavere i 2024 enn i året før. Anslagene indikerer en relativt bra vekst i folketallet i fylket også i inneværende år, om enn noe lavere enn i fjor.

Foreløpige tall viser en vekst i antall personer i yrkesaktiv alder i fylket i 2024 på 0,7 prosent, noe som er omtrent på linje med eller svakt lavere enn årsveksten de siste par årene. Anslagene for inneværende år viser en fortsatt økning i antall personer i yrkesaktiv alder, men litt lavere enn i fjor. Det var gjennom flere år nedgang av yngre personer i yrkesaktiv alder, noe som etter hvert også gjorde seg gjeldende for middelaldrende personer i aldersgruppen 30-49 år. Det har samtidig vært en klar økning av personer i alderen 50-74 år, noe som har bidratt til at antall personer i yrkesaktiv alder har holdt seg oppe. I de siste tre årene har det imidlertid vært en klar økning i antall yngre og middelaldrende personer i yrkesaktiv alder, som sammen med en fortsatt økning i personer i alderen 50-74 år ga en samlet økning i antall personer i alderen 15-74 år. Økningen i antall personer i de to yngste aldersgruppene i yrkesaktiv alder har klar sammenheng med økt netto innvandring med spesiell virkning av store flyktningestrømmer fra Ukraina, men en relativt lav innenlandsk netto utflytting påvirker også utfallet noe.

Parallelt med en anslått moderat vekst i sysselsettingen i fylket i inneværende år, ventes arbeidsstyrken å øke omtrent som i fjor eller svakt høyere. Ifølge anslagene gir dette utsikter til en moderat økning i arbeidsledigheten i fylket i år, målt som årsgjennomsnitt.

Til neste år ventes sysselsettingsveksten samlet i Møre og Romsdal å bli moderat lavere enn anslått for i år, men omtrent på linje med sysselsettingsutviklingen anslått på landsbasis. Anslagene for neste år indikerer altså en fortsatt moderat oppgang i sysselsettingen i primærnæringene,

industrien, markedsrettet tjenesteyting, offentlig forvaltning, men også en mulig begynnende vekst i bygge- og anleggsvirksomhet. Det ventes fortsatt økning i folketallet i fylket, og anslagene for antall personer i yrkesaktiv alder trekker fortsatt moderat opp. Den anslåtte utviklingen i arbeidsstyrken og sysselsettingen indikerer en liten økning i arbeidsledigheten i Møre og Romsdal også til neste år, om enn noe mindre enn i år. Et usikkerhetsmoment her er yrkes- og sysselsettingsdeltakelsen til ukrainere, som normalt blant flyktninger vil øke med botiden. Et viktig spørsmål er i hvilken grad de vil gå inn i arbeidsstyrken som sysselsatte eller som arbeidsledige for en viss periode. Det siste vil kunne øke arbeidsløsheten noe mer enn de anslagene vi har gjort i våre analyser.

Usikkerheten i analysene er ut fra den globale situasjonen ganske betydelig. For å ta utgangspunkt i de datoene vi antydte i begynnelsen av oppsummeringen, er målsettingen nå å kunne avslutte Ukrainakrigen som startet opp den 24. februar 2022. I skrivende stund vet vi ikke når og om de kommer fram til en løsning. En løsning som kan bli akseptabel for Ukraina, vil umiddelbart få konsekvenser for tilstrømmingen av nye flyktninger, men også for den store beholdningen av ukrainere som har ankommet landet der altså Møre og Romsdal har mottatt mange i forhold til innbyggertallet. Hvor mange som vil reise fra Norge og hjem til Ukraina dersom en fredsavtale vil bli akseptabel for Ukraina og ukrainere er vanskelig å si. Erfaringene tilsier at flyktninger som har ankommet Norge i liten grad flytter tilbake. Av eksempler fra Europa kan nevnes bosniske flyktninger som ankom landet fra tiden rett før årtusenskiftet. Av disse har om lag 80 prosent blitt boende i Norge. Av andre mer fjernt-kommende flyktninger er andelen som blir i Norge enda høyere.

Med hensyn til den andre nevnte startdatoen, 20. januar 2025 og presidentskiftet i USA, så er varslene så langt dramatiske med hensyn til den økonomiske utviklingen. I rapporten har vi gjennomført en spesialanalyse av virkninger for økte tollsatser for Møre og Romsdal, der fylket på grunn av mye eksportrettet virksomhet blir noe sterkere rammet enn landsgjennomsnittet. Men der vi operer med 10 prosent økning, går nå mye av varslene på tollsatser på 25 prosent, der altså virkningene vil bli enda større. Vi har også i underkapitlet under primærnæringene og industri tatt opp tollspørsmålet. Norge har handelsunderskudd med USA. Vi har også litt vanskelig for å tenke oss at EU vil utelukke Norge og starte en intern splid i Europa på toppen av det hele ved å begrense Norge fra markedet med nye høye tollsatser. Dessuten tilsier svært mye av de juridiske bestemmelsene i EØS-avtalen at EU ikke kan pålegge Norge slik toll. Derimot blir avtalene mellom USA og EU svært viktige, da norsk økonomi vil bli klart skadelidende av et EU med en svekket økonomi og lavere etterspørsel, da godt over 2/3 av Norges eksport går til EU-land.

Referanser

- Andrle, M., P. Blagrove, P. Espaillet, R. Garcia-Saltos, D. Laxton, F. Zhang og N. Arnold (2015): *Flexible System of Global Models – FSGM*. IMF Staff Discussion Note, SDN/15/13.
- Amiti, M., S. J. Redding og D. E. Weinstein (2019). "The Impact of the 2018 Tariffs on Prices and Welfare". *Journal of Economic Perspectives*, 33, 187–210.
- Aukrust, O. (1977), "Inflation in the Open Economy. A Norwegian Model" i Krause, L. B. og Sålant, W. S. (red.): *World Wide Inflation. Theory and Recent Experience*, Washington D.C.:Brookings.
- Benedictow, A. og R. Hammersland (2023). "Transition risk of a petroleum currency", *Economic Modelling*, 128, 106496.
- Bergin, P. R. og G. Corsetti (2023). "The Macroeconomic Stabilization of Tariff Shocks: What is the Optimal Monetary Response?" *Journal of International Economics*, 143, 103758.
- Bjørnland H.C., L. Brubakk og N. Maffeie-Faccioli (2024): *Piecing the Puzzle: Real Exchange Rates and Long Run*. Working Paper 21/2024, Norges Bank.
- Bjørnstad, R, H. Hungnes og L.S. Stambøl (2010): *Konjunkturbarometer for Møre og Romsdal*. Statistisk sentralbyrå/Sparebanken Møre. Høst 2010.
- Boug, P., T. von Brasch, Å. Cappelen, R. Hammersland, H. Hungnes, D. Kolsrud, J. Skretting, B. Strøm og T. C. Vigtel (2023). "Fiscal policy, macroeconomic performance and industry structure in a small open economy", *Journal of Macroeconomics*, 76, 103524.
- Boug, P., Å. Cappelen og T. Eika (2013), "Exchange rate pass through in a small open economy: The importance of the distribution sector", *Open Economies Review* 24 (5), pp. 853-879.
- Boug P., Å. Cappelen, E. S. Jansen og A. R. Swensen (2021). "The Consumption Euler Equation or the Keynesian Consumption Function?" *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 83(1), pp. 252–272.
- Boug, P og Y. Dyvi (red.) (2008): *MODAG – En makroøkonomisk modell for norsk økonomi*. Sosiale og økonomiske studier 111. Statistisk sentralbyrå.
- Boug, P., H. Hungnes og Takamitsu Kurita (2024), "The empirical modelling of house prices and debt revisited: a policy-oriented perspective", *Empirical Economics*, 66, pp. 369-404.
- Brand, C., og F. Mazelis (2019). *Taylor-rule consistent estimates of the natural rate of interest*. ECB Working Paper No. 2257.
- Brasch, T., Cappelen, Å., Hungnes, H., & Skjerpen, T. (2021). "Modeling R&D spillovers to productivity: The effects of tax credits" *Economic Modelling*, 101, 105545
- Caldara, D., M. Iacoviello, P. Molligo, A. Prestipino og A. Raffo (2020). "The economic effects of trade policy uncertainty", *Journal of Monetary Economics*, 109, 38–59.
- Cappelen, Å, A. Langørgen, B. Lian og L.S. Stambøl (2017a): Oslo kommunes demografiske og økonomiske utvikling fram mot år 2025, *Økonomiske analyser* 2/2017, Statistisk sentralbyrå.
- Cappelen, Å, A. Langørgen, B. Lian og L.S. Stambøl (2017b): *Økonomiske konsekvenser av befolkningsutviklingen for Oslo kommune – Perspektiver mot 2025*. Rapporter 2017/15, Statistisk sentralbyrå.
- Carlsen, F., K. Johansen og L.S. Stambøl (2013): "Effects of regional labour markets on migration flows, by education level". I *Labour - Review of labour economics and industrial relations*, Vol 27, Issue 1, March 2013, pp 80-92, Wiley – Blackwell.
- Dagsvik, J.K., T. Kornstad og T. Skjerpen (2013): Labor force participation and the discouraged worker effect. *Empirical Economics*, 45, 401–433.

- Dansk Industri. (2024). *Handelskrige kan svække dansk økonomi med 85 mia. kr.*
<https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2024/9/handelskrige-kan-svakke-dansk-okonomi-med-85-mia.-kr>
- Eika, T., H. Hungnes og L.S. Stambøl (2015): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2015/10, Statistisk sentralbyrå.
- Fajgelbaum, P. D., P. K. Goldberg, P. J. Kennedy og A. K. Khandelwal (2020). "The Return to Protectionism", *Quarterly Journal of Economics*, 135, 1–55.
- Finansdepartementet (2015): Produktivitet – Grunnlag for vekst og velferd, NOU 2015:1.
- Flaaen, A., og J. R. Pierce (2025) "Disentangling the Effects of the 2018–2019 Tariffs on a Globally Connected U.S. Manufacturing Sector", kommer i *Review of Economics and Statistics*.
- Fredriksen, D. (1998): *Projections of Population, Education, Labour Supply and Public Pension Benefits - Analyses with the Dynamic Microsimulation Model MOSART*. Sosiale og økonomiske studier 101. Statistisk sentralbyrå.
- Hartmann, P., og F. Smets (2018). *The Monetary Policy of the ECB, 1999-2015*. ECB Working Paper No. 2219.
- Hungnes, H. (2011), "A demand system for input factors when there are technological changes in production", *Empirical Economics*, 40, pp. 581-600.
- Hungnes, H. (2015), "Testing for co-nonlinearity", *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics*, 19(3), pp. 339-353.
- Hungnes, H. (2023), "Predicting the Exchange Rate Path: The Importance of Using Up-to-Date Observations in the Forecasts", kapittel 13 i *Theory and Applications of Time Series Analysis and Forecasting: Selected Contributions from ITISE 2021*, Springer.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2011): *Konjunkturbarometer for Møre og Romsdal*. Statistisk sentralbyrå/Sparebanken Møre. Høst 2011.
- Hungnes, H., L.S. Stambøl og T. Eika (2012): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2012/26, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H., L.S. Stambøl og T. Eika (2013): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2013/53, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2018): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2018/10, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2020): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2020/10, Statistisk sentralbyrå.
- Hungnes, H. og L.S. Stambøl (2023): *Konjunkturtendenser for Møre og Romsdal*. Rapporter 2023/14, Statistisk sentralbyrå.
- International Monetary Fund (IMF). (2024): World Economic Outlook: October 2024. I McKibbin, W. J., og Wilcoxon, P. J. (2013). *Chapter 15 - A global approach to energy and the environment: The G-cubed model*. Handbook of computable general equilibrium modeling. Vol. 1. Elsevier, 995–1068.
- Johansen, R. (1997): REGARD - *Modell for regional analyse av arbeidsmarked og demografi*. Teknisk dokumentasjon. Notater 68/1997, Statistisk sentralbyrå.
- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2016): *Utvandring blant innvandrere i Norge – Del 2: Analyser basert på mikrodata*. Rapporter 2016/27, Statistisk sentralbyrå.

- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2017): Why do immigrants to Norway leave the country or move domestically? Some important facts. I Ingrid Muenstermann (red), *People's Movements in the 21st Century – Risks, Challenges and Benefits*. InTech, pp. 207-227.
- Kornstad, T., T. Skjerpen og L.S. Stambøl (2021): *Yrkesdeltakelse og potensialet for økte yrkesprosjenter blant personer med innvandrerbakgrunn*. Rapporter 2021/28, Statistisk sentralbyrå.
- Leknes, S., A. Syse og M. Tønnessen (2016): *Teknisk dokumentasjon av modellene BEFINN og BEFREG 2016*. Interne dokumenter, 2016/15, Statistisk sentralbyrå.
- McKibbin, W. J., M. Hogan og M. Noland (2024). *The international economic implications of a second Trump presidency*. Peterson Institute for International Economics Working Paper No. 24-20.
- Mohn, K., L.S. Stambøl og K.Ø. Sørensen (1994): *Regional analyse av arbeidsmarked og demografi - Drivkrefter og utviklingstrekk belyst ved modellsystemet REGARD*. Sosiale og økonomiske studier 88, Statistisk sentralbyrå.
- Nærings- og fiskeridepartementet (2024): Folk, fisk og fellesskap – En kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling, Meld. St. 7 (2023-2024).
- Stambøl, L.S. (1994): *Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986-1990. En interaktiv analyse av sammenhengen mellom endringer i flyttetilbøyelighet og arbeidsmarked*. Rapporter 1994/17, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L. S, N.M. Stølen og T. Åvitsland (1998): "Regional analyses of labour markets and demography - a model based Norwegian example". I *Papers in Regional Science - The Journal of the RSAI*, vol 77, no. 1, 37-62, 1998, Regional Science Association International, Illinois, USA
- Stambøl, L.S. (2005): *Urban and regional labour market mobility in Norway*. Sosiale og økonomiske studier 110, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L.S. og J.A. Jørgensen (2007): *Effekter på sysselsetting og bruttoprodukt av en styrking av kronkursen, med spesiell vekt på Møre og Romsdal*. Web-rapport, Sparebanken Møre. Høst 2007.
- Stambøl, L.S. (2010): "Impacts of Regional Labour Market Changes on Migration Trends – Research Examples from Norway". I Huskey, L. og C. Southcott (red.): *Migration in the Circumpolar North*. Canadian Circumpolar Institute Press in cooperation with the University of the Arctic. pp. 93-116.
- Stambøl, L.S. (2013): *Bosettings- og flyttemønstre blant innvandrere og deres norskfødte barn*. Rapporter 2013/46, Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl L.S. (2016): *Sysselsetting og flytting blant innvandrere belyst ved regional arbeidsmarkedsmobilitet*, Rapporter 2016/06. Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L.S. (2017): Immigrants' settlement and participation in the Norwegian labour markets since the turn of the millennium. I Elli Heikkilä (red.) *"Immigrants and labour markets – Experiences from abroad and Finland"*, Migration Institute of Finland, pp. 76-105.
- Stambøl, L. S., T. Skjerpen og T. Kornstad (2023): *Start og opprettholdelse av innvandreres selvstendige næringsvirksomhet*, Rapporter 2023/25. Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2004): *Fylkesfordelt nasjonalregnskap 1997-2004*. Norges offisielle statistikk D389.
- Statistisk sentralbyrå (2019): *Fylkesfordelt nasjonalregnskap* <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/fnr>
- Statistisk sentralbyrå (2025): Konjunkturbarometer for industri og bergverk. Artikkel.

Statistisk sentralbyrå (2024): Konjunkturutvikling i norsk og internasjonal økonomi. *Økonomiske analyser* 4/2024.

Statistisk sentralbyrå (2024): Investeringsundersøkelser for olje- og gassvirksomhet, industri, bergverk og kraftforsyning. Artikkel.

Taylor, J. B., (1993). "Discretion versus Policy Rules in Practice", *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 39, 195–214

Taylor, J. B. (1997): "A core of practical macroeconomics", *American Economic Review*, 87 (2), pp. 233-235.

Tønnessen, M, Å. Cappelen og T. Skjerpen (2014): Befolkningsframskrivinger 2014-2100: Inn- og utvandring. *Økonomiske analyser*, 4/2014, Statistisk sentralbyrå.

Østnor M. (2024): Kroneraset – En av de viktigste forklaringene. Artikkel i *Dagens Næringsliv*, 28.11.2024.

Vedlegg A: KVARTS: Modellen bak makroprognosene på nasjonalt nivå

KVARTS hører hjemme innenfor en Keynes-inspirert modelltradisjon. De økonomiske mekanismene skiller seg ikke vesentlig fra hva en finner i andre norske og utenlandske makroøkonometriske modeller. Modellen er i internasjonal sammenheng meget disaggregert.

KVARTS-modellen er SSBs hovedverktøy i arbeidet med konjunktur- og makroøkonomiske analyser. Den har vært i regelmessig bruk i prognosevirksomheten i over tjue år, og er under kontinuerlig revisjon. KVARTS er basert på kvartalsdata og avviker med det fra MODAG, men er ellers nærmest identisk med hensyn på teoribakgrunn og egenskaper. For en detaljert presentasjon av modellen henvises det derfor til den mest oppdaterte dokumentasjonen av MODAG, se Boug og Dyvi (2008). Se Boug m. fl. (2013) eller Brasch m. fl. (2021) for en litt mer utførlig men kortfattet presentasjon av KVARTS, eller Boug m. fl. (2023) for en mer omfattende beskrivelse av modellen.

KVARTS er en makroøkonometrisk modell hvor kryssløps- og regnskapssammenhengene er supplert med empirisk bestemte atferdssammenhenger forankret i økonomisk teori. Spesielt for de langsiktige sammenhengene er økonomisk teori viktig, mens dynamikken – altså tilpasningen mot langtidssammenhengene – mer bestemmes av føyning til data.

Modellens kryssløpskjerne sikrer balanse mellom tilgang og anvendelse av modellens 27 produkter, og beskriver hvordan produksjonen fordeler seg på modellens 16 næringer. Prisene på slutt-leveringene bestemmes i et tilsvarende priskryssløp, mens de enkelte varepriser i hovedsak bestemmes ut fra estimerte historiske sammenhenger basert på kostnadspåslag.

Fastlandsbedriftenes atferd er i hovedsak modellert ut ifra et rammeverk for monopolistisk konkurranse. For hvert produkt eksisterer separate priser for import, eksport og hjemmelieferanser. Eksport- og hjemmemarkedsprisene bestemmes gjennom et påslag på variable enhetskostnader. Påslaget påvirkes av utviklingen i konkurrentpriser. Importprisene bestemmes først og fremst av valutakursen og prisutviklingen på verdensmarkedet og hos våre handelspartnere, men påvirkes også i noen grad av utviklingen i etterspørselen i Norge.

Norsk produksjon for eksport bestemmes av etterspørselen i utlandet og forholdet mellom norske eksportpriser og konkurrentprisene. Importen bestemmes i et samspill mellom samlet innenlands etterspørsel og sammensetningen av denne, og forholdet mellom hjemme- og importprisene. Til gitt innenlandsk etterspørsel, eksport og import av hvert produkt følger da norsk produksjon: Samlet tilbud er lik samlet anvendelse (inkludert endringer i lagerbeholdningen) av hvert produkt. Produksjonen av enkelte primærnærings- og energivarer må imidlertid bestemmes utenfor modellen og da vil endringer i innenlandsk etterspørsel slå ut i import eller eksport av den aktuelle varen.

Etterspørselen etter innsatsfaktorer i de enkelte næringene bestemmes i et simultant system, hvor produksjonen og relative faktorpriser, inkludert brukerpriser på kapital, inngår (se Hungnes, 2011). Husholdningenes konsum utenom bolig bestemmes av inntekt, formue, relative priser og realrente etter skatt (se Boug m. fl., 2021). Boliginvesteringene bestemmes av forholdet mellom bruktboligpriser og byggekostnader. Bruktboligprisen bestemmes i modellen i et samspill med husholdningenes gjeld hvor husholdningenes inntekter, beholdningen av boliger og brukerprisen på boligkapital (der rentenivået er hovedargumentet) er argumenter (se Boug m. fl., 2024).

Lønningene bestemmes i tråd med Aukrust-modellen (se Aukrust, 1977). Industrien er lønnsledende og lønnsutviklingen påvirkes av lønnsomheten ved at lønnskostnadsandelen i industrien er stabil på lang sikt til et gitt press i arbeidsmarkedet. Det siste kommer inn ved at det også er en negativ sammenheng mellom nivået på lønnskostnadsandelen i industrien og nivået på arbeidsledigheten.

Arbeidsledigheten inngår ikke-lineært. Det innebærer at når arbeidsledigheten i utgangspunktet er høy, vil for eksempel et stimulerende tiltak føre til en klart mindre økning i lønningene enn om ledigheten hadde vært lav. Arbeidsinnvandringen inngår også ved at høy innvandring isolert sett gir en lavere lønnskostnadsandel. Lønningene i resten av markedsrettet næringer og i offentlig forvaltning følger i stor grad utviklingen i industrilønningene, men innvandring trekker lønningen ekstra ned i markedsrettede næringer utenom industri.

Befolkningen i arbeidsdyktig alder er delt inn i åtte ulike demografiske grupper. Befolkningsutviklingen i disse gruppene tar gjerne utgangspunkt i midtalternativet i SSBs befolkningsframskrivinger, men det justeres av at innvandring påvirkes av forhold i norsk økonomi. Arbeidstilbudet til hver av gruppene er produktet av yrkesfrekvensen og gruppens størrelse. Yrkesfrekvensene bestemmes som en funksjon av blant annet reallønn etter skatt og arbeidsledigheten (som sier noe om hvor lett det er å få seg arbeid). Når situasjonen på arbeidsmarkedet er vanskelig, er det en del som ikke tilbyr sin arbeidskraft. Det kan være fordi de da velger å ta mer utdanning, passe barn eller på annen måte være hjemme.

I prognoseberegninger bestemmes pengemarkedsrenta av modellbrukeren, mens andre renter følger denne (se Hungnes, 2015). Valutakursen holdes i prognoseberegninger uendret, se Hungnes (2023).

KVARTS inneholder mange økonometrisk bestemte atferdslikninger. Det er likevel mange variabler som anslås når vi lager prognoser, og som har stor betydning for beregningsresultatene. Alle størrelser knyttet til utlandet; markedsutvikling, rente, inflasjon og råvarepriser må fastsettes utenfor modellen. Det samme gjelder produksjonen av primærnærings- og energivarer. I petroleumsnæringen må de fleste størrelser, inkludert oljeinvesteringene fastlegges av modellbrukerne. I offentlig forvaltning bestemmes produksjon, mens offentlig konsum bestemmes (i hovedsak) definisjonsmessig av de eksogene politikkvariablene offentlig timeverksbruk, produktinnsats, kjøp av konsumtjenester og investeringer. Skatte- og avgiftsatser er i stor grad detaljert representert i modellen og bestemmes av modellbrukerne.

Det er ingen sammenhenger i modellen som legger bånd på budsjettbalansen. KVARTS er i første rekke en modell for kort- og mellomlangsigtede problemstillinger. Det er opp til modellbrukeren å designe en politikk som følger handlingsregelen, eller som på annen måte tar langsiktige budsjett-hensyn.

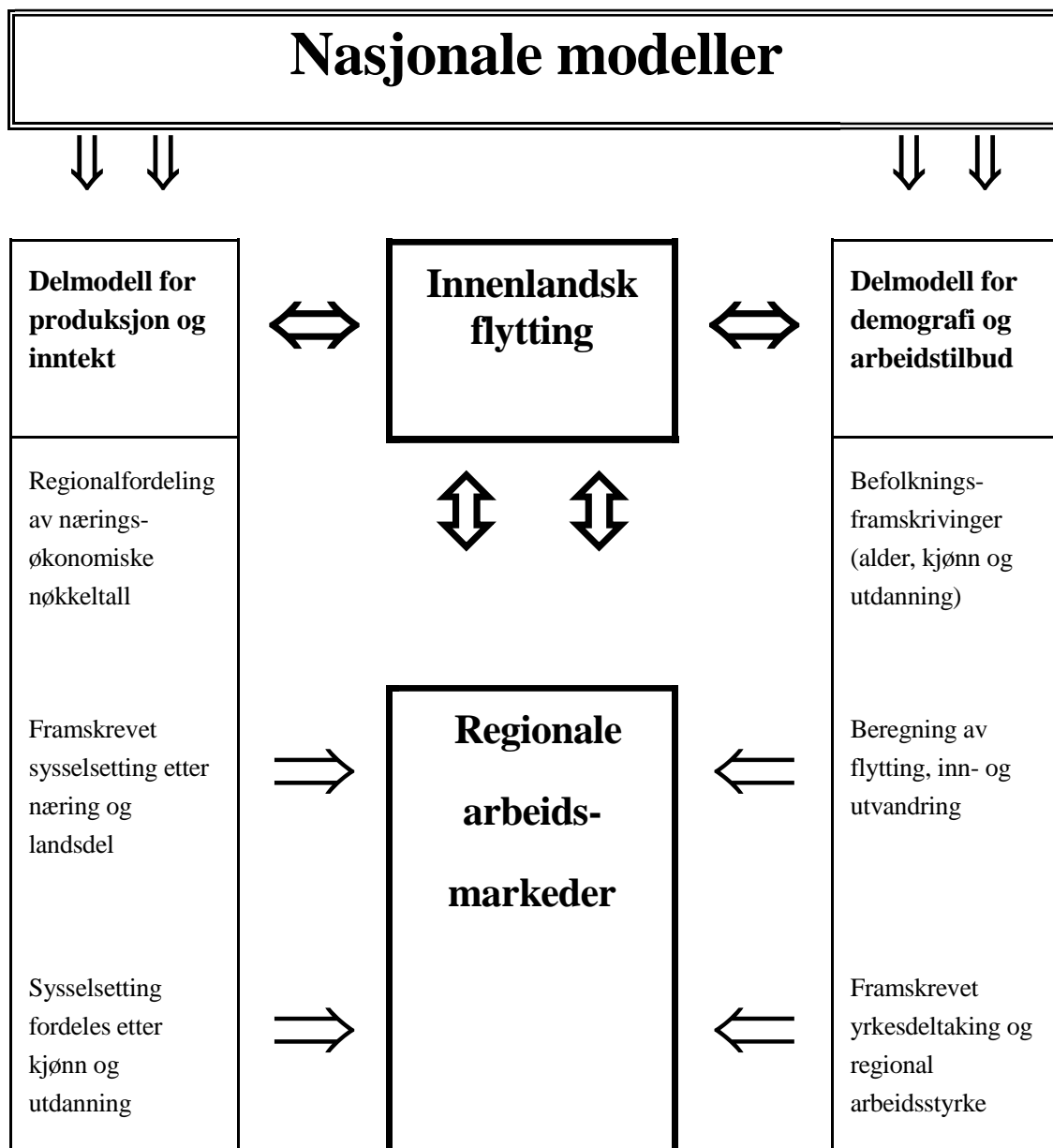
Vedlegg B: «REGARD»: Modell for regionale arbeidsmarkeder og demografi

Utviklingen på arbeidsmarkedet i de enkelte regioner er et resultat av samspillet mellom tilbuds- og etterspørselsforhold. På etterspørselssiden er næringsøkonomiske forskjeller avgjørende for den regionale utviklingen i produksjon og sysselsetting. På tilbudssiden påvirkes arbeidsstyrken hovedsakelig av demografiske faktorer og av yrkesdeltakelsen. Ettersom den regionale arbeidsmarkedsutviklingen er påvirket av mange forhold, er det hensiktsmessig med et analyseapparat som ser de ulike faktorene i sammenheng. Til dette formålet utviklet Statistisk sentralbyrå modellsystemet REGARD (se bl.a. Mohn, Stambøl og Sørensen (1994) og Stambøl, Stølen og Åvitsland (1998), Stambøl (2010)). Ved hjelp av denne modellen er en i stand til å belyse implikasjonene av den makroøkonomiske utviklingen for produksjon, sysselsetting, investering, arbeidsstyrke og arbeidsledighet i den enkelte region. I tillegg kan modellapparatet benyttes til å analysere virkninger på regional produksjon, sysselsetting og befolkningsutvikling av en omlegging i deler av den økonomiske politikken.

Figur B.1 gir en skjematisk oversikt over modellsystemet som helhet. Det sentrale for beregningene med modellen er framskrivninger av sysselsetting og arbeidsstyrken i norske landsdeler og fylker. Disse to aspektene ivaretas av to delmodeller. Delmodellen for produksjon og inntekt beskriver etterspørselssiden av arbeidsmarkedet, mens faktorene bak arbeidstilbudet omfattes av delmodell for demografi, flytting og arbeidstilbud. De innenlandske flyttestrømmene beregnes i skjæringsflaten mellom de to delmodellene, ettersom flyttingene avhenger både av utviklingen i den regionale sysselsettingen og av utviklingen i den regionale arbeidsstyrken. For både arbeidsstyrken og for sysselsettingen ligger det nasjonale beregninger over og styrer utviklingen i modellens sentrale variabler for landet som helhet. De nasjonale beregningene hentes fra framskrivninger og analyser med den makroøkonometriske modellen KVARTS (se vedlegg A over), og for tidligere årganger også fra modellene MODAG (se bl.a. Boug og Dyvi (2008)) og MSG).

Etter forenklinger på etterspørselssiden, fungerer modellen etter hvert som en regional "top-down" modell, der anslag for sysselsetting, bruttoprodukt og bruttoinvesteringer for hele landet fra nasjonale modeller som for eksempel KVARTS, brytes ned til regionalt nivå ved hjelp av fordelingsnøkler hentet fra den nyeste versjonen (av og til nyeste versjonene) av fylkesfordelt nasjonalregnskap (se blant annet Statistisk sentralbyrå (2004, 2019)). Dette betyr at modellen ivaretar utviklingen i og betydningen av utviklingen i næringer og vridninger i nærings sammensetningen for landet som helhet, noe som har vist seg å ha klare regionale implikasjoner. På den annen side ivaretar ikke modellen dynamikken i den regionale nærings spesifikke konkurransekomponenten, der de samme næringer kan utvikle seg ulikt i de forskjellige deler av landet. Sånn sett kan etterspørselssiden i modellen betraktes som del av en shift-share modell, der den nærings spesifikke strukturkomponenten (trendkomponenten) på nasjonalt nivå brytes ned på fylkesnivå gitt de til dels store forskjeller i nærings sammensetning som eksisterer mellom fylkene. Regionale kryssløp og regional produsentadferd i industrien, som tidligere inngikk i delmodell for produksjon og inntekt, er i nyere versjoner av modellen erstattet med tilsvarende forutsetninger som er å finne i de nasjonale modellene, slik at multiplikatoreffekter mellom næringer blir bestemt som et gjennomsnitt av det som er observert og modellert som summen over alle regioner i de nasjonale makromodellene.

Figur B.1 En skematisk oversikt over modellen REGARD

Utgangspunktet for delmodell for demografi, flytting og arbeidstilbud er en demografisk framskrivning av befolkningen etter ettårig alder i den enkelte regionen ved hjelp av standardmetoder fra demografisk litteratur. Framskrivning av utdanning, yrkesdeltaking og innenlandsk flytting er konsentrert om den yrkesaktive delen av befolkningen, som her vil si alle i alderen 15-74 år.

De regionale befolkningsframskrivingene kan dele den yrkesaktive delen av befolkningen inn i tre kategorier for utdanningsnivå: grunnskole, videregående utdanning og høyere utdanning. Utgangspunktet for slike framskrivninger av utdanning er resultater for landet som helhet ved hjelp av Statistisk sentralbyrås mikrosimuleringsmodell for arbeidsstyrke og utdanning, MOSART (Se bl.a. Fredriksen (1998)). Ved hjelp av MOSARTs framskrivninger kan man konstruere regionale endringsrater for befolkningsgruppene etter utdanning. De implementerte endringene kan korrigeres for regionale variasjoner som er observert i en basisperiode.

En beslektet fremgangsmåte er anvendt for å modellere den regionale yrkes-deltakingen. Her er det arbeidskraftdelen i de nasjonale makromodellene som gir anslag for nasjonale yrkesprosenter. Disse viser hvor stor andel av den arbeidsføre befolkningen som er inkludert i arbeidsstyrken. I makromodellene avhenger yrkesprosentene blant annet av den realdisponible inntekten, samt av sosioøkonomiske faktorer som kjønn og alder. Yrkesprosentene fra makromodellene blir kombinert med MOSARTs framskrivninger av utdanning for å beregne utdanningssammensetningen i arbeidsstyrken. De utdanningsspesifikke yrkesprosentene er i REGARD kombinert med regionale justeringsparametere som tar hensyn til den regionale variasjonen i yrkes-deltakingen på grunnlag av observasjoner fra en basisperiode. Dette gir regionale yrkesprosenter som er disaggregert over sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanningsnivå. Når disse multipliseres med tilhørende befolkningsgrupper, blir resultatet et anslag på den regionale arbeidsstyrken.

Flytteratene i REGARD beskriver hvor stor andel av befolkningen i en region som kan forventes å flytte til en bestemt annen region i løpet av et år. Total utflytting er dermed for hver region bestemt av utflyttingen til samtlige av de øvrige regionene, mens innflyttingen til en region er et resultat av det regionale utflyttingsmønsteret i de øvrige delene av landet. Flytteratene kan også være disaggregert etter kjønn, alder og utdanning. For å forklare innenlandske flyttebevegelser er det estimert sammenhenger mellom flytting og regional arbeidsmarkedsutvikling for personer i aldersintervallet 16 - 44 år (se blant annet Stambøl, Stølen og Åvitsland (1998) og Stambøl (1994, 2010)). Flyttemønsteret for resten av befolkningen antas upåvirket av arbeidsmarkedsforhold, og er fastlagt gjennom konstante flytterater som observert i en basisperiode. Et mellomtilfelle gjelder flyttinger blant barn, som antas å stå i et bestemt forhold til flyttinger blant kvinner i alderen 25-44 år.

Før de estimerte flytteratene omtales må det sies noen ord om operasjonaliseringen av begrepet regional arbeidsmarkedssituasjon, som er den sentrale forklaringsvariabelen i flyttemodellen. Den sentrale hypotesen bak den estimerte flyttemodellen er at et stramt regionalt arbeidsmarked vil kunne medføre press på lønnsnivået i regionen samtidig som sannsynligheten for arbeidsledige for å få arbeid vil stige. Dette vil, alt annet likt, medføre nedgang i utflyttingen og økning i innflyttingen. Regionale forskjeller i overskuddsetterspørselen etter arbeidskraft anses i tråd med dette som den viktigste drivkraften bak flyttebevegelsene. En regional arbeidsmarkedsindikator oppnås ved å sammenligne bostedssyssetningen med arbeidsstyrken i den enkelte region. Forklaringsvariabelen for flyttinger mellom par av regioner er forholdet mellom arbeidsmarkedsindikatoren i fra- og tilflyttingsregionen. Denne størrelsen refereres til som "det relative markedsleiet" mellom par av regioner. Disse relative markedsleiene kan variere med kjønn og utdanning, mens de antas uavhengige av alder.

For aldersgruppene er det tilpasset økonometriske sammenhenger mellom de relative markedsleiene og bruttoutflytting for samtlige kombinasjoner av fra- og tilflyttingsregioner. Disse flytteratene er disaggregert i henhold til sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanning. Flyttemodellen er med dette formulert som en interaksjonsmodell mellom alle par av regioner. Hovedårsaken til dette valget er at det ikke er uvesentlig for en regions inn- og utflytting hvilke av de øvrige regionale arbeidsmarkedene som endrer seg mest. Styrken med en slik dekomponering, er at endringene i flytteratene gjøres betinget av hvilke regionale arbeidsmarkeder som forventes å gi de største virkningene på hver regions flytterater. I REGARD kan arbeidsmarkedsindikatorene bli målt etter kvalifikasjoner både på etterspørsels- og tilbudssiden i arbeidsmarkedet. Som mål for kvalifikasjoner er det som nevnt benyttet personenes høyeste fullførte utdanning. I tillegg kan arbeidsmarkedet bli splittet opp etter kjønn. En utdanningsinndeling i kun tre utdanningsgrupper kan kanskje virke noe aggregert. På den annen side kan et for disaggregert arbeidsmarked føre til en undervurdering av substitusjonsvirkninger mellom de forskjellige delarbeidsmarkedene.

Flyttemodellen tar utgangspunkt i et enkelt individs beslutning om å flytte, der hvert individ gis muligheten til å velge en av modellens regioner som sin bostedsregion. Dette omfatter dermed også den regionen individet allerede er bosatt i. Hver av regionene har ulike egenskaper, her definert som ulike nivåer på «det relative markedesleiet», som forventes å ha ulike virkninger på nytten ved å bli boende eller å flytte. Det ble valgt å benytte den multinomiske logit-modellen som sannsynlighetsmodell. Funksjonene gir uttrykk for hvor følsomme flytteratene er overfor endringer i eksogene variable, her gitt ved uttrykket «det relative markedesleiet», og sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, alder og utdanningsnivå.

Estimeringene har gitt signifikante estimater på sammenhengen mellom flytte-ratene og de regionale arbeidsmarkedene for samtlige persongrupper og regionale interaksjoner som er benyttet. Slik modellen er formulert blir det en negativ sammenheng mellom endringer i brutto-utflyttingsratene mellom par av regioner og positive endringer i den relative arbeidsmarkeds-situasjonen mellom de samme par av regioner målt for utflyttingsregionen. Denne sammenhengen har stort sett vært negativ for alle persongrupper og for alle regionale interaksjoner. Dette er dermed i samsvar med de hypoteser vi har stilt, at en relativ bedring i en regions arbeidsmarkeds-situasjon vil føre til nedgang i sannsynligheten for å flytte ut, og at en tilsvarende relativ forverring i arbeidsmarkedssituasjonen vil føre til en tilsvarende økning i utflyttingssannsynligheten.

Undersøkelser foretatt i bl.a. annet Stambøl (2005) bekrefter at sammenhengen mellom brutto utflytting fra de urbane og regionale arbeidsmarkedene og sysselsettingsutviklingen er sterkere negativt korrelert enn det tilsvarende sammenheng mellom sysselsettingsutvikling og brutto innflytting er positivt korrelert. Dette styrker modellens valg av brutto utflytting som den styrende flyttevariabel, mens innflyttingen til hver av regionene blir bestemt som summen av innflyttingen til hver av destinasjonene av den regionspesifikke interaktivt estimerte utflyttingen. Analyser i Carlsen, Johansen og Stambøl (2013) dokumenterer ytterligere arbeidsmarkedets betydning for regionale flyttinger, ved at mens regionale forskjeller i arbeidsledighet minker med utdanningsnivået så øker flytteresponsen av regionale forskjeller i arbeidsledighet etter utdanningsnivået. Dette er i samsvar med de resultater vi tidligere har funnet under utviklingen av modellen REGARD. Nyere analyser i Stambøl (2016) påviste imidlertid noe svakere sammenheng mellom netto innenlands innflytting og regionale nettoendringer i sysselsettingen i årene fra og med finanskrisen i 2009 og fram til oljepris-fallet i 2014. En viktig årsak ble tolket å være temporære vridninger i de regionale arbeidsmarkedene i kraft av de meget høye petroleumsinvesteringene på Vestlandet og i Nord-Norge, samtidig som den mer tradisjonelle sentrum-periferi dimensjonen i de innenlandske flyttingene ikke ble tilsvarende endret. Det må likevel påpekes at bruttoutflyttingsratene likevel ble noe dempet i regioner med høye petroleumsinvesteringer, og dermed fortsatt noe i samsvar med estimerte sammenhenger i flyttemodellen i REGARD.

Det som gjenstår, er påvirkningen på den regionale befolkningsutviklingen fra internasjonale flyttebevegelser. Disse er så langt gitt en mer summarisk behandling i modellen. Utvandring fra de enkelte regionene er beregnet ved hjelp av konstante utvandringsrater etter kjønn og alder som observert i en basisperiode. Total innvandring til landet som helhet var en eksogen størrelse som fordeles ved hjelp av regionale andeler etter kjønn og alder på grunnlag av det observerte innvandringsmønsteret fra en basisperiode. Det er nå vanlig å benytte nasjonale anslag på brutto innvandring fra den nasjonale modellen BEFINN, se bl.a. Tønnesen, Cappelen og Skjerpen (2014), og Leknes, Syse og Tønnessen (2016).

Det er også laget en modell som bryter framskrevne tall etter syv landsdeler ned til fylkesnivå fra delmodell for demografi og arbeidstilbud. Modellsystemet er i nyere tid formulert slik at det er mulig å trekke ut resultater fra enkeltdeler uten å foreta en total modellberegning. En detaljert teknisk dokumentasjon av hele modellsystemet ble også gitt i Johansen (1997).

Figurregister

Figur 1.1	BNP Fastlands-Norge og beregnet trend.....	7
Figur 1.2	Konsumprisindekser og årslønn.....	9
Figur 1.3	Norske renter	9
Figur 1.4	Bidrag til vekst i offentlig forvaltning	10
Figur 1.5	Inntekt og konsum i husholdninger mv.....	10
Figur 1.6	Investeringer i fastlandsnæringer.....	11
Figur 1.7	Petroleumsinvesteringer og oljepris	11
Figur 1.8	Boligmarkedet	12
Figur 1.9	Utenriksøkonomi	13
Figur 1.10	Arbeidsmarkedsstatus	13
Figur 1.11	Endringer for BNP i USA og i euroområdet (prosent) samt endringer i inflasjonen og rentenivået i euroområdet (prosentpoeng) som følge av:.....	15
Figur 1.12	Endringer for BNP Fastlands-Norge og kronekurs (prosent) samt endringer i inflasjonen (prosentpoeng) med eksogen pengepolitikk i Norge	17
Figur 1.13	Endringer for BNP Fastlands-Norge og kronekurs (prosent) samt endringer i inflasjonen og pengemarkedsrenta (prosentpoeng)	18
Figur 1.14	Virkninger på BNP Fastlands-Norge og samlet bruttoprodukt i Møre og Romsdal.....	20
Figur 2.1	Petroleumsinvesteringer og oljepris	22
Figur 3.1	Bruttoprodukt i primærnæringene. Volumindekser for hele landet. Årsgjennomsnitt. 2019 = 100.....	23
Figur 3.2	Sysselsatte personer i primærnæringene. Møre og Romsdal og landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100.....	27
Figur 3.3	Bruttoprodukt i industri i hele landet og Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100	31
Figur 3.4	Sysselsetting i industri i hele landet og i Møre og Romsdal. Årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100	32
Figur 3.5	Sysselsettingen i industrien i Møre og Romsdal i 2024 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte bosatte i fylket ved utgangen av året. Total industrisysselsetting etter bosted = 100 prosent	33
Figur 3.6	Bruttoinvesteringer i industri. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100	34
Figur 3.7	Bruttoprodukt og sysselsetting i bygge- og anleggsvirksomhet. Landsgjennomsnitt. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100.....	39
Figur 3.8	Bruttoinvesteringer i bolig. Hele landet. Sesongjusterte volumindekser, 2019=100	40
Figur 3.9	Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i markedsrettet tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100.....	41
Figur 3.10	Sysselsettingen i tjenesteytende næringer i Møre og Romsdal i 2024 fordelt etter næring. Basert på sysselsatte registrert bosatte i fylket ved utgangen av året. Total sysselsetting i tjenesteytende næringer etter bosted = 100 prosent	44
Figur 3.11	Bruttoprodukt, sysselsetting og bruttoinvestering i offentlig tjenesteyting i Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100.....	45
Figur 3.12	Bruttoprodukt og sysselsetting i alle næringer samlet. Møre og Romsdal. Volumindekser, årsgjennomsnitt 2021-2026, 2021=100.....	52
Figur B.1	En skjematisk oversikt over modellen REGARD	75

Tabellregister

Tabell 1.1	Makroøkonomiske hovedstørrelser 2023-2027. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår.....	8
Tabell 3.1	Igangsettingstillatelser for byggeprosjekter i 2024. Prosentvis endring fra året før	38
Tabell 3.2	Endring i noen korttidsindikatorer i prosent fra samme periode året før.....	43
Tabell 4.1	Befolkningen pr. 1.1 i Møre og Romsdal. 1 000 personer.....	55
Tabell 4.2	Anslått årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet i Møre og Romsdal. Antall personer etter bostedsfylke.....	57
Tabell 4.3	Anslått sysselsetting etter næring i Møre og Romsdal, etter arbeidsstedsfylke. Endring i prosent fra året før	62